



ՀՀ

Առողջապահության

Նախարարության

«Դատաբժշկակ

ան գիտագործնական

կենտրոն» ՊՈԱԿ



ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան քաղաքում երկհարկանի դիախերծարանի
կառուցման աշխատանքային նախագիծ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՅԱՏՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

16

դեկտեմբեր

2025թ

Նախաձեռնող

Տնօրեն, Արտուր Մկրտչյան

տպյան



Հայաստանի Հանրապետության
Առողջապահության նախարարության
«Դատաբժշկական գիտագործնական
կենտրոն» պետական ոչ առևտրային
կազմակերպություն

ք. Երևան, Մ.Հերացի 5/1

Հեռախոս՝ (+37410) 567-108

Էլ. փոստ՝ info@formed.am

Խորհրդատու

Տնօրեն; Արայիկ Ծատուրյան



Ծատուրյան Քոնսալթինգ



<https://tsaturyanconsulting.am/>

Mob; (+374) 94 800 877;

E-mail; info@tsaturyanconsulting.am

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	5
ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ	6
ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	7
1. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	10
1.1 Նախաձեռնողի մասին տեղեկություն	10
1.2 Նախատեսվող գործունեություն	13
1.3 Գործունեության տեղակայման վայրը	14
1.4 Հանրային իրազեկում	17
1.5 Սանիտարապաշտպանական գոտի	18
2. ՆԱԽԱԳԾԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ	20
2.1 Նախագծով նախատեսված լուծումները.	20
2.2 Նախատեսված նյութածախսի ծավալները ըստ նախագծի	22
2.3 Ջրամատակարարում և ջրահեռացում	25
2.4 Կոյուղի	27
2.5 Ջեռուցում և օդափոխություն	28
2.6 Գազամատակարարում	33
2.7 Հրդեհի ազդարարման համակարգ	34
2.8 Ինժեներաերկրաբանական ուսումնասիրություններ	36
2.9 Շինարարական մեքենաներ և մեխանիզմներ	38
2.10 Շինարարական աշխատանքների ժամկետները	39
2.11 Շինարարական Հրապարակ	40
2.12 Տարածքի բարեկարգում և կանաչապատում	40
2.13 Բժշկական թափոնների կառավարում	41
3. ԾՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐ	46
3.1 Ազդակիր համայնքի սոցիալ-տնտեսական բնութագիր	46
3.2 Կլիմա	48
3.3 Աշխարհագրություն	59
3.4 Հողային ֆոնդ և գյուղատնտեսություն	60
3.5 Բնության, Պատմության և Մշակույթի անշարժ հուշարձաններ	63
3.6 Մթնոլորտային օդ	67
3.7 Ջրային ավազան	71
3.9 Բուսական և կենդանական աշխարհ	83
3.10 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	86
4. ՆԳ-Ի ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ	91
5. ՆԳ-Ի ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄ	92
6. ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ԻՐԱՎԱԿԱՆ և ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ	98
7. ՊԱՀԱՆՋՎՈՂ ԲՆԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ	107
8. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	125
9. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ և ՄԱՐԴՈՒ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅՈՒՆ	128
10. ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՌԻՍԿԵՐ և ԱՂԵՏՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	131
11. ԾՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻՆ ՀԱՍՑԱԾ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎՆԱՍԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ	134
12. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆ	136
13. ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ	140
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1	143
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2	145
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3	147

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4	152
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5	153
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 6	155

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Շրջակա միջավայրի վրա մարդկային գործունեության վնասակար ազդեցության կանխման, կենսոլորտի կայունության պահպանման, բնության և մարդու կենսագործունեության ներդաշնակության պահպանման համար կարևորագույն նշանակություն ունի յուրաքանչյուր նախատեսվող գործունեության շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության ճշգրիտ և լիարժեք գնահատումը:

Գործունեության բնապահպանական գնահատումը պետք է ներառի ուղղակի և անուղղակի ազդեցության կանխորոշումը, նկարագրությունը և հիմք է հանդիսանում դրանց կանխարգելման կամ հնարավոր նվազեցման պարտադիր միջոցառումների մշակման համար: Նախագծով իրականացվելիք աշխատանքների արդյունքում նախատեսվող շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվությունը մշակված է ՀՀ Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին օրենքի հիման վրա:

Հաշվետվությունը ներառում է տվյալներ, հիմնավորումներ և հաշվարկներ, որոնք անհրաժեշտ են շրջակա միջավայրի վրա նախատեսվող գործունեության ազդեցության փորձաքննության իրականացման համար:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման (այսուհետ՝ ՇՄԱԳ) նպատակն է բացահայտել նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում կանխատեսվող էկոլոգիական ազդեցությունը (շրջակա միջավայրը աղտոտող վնասակար նյութերը, թափոնները և այլ գործոններ), վերլուծել և գնահատել այն և ցույց տալ, որ նախատեսված են դրա կանխարգելմանը, չեզոքացմանը և կամ նվազեցմանը ուղղված անհրաժեշտ միջոցառումներ:

ՇՄԱԳ-ի խնդիրներն են. (i) էկոլոգիական անվտանգության պահանջների և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության սահմանափակումների հիման վրա կայուն զարգացման ապահովումը; (ii) նախատեսվող գործունեության դրական ազդեցությունների պահպանման, վնասակար ազդեցությունների ու դրանց հետևանքների կանխարգելման, նվազեցման կամ բացառման ապահովումը; (iii) արտակարգ իրավիճակների դեպքում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության հնարավոր ռիսկերի գնահատումը:

Հապավումներ

ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՊՈԱԿ	Պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն
ԱՆ	Առողջապահության նախարարություն
ՇՄ	Շրջակա միջավայր
ՇՄԱԳ	Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում
ԴԲԳԳԿ	Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն
ԲՍԿ	Բժշկական ստացիոնար կազմակերպություն
ՆԳ	Նախատեսվող գործունեություն
ԲՀՊՏ	Բնության հատուկ պահպանվող տարածք
ԲԿՊ	Բնապահպանական կառավարման պլան

Մեթոդաբանություն

Այս նախագծի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվությունը մշակված է "Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" ՀՀ օրենքի և բնապահպանական ոլորտի այլ նորմատիվատեխնիկական ակտերի համաձայն:

Գնահատումը և փորձաքննությունը կատարվում են մինչև նախատեսվող գործունեության իրականացումը: Առանց պետական փորձաքննական դրական եզրակացության նախատեսվող գործունեության փաստացի իրականացումը ենթակա է դադարեցման՝ նախատեսվող գործունեությունը փաստացի իրականացնող անձի կողմից նախնական վիճակի վերականգնմամբ:

Փորձաքննության իրականացման կարգը հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Գնահատումը և փորձաքննությունն իրականացվում են՝ հիմք ընդունելով նախատեսվող գործունեության տեսակը, չափերն ու տեղադրությունը և դրանցով պայմանավորված՝ հնարավոր գումարային, ամբողջական ազդեցության աստիճանը: Գնահատման արդյունքով կազմել է հաշվետվություն՝ սույն օրենքի 15-րդ հոդվածին համապատասխան և ներկայացվում է փորձաքննության:

"Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" Օրենքի հոդված 15-ով սահմանված է Ա կատեգորիայի նախատեսվող գործունեության՝ ՇՄԱԳ հաշվետվությանը ներկայացվող պահանջներն են.

- 1) նախաձեռնողի անվանումը և գտնվելու վայրը.
- 2) նախատեսվող գործունեության անվանումը՝ սույն օրենքի 12-րդ հոդվածին համապատասխան
- 3) հաշվետվության ամփոփ բովանդակությունը, որը ներառում է տեղեկատվություն նախաձեռնողի մասին, նախատեսվող գործունեության ոչ տեխնիկական նկարագիրը, իրականացման վայրը, շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունների և դրանց մեղմմանն ուղղված միջոցառումների հանրամատչելի, համառոտ նկարագիրը, որոնք պետք է բխեն նախագծային փաստաթղթից.

4) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության տարածքի, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի, բնական պայմանների, ռեսուրսների նկարագիրը, ինչպես նաև դրանց օգտագործման նպատակը, ենթակառուցվածքները, ազդակիր համայնքը, ազդակիր բնակավայրը և դրանց տեղադիրքն արտացոլող իրավասու մարմնի տրամադրած տարածական պլանավորման փաստաթղթերը, իրադրության սխեման կամ քարտեզը՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող միասնական գեոդեզիական կոորդինատային համակարգով

5) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության նկարագիրը և նպատակը, արտադրական հզորությունները, ֆիզիկական, տեխնիկական և տեխնոլոգիական բնութագրերը, պահանջվող բնական ռեսուրսների, օգտագործվող հումքի ու նյութերի, արտանետումների, արտահոսքերի, թափոնների և դրանց գործածության, արտադրական լցակույտերի, ֆիզիկական ներգործությունների նկարագրությունը.

6) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության հնարավոր այլընտրանքային տարբերակների նկարագիրը, ներառյալ նախատեսվող գործունեությունից հրաժարման (զրոյական) տարբերակը.

7) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված շրջակա միջավայրի հնարավոր տնտեսական, բնապահպանական վնասների գնահատումները, հատուցման ձևը և ժամկետը.

8) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության, ներառյալ այլընտրանքային տարբերակների իրականացման դեպքում շրջակա միջավայրի առանձին բաղադրիչների, բնական ռեսուրսների, պայմանների հնարավոր

փոփոխությունների և դրանց ծավալների նկարագրի առանձին, գումարային և ամբողջական գնահատումը.

9) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված սոցիալական հնարավոր ազդեցությունները, ռիսկերը, օգուտները, վերլուծական բնութագրերը.

10) մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, գործոնները, ռիսկերը.

11) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված հնարավոր արտակարգ իրավիճակների հետևանքով առաջացած ռիսկերի գնահատումը, դրանց կանխարգելմանն ու նվազեցմանն ուղղված միջոցառումները

12) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում կլիմայի հնարավոր փոփոխություններ առաջացնող գործոնները, ներառյալ ջերմոցային գազերի արտանետումները, դրանց բնույթը, ծավալը, ինչպես նաև կլիմայի փոփոխության մեղմմանն ու հարմարվողականությանն ուղղված միջոցառումները.

13) հաստատված հիմնադրույթային փաստաթղթերին նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության համապատասխանության հիմնավորումները

14) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված բոլոր հնարավոր տարբերակների վերլուծության արդյունքով ընտրված տարբերակի հիմնավորումը՝ շրջակա միջավայրի պահպանության, տնտեսական, սոցիալական տեսանկյունից.

15) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված բնապահպանական կառավարման պլանը.

16) նախատեսվող գործունեության ազդեցության մշտադիտարկման ծրագիրը.

17) նախատեսվող գործունեության հաշվետվությամբ ներկայացվող տեղեկատվության վերաբերյալ ամփոփ նյութերը, հաշվետվությանը կից ներկայացված քարտեզները, սխեմաները, գրաֆիկները, աղյուսակները՝ նշելով ելակետային տվյալների աղբյուրները.

18) շրջակա միջավայրի վերաբերյալ օգտագործված ելակետային տվյալների աղբյուրները

19) գնահատման և հաշվետվության կազմման ընթացքում ի հայտ եկած խոչընդոտների, ներառյալ տվյալների բացակայության վերաբերյալ տեղեկությունները.

20) շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները շինարարության, շահագործման և փակման փուլերում: Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման (այսուհետ՝ ՇՄԱԳ) գործընթացը ներառում է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) և դրանից բխող ենթաօրենսդրական ակտերի դրույթների պահանջները:

ՇՄԱԳ փուլում իրականացվում են հետևյալ գործողությունները.

- 1) • Գործունեության տեսակի հստակեցում
- 2) • Ազդեցության գնահատում
- 3) • Հաշվետվության կազմում

ՇՄԱԳ գործընթացում ազդեցության գնահատման այս փուլում դիտարկվում են շրջակա միջավայրի ներկա վիճակը և նախատեսվող գործունեության արդյունքում դրանց վրա հնարավոր ազդեցությունները:

1. Նախատեսվող գործունեության նկարագիրը

1.1 Նախաձեռնողի մասին տեղեկություն

Համաձայն ՀՀ Կառավարության 2002թ օգոստոսի 15 թիվ 1242 որոշման ՀՀ Առողջապահության Նախարարության «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» պետական հիմնարկը վերակազմակերպել է «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության /Կազմակերպություն/:

«Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության հիմնական գործունեության առարկան և նպատակներն են՝

կենդանի անձանց, դիակների, մարդու օրգանիզմի կենսաբանական ծագման նմուշների և հետքերի, բժշկական փաստաթղթերի, դատաբժշկական, դատափորձաբանական, դատագենետիկական, դատակենսաբանական, դատակենսաքիմիական, դատաբջջաբանական, դատաքիմիական, բժշկաքրեագիտական, հանձնաժողովային, համալիր, կրկնակի և լրացուցիչ փորձաքննությունների իրականացումը, բժշկության բնագավառում գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության իրականացումը՝ «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի պահանջներին համապատասխան:

ՀՀ ԱՆ «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում, իրավապահ մարմինների որոշումների հիման վրա, կատարվում են պետության կողմից երաշխավորված հետևյալ փորձաքննությունները.

- o կենդանի անձանց դատաբժշկական փորձաքննություն,
- o դիակների դատաբժշկական փորձաքննություն,
- o դատագենետիկական փորձաքննություն,
- o դատակենսաբանական փորձաքննություն,
- o դատակենսաքիմիական փորձաքննություն,
- o դատաքիմիական փորձաքննություն,
- o դատափորձաբանական փորձաքննություն,
- o բժշկաքրեագիտական փորձաքննություն,
- o համալիր փորձաքննություն,
- o հանձնաժողովային և կրկնակի փորձաքննություններ:

Կազմակերպության կենտրոնական գրասենյակը գտնվում է ք. Երևան, Մ.

Հերացի 5/1 հասցեում: ՀՀ բոլոր մարզերում Կազմակերպությանը ունի մարզային բաժիններ: ՀՀ ԱՆ տարվող քաղաքականության նպատակն է մարզային կառույցների կարողությունների մեծացում, որի շրջանականներում իրականացվում է Գեղարքունիքի մարզի Սևան քաղաքի մարզային հիվանդանոցին կից «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի մարզային կառույցի համար նոր մասնաշենքի կառուցման ծրագիրը:

Սևանի մարզային կառույցում վերը նշված փորձաքննություններից նախատեսված է իրականացնել միայն կենդանի անձանց և դիակների դատական փորձաքննություն:

ՀՀ ԱՆ ԴԲԳԳԿ-ի դիահերձարան դիակները ընդունվում են միայն վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից կայացրած որոշման հիման վրա, եթե դիակը բերվել է ստացիոնարից՝ բժշկական փաստաթղթերով աշխատանքային ժամերին սանիտարի, իսկ ոչ աշխատանքային ժամերին՝ հերթապահ պահակի կողմից, դիակների ընդունման գրանցամատյանում նշելով ընդունման օրը, ամիսը, տարեթիվը, ժամը, շտապօգնության բրիգադայի համարը և որտեղից է բերվել: Գրանցամատյանում միաժամանակ նշելով հագուստների և զարդերի առկայությունը, ինչպես նաև գրպանների պարունակությունը՝ շտապօգնության աշխատակիցների ներկայությամբ:

Փորձաքննությունը սկսվում է բուժվիճակագրի կողմից դիակների փորձաքննության համար նախատեսված գրանցամատյանում համապատասխան գրանցումից հետո, նշվում է հերթական համարը, անուն, ազգանուն, հայրանունը, անձնագրային տվյալները, հասցեն, որտեղից է բերվել դիակը: Եթե ստացիոնարից է բերվել նշվում է ստացիոնարի անվանումը, հիվանդության պատմագրի համարը, ում կողմից կայացրած որոշման հիման վրա է բերվել, ժամը քանիսին, նշելով փորձագետի ազգանունը /համաձայն գործող գրաֆիկի/: Փորձագետը ծանոթանալով որոշմանը և բժշկական փաստաթղթերին իրականացնում է փորձաքննությունը կատարելով դիակի արտաքին ուսումնասիրություն մանրամասն նշելով առկա հագուստների վիճակը, վնասվածքները, կեխտոտվածությունը, դիակային փոփոխությունները, առկա վնասվածքների տեսակները, դրանց տեղակայումները և չափսերը, օտարածին մասնիկների, քուկների առկայության դեպքում նշվում են վերջիններիս բնույթը: Անհայտ դիակների դեպքում մանրամասն նկարագրվում են դաջվածքները, սպիները, խալերը դեֆեկտները:

Վերոգրյալից հետո իրականացնում է դիակի ներքին ուսումնասիրություն ըստ օրգան սխտեմների, մանրամասն նշելով նրանց չափսերը, քաշը, եթե կան ներքին օգանների վնասվածքներ, ապա դրանց տեղակայումները, օտար մարմինների կամ պարունակությունների առկայության դեպքում նշում է հայտնաբերման տեղ և

նկարագրում օտար մարմինը նշելով չափերը և պարունակությունների բնույթը: Ախտաբանական պրոցեսների դեպքում վիզուալ նկարագրում է հայտնաբերված փոփոխությունները վերցնում նմուշ /նմուշներ/ հյուսվածաբանական ուսումնասիրության համար: Բոլոր օրգաններից վերցվում են նմուշներ հյուսվածաբանական հետազոտության և արխիվի համար, հետազայում, անհրաժեշտության դեպքում որպիսի իրականացվեն հետազոտություններ անհրաժեշտության դեպքում փորձագետի նախաձեռնությամբ լրացուցիչ կարող են վերցվել նաև կենսաբանական նյութեր՝ դատաքիմիական և կենսաբանական, գենետիկական և բժշկաքրեագիտական հետազոտությունների համար: Փորձաքննությունը ավարտելուց հետո ներքին օրգանները տեղադրվում են դիակի խոռոչներում, դաբաղվում են և վերկանգնում են սեկցիոն կտրվածքները, դիակը լողացվում է և տեղադրվում սառնարանի խցիկում: Փորձաքննությունը ավարտելուց հետո փորձագետը լրացնում է համապատասխան ուղեգրերը, գրացամատյանը և հանգուցյալի հարազատներին է տրամադրվում մահվան փաստը հավաստող բժշկական վկայականի քաղվածքը:

1.2 Նախատեսվող գործունեություն

Նախաձեռնողը՝ «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը, պայմանագրային հիմունքներով, պատվիրել է «Ծատուրյան Քոնսալթինգ» ընկերությանը իրականացնել նախատեսվող գործունեության՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան քաղաքի Կարմիր բանակի 66/1 և 66/2 հասցեում դիախերձարանի նոր մասնաշենքի կառուցման աշխատանքային նախագծի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և հաշվետվության կազմում:

Նախատեսվող գործունեությունը ըստ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» օրենքի 12-րդ հոդվածի 9-րդ կետի՝ սանիտարատեխնիկական կառուցվածքների բնագավառում՝ ա. գերեզմանոցներ կամ դիակիզարաններ կամ դիախերձարաններ, պաթոլոգիաանատոմիկներ կամ դիարաններ, դասակարգվում է Ա դասի և ենթակա է գնահատման և փորձաքննության:

Կառուցվող շենքի ընդհանուր բնութագիր. 12x11մ առանցքային պատերով երկհարկ շենք:

1-ին հարկ, նկուղային սենքերը

1. Աստիճանավանդակ - 11,60 քմ
2. Դիահերձարան - 30.04 քմ
3. Դիահերձարան - 14.85 քմ
4. Սանհանգույց - 2.22քմ
5. Սառնարան - 7,50 քմ
6. Դիակի հանդերձաորում - 9,50 քմ
7. Միջանցք - 23.25 քմ
8. Սանիտարի սենյակ - 10,61 քմ
9. Սառնարան - 7.50 քմ
10. Թեքահարթակ - 8.90քմ

Սառնարանային սենյակը ունենալու է 2 խուց, յուրաքանչյուրը 3 տեղանոց, ջերմաստիճանային ռեժիմը սահմանված է 0-4 աստճ ցելսիուս:

2-րդ հարկ սենքերը

1. Աստիճանավանդակ - 11,70 քմ
2. Սանհանգույց - 5.35 քմ
3. Միջանցք - 17.65քմ
4. Բժիշկի սենյակ - 16.70 քմ
5. Բժիշկի սենյակ - 14.18 քմ
6. Ռեգիստրատուրա - 7.84 քմ
7. Ամբուլատորիա - 10.39 քմ
8. Չոր արխիվ - 5.05 քմ
9. Սանիտարի սենք - 5.05 քմ
10. Սպասասրահ - 15.86 քմ
11. Պահեստ - 2.28 քմ
12. Թաց արխիվ - 4.11 քմ
13. Արտաքին աստիճան - 0.78քմ

1.3 Գործունեության տեղակայման վայրը

Նախատեսվող գործունեությունը իրականացվելու է սեփականության իրավունքով Հայաստանի Հանրապետությանը պատկանող՝ Գեղարքունիքի մարզի, Սևան համայնքի, ք. Սևան Կարմիր բանակի փողոց 66/1 և 66/2 հողամասում: ՀՀ Անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցման **N 30032022-05-0068 և N 18012022-05-0088** վկայականների (Հավելված 1) հիման վրա:



Հողամասերի բնութագրերը

N 18012022-05-0088

Մակերեսի չափը (հա)՝ 0.016168

Նպատակային նշանակությունը՝ բնակավայրերի

Գործառնական նշանակությունը՝ հասարակական կառուցապատման

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

N 30032022-05-0068

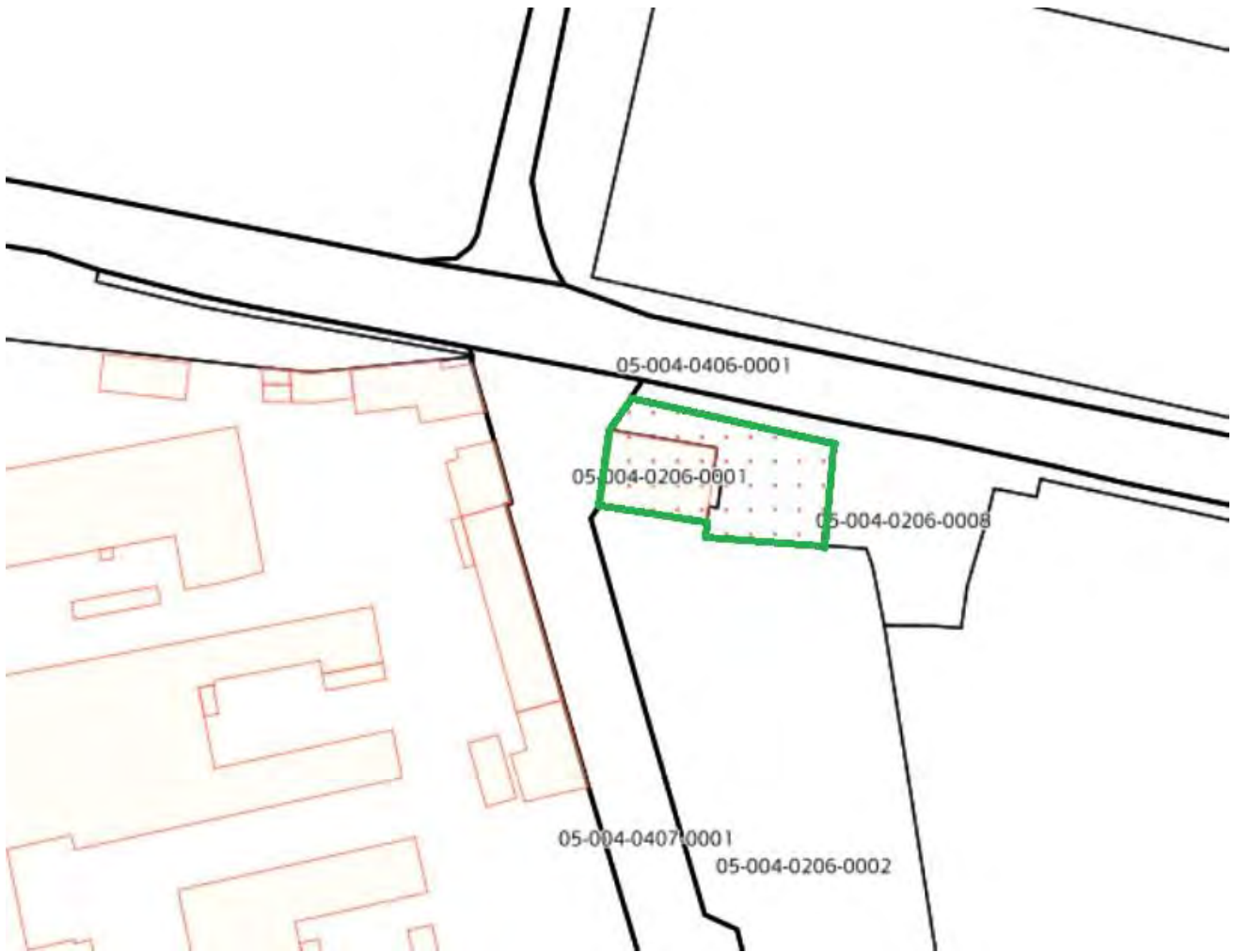
Մակերեսի չափը (հա)՝ 0.03

Նպատակային նշանակությունը՝ բնակավայրերի

Գործառնական նշանակությունը՝ հասարակական կառուցապատման

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կադաստրային քարտեզ 1



Կադաստրային քարտեզ 2



ՀՀ Կառավարության 18.08.2021թ. N 1368-Ա որոշման (Հավելված 2) հիման վրա, Գեղարքունիքի մարզ, քաղաք Սևան, Կարմիր բանակի 66/1 և 66/2 հասցեում գտնվող հողակատորները անհատույց նվիրաբերվել է «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի Սևանի տարածքային կառույցին՝ դատաբժշկական փորձաքննությունների նոր մասնաշենք կառուցելու նպատակով:

	Կոորդինատներ		Երջարարման (քելվան) կետեր	X	Y
	X	Y			
1	8494727.0034	4490879.6623			
2	8494699.0236	4490886.0444			
3	8494696.3678	4490881.6521			
4	8494710.9594	4490879.1768	1	8494694.872	4490871.228
5	8494710.4085	4490875.4766	2	8494696.367	4490881.652
6	8494711.6827	4490875.3588	3	8494710.959	4490879.176
7	8494711.0736	4490870.9511	4	8494710.408	4490875.476
8	8494709.8361	4490871.1098	5	8494711.682	4490875.358
9	8494709.4903	4490868.7183	6	8494711.073	4490870.951
10	8494709.2596	4490866.9506	7	8494709.836	4490871.109
11	8494725.5643	4490865.7342	8	8494709.490	4490868.718

1.4 Հանրային իրազեկում

ՀՀ կառավարության 1325 որոշմամբ սահմանված է հանրության իրազեկման և հանրային լսումների ծանուցման բովանդակությունը, հանրային լսումների ընթացակարգը, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության գործընթացում շահագրգիռ հանրության կարծիքների, դիտողությունների և առաջարկությունների ներկայացման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից նախնական համաձայնության կամ անհամաձայնության տրամադրման ընթացակարգը և ժամկետները:

Սահմանված կարգով, այս նախաձեռնության շրջանակում, Սևան համայնքում, որի վարչական սահմաններում իրականացվելու է նախատեսվող գործունեությունը, իրականացվել է հանրային լսումներ 2025թ-ի ապրիլի 28-ին: Սևան համայնքի ավագանին ընդունել է որոշում (Հավելված 3) նախատեսվող գործունեության իրականացմանը նախնական համաձայնություն տրամադրելու վերաբերյալ:

Հանրային լսումների վերաբերյալ Սևան համայնքի ավագանու որոշումը, արձանագարությունը, մասնակիցների ցանկը, հանրային լսումների ծանուցման մամուլի հրապարակումը ներկայացված է Հավելված 3-ում:

Հանրային լուծմների տեսապատճենները ներկայացված են Հավելված 4-ում:

1.5 Սանիտարապաշտպանական գոտի

Համաձայն ՀՀՇՆ 31-03.07-2024 «Առողջապահական կազմակերպություններ. հիվանդանոցային բուժօգնության (ստացիոնար) օբյեկտների շենքեր և շինություններ» շինարարական նորմերի, **դատաբժշկական փորձաքննությունը** ՀՀ տարածքում հանդիսանում է բուժօգնության և ծառայությունների տեսակ:

Համաձայն նշված շինարարական նորմաների 38-րդ կետի, սահմանված են բժշկական ստացիոնար կազմակերպություն (ԲՍԿ)-ների շենքերի/մասնաշենքերի անհրաժեշտ հեռավորություններն. որտեղ ՆԳ /նախատեսվող գործունեության/ համապատասխանու է 11-րդ կետին՝

- ախտաբանաանատոմիական մասնաշենքն իր ծիսակատարությունների գոտով պետք է նախատեսվի հիվանդասենյակների, բնակելի և հասարակական շենքերի պատուհանների տեսանելիության դաշտից դուրս և ունենա առնվազն 30մ հեռավորություն հիվանդասենյակային բաժանմունքներով մասնաշենքերից, պոլիկլինիկայից և սննդի կազմակերպման մասնաշենքից, հատվածամասից՝ համաձայն Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարի 2012 թվականի հուլիսի 31-ի N11-Ն հրամանով հաստատված N 2-III-3.3.1.-026-12 սանիտարահամաճարակաբանական կանոնների և նորմերի:

ՆԳ /նախատեսվող գործունեության/ տեղակայման հեռավորությունները բավարարում են նորմատիվային պահանջները: Մասնավորապես մինչ Սևանի հոգեկան առողջության կենտրոնի մոտակա մասնաշենք հեռավորությունը 200մ է, իսկ մոտակա արտադրական շինությունից հեռավորությունը 70մ է /տես տարածքի տեղակայման քարտեզ սխեման/:

ՆԳ-ի հարակից է հանրապետական նշանակության Հ29 Սևան-Ծաղկունք-Զովաբեր ճանապարհին՝ 6-7մ հեռավորության վրա: Շինարարական տարածքի մանրամասն նկարագիրը ներկայացված է կետ 2.11-ում՝ Շինարարական հրապարակի կազմակերպման պլան նախագծում:

ՆԳ տարածքի տեղակայման քարտեզ սխեմա



Նախատեսվող գործունեության վայրի տեսապատճեները





2. Նախագծի Նկարագրությունը

Ծրագրով նախատեսված Գեղարքունիքի մարզի Սևան քաղաքում ՀՀ ԱՆ ԴԲԳԳԿ ՊՈԱԿ-ի համար երկհարկանի դիախերձարանի շենքի կառուցման աշխատանքային նախագիծը կազմվել է Գլխավոր Պրոեկտ ՍՊԸ-ի կողմից 2023թ-ին: Նախագիծը մշակված է ՀՀ-ում գործող նախագծման նորմերին համապատասխան, ճարտարապետական գծագրերի հիման վրա:

2.1 Նախագծով նախատեսված լուծումները.

1. Հողամասի մակերեսը - 462.1 քմ

2. Ընդհանուր մակերես - 230.14քմ

3. Կառուցապատման մակերես-155.46քմ

- Շենքը նախագծված է քարե ինքնակրող պատերով, միաձույլ երկաթբետոնե տարածական շրջանակային հիմնակմախքով 12x11 մ առանցքային չափերով, հիմքերը՝ միաձույլ, երկաթբետոնյա, կապված հիմնային հեծանով:
- Պատերը դրսից սվաղել ցեմենտավազե շաղախով, երեսապատել տուֆե սալիկներով: Հարդարման աշխատանքները կատարել համաձայն

հարդարման ամփոփագրի: Նյութերի որակը և գունային լուծումները նախապես համաձայնեցնել պատվիրատուի հետ:

- Ծածկը նախագծված է կլորանցքավոր ե/բ սալերից, մասամբ միաձուլվ: Տանիքը՝ փայտյա ծալեղնաշարով, ծրարատիպի, կազմակերպված ջրահեռացումով, ծածկանյութը՝ ցինկապատ գունավոր տրամատավոր թիթեղից, ԿՊ 21-0.55 մակնիշի:
- Համաձայն ինժեներաերկրաբանական պայմանների մասին տվյալների հիմք են ծառայում՝ ավազակավեր հետևյալ բնութագրերով՝ $R=2,0կգ/սմ^2$: Գրունտի կարգը ըստ մշակման հավասար է III /33գ/:
- Տեղում հողային աշխատանքների իրականացման ժամանակ, փոսորակները բացելուց հետո, նախքան հիմնային աշխատանքների կատարելը, անհրաժեշտ է գրունտների մասին տվյալները վկայագրել համապատասխան ինժեներաերկրաբանական ակտով և նախագծի հետ համապատասխանության դեպքում նոր իրականացնել հիմնային աշխատանքները:
- Անհամապատասխանության դեպքում անհնարաժեշտ է հիմքերի տակ գտնվող նախապատրաստական շերտը հասցնել մինչև երկրաբանի կողմից տրված գրունտի նիշին:
- Հիմքերի տեղադրման խորությունը ընդունված է -1,8 (պայմանական) նիշի վրա:
- Պատերը ընդունված են հիմնակմախքի լցվածքի ձևով՝ տուֆաքարի շարվածքից:
- Պատերը ուժեղացված են հորիզոնական ցանցերով, ինչպես նաև ուղղաձիգ ամրաններով

Նախագծով կոնստրուկցիաները հաշվարկված են ըստ նրանց կրողունակության, բեռնվածքների հատուկ զուգացման պայմանից: Համաձայն գործող նորմերի ընդունված են հետևյալ բեռնվածքները.

- Սեյսմիկ -2 գուտի, $A=0.4$ ց.(9 բալ)
- Ժամանակավոր նորմատիվային -4.0 կՊա

- Ժամանակավոր կարճատև նորմատիվային -1.4 կՊա
- Ձյան նորմատիվային -0.7 կՊա
Նախագծով նախատեսված է հետևյալ նյութերի կիրառումը
- բետոն-ծանր, լցանյութերը - բազալտյա խիճ և կվարցային ավազ:
- էլեկտրոդներ է-42Ա տիպի, ըստ ՍՆԻՊ 9467-82-ի

2.2 Նախատեսված նյութաձախսի ծավալները ըստ նախագծի

Հողային աշխատանքներ /3-րդ կարգի գրունտներ/

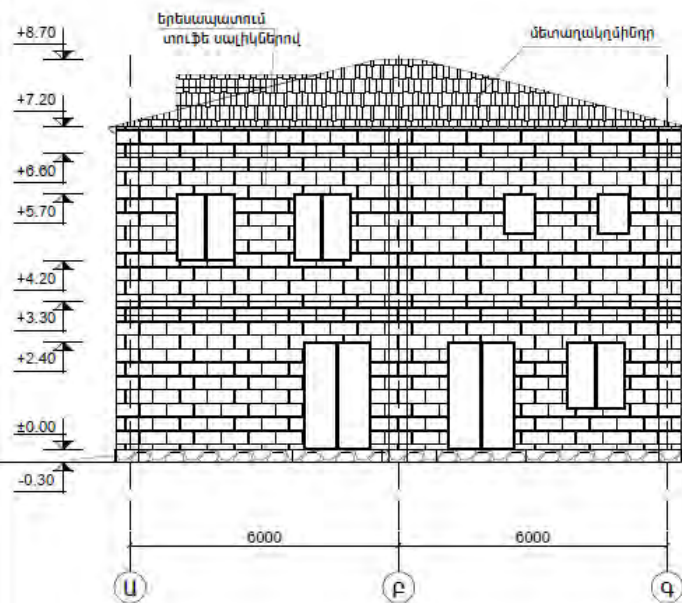
1. Փոսորակի քանդում էքսկավատորով - 380մ^3
2. նույնը ջեռքով- 70մ^3
3. Հողի տեղափոխում բուլդոզերով - 270մ^3
4. Փոսորակների հետլիցք տոփանումով- 180մ^3 /որից 90մ^3 ձեռքով/
5. գրունտի բարձում 180մ^3
6. գրունտի տեղափոխում 5 կմ հեռավորության վրա - 360տ

Ասֆալտապատում

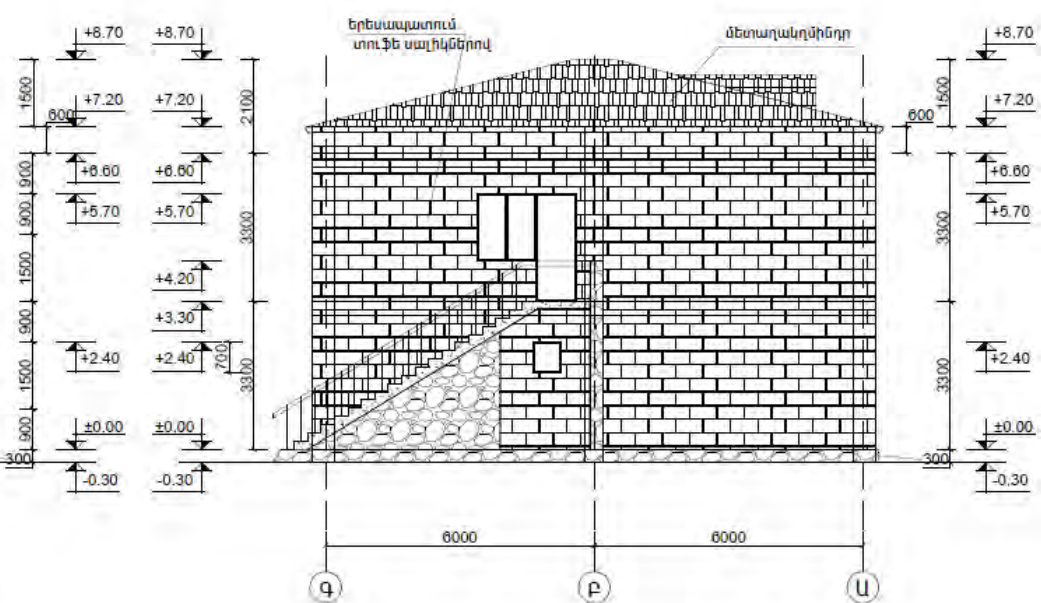
1. տարածքի հարթեցում 60սմ հաստությամբ բուլդոզերով- 600մ^2
2. Ասֆալտապատման տակ 30սմ հողի տոփանում- 600մ^2
3. 15 սմ հաստությամբ խճային հիմք- 600մ^2
4. խճային հիմքի հագեցում բիտումով - 2.47տ
5. խոշորահատիկ ասֆալտ 100մ^2
6. մանրահատիկ ասֆալտ 100մ^2
7. գրունտի մշակում ձեռքով - 8.5մ^3
8. եզրաքարերի տակ ավազի պաշտպանիչ շերտ- 4մ^3
9. հավաքովի բետոնե եզրաքարեր- $100 \text{մ} \times 1.8$

Նյութաձախսի ամբողջական բացվածքը ներկայացվում է նախագծային փաստաթղթերում:

ՊԱՏԻ ՓՈՎԱԾՔԸ Ա - Գ ԱՌԱՆՑՔՈՎ Մ 1:100



ՊԱՏԻ ՓՈՎԱԾՔԸ Գ - Ա ԱՌԱՆՑՔՈՎ Մ 1:100



Այս թերթը տես 6Շ5-6Շ12 թերթերի հետ համատեղ:



ՆԱԾ	Ա. ՊՈՒՆՅԱՆՅԱՆ	ԳԳ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻԻ ՄԱՐԶԻ ԱՇԿԱՆ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ԳԳ ԱՆ ՊԵՏԱԿ ՊՈՆԿ-Ի ԴԱՄԱՐ
ՆԱԿ	Կ. ՇԱՂԱՅԱՆ	ԵՐԱՊԱՐԱՆԻ ԴԱՐՁԵՐԺԱՐԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՆԱԽԱԳԻԾ
		ՃԱՌՏԱՐԱՊԵՏԱԿԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՄԱՍ
		ՊԱՏԻ ՓՈՎԱԾՔԸ Ա - Գ և Գ - Ա ԱՌԱՆՑՔՆԵՐՈՎ Մ 1:100
ԽՈՐՀԱՆՈՒՄԻ ՊՐԵՍԻԴԵՆՏ՝ ՍՊԻՐ ԶԱՐԻԲԵՆ Լ. ՏԱՐԿՅԱՆ		ԺՈՒՐ ՍՆ
		ԹԵՐԹ ՇԸ-8
		ԹԵՐԹԵՐ 30
		ԼԻՑԵՆԶԻԱ N ՔՊԼ 17324 ԱՐԴՈՒՄԱԳԻՐ ԾԵՂ-Ա-0273

ՆԳ տարածքում առկա է 156.09 մ² շենք շինություն և 5.59 մ² աստիճանահարթակ որոնք ենթակա է քանդման: Քանդման և տեղափոխման ենթակա շենք շինությունների նյութաձախսը ըստ նախագծային փաստաթղթերի կազմում են

1. Փայտամածի քանդում - 170 քմ /7խմ փայտանյութ/
2. Տանիքածածկի քանդում - 170 քմ կղմինդր
3. Խամքար բազալտից միդիս պատի քանդում /60 սմ հաստ/ - 320քմ/192խմ/
4. Խամքար բազալտից հիմքերի քանդում - 98.5խմ
5. Քարի, Փայտամածի, կղմինդրի, դուռ/պատուհանի տեղափոխում-580տն
6. Փոսորակի քանդում էքսկավատորով-170խմ
7. նույնը ձեռքով - 30խմ
8. Գրունտի բարձում -200 խմ
9. Գրունտի տեղափոխում -400խմ

2.3 Ջրամատակարարում և ջրահեռացում

Ջրամատակարարման և կոյուղու նախագիծը կատարված է ըստ ճարտարապետական առաջադրանքի և համաձայն գործող շինարարական նորմերի և կանոնների:

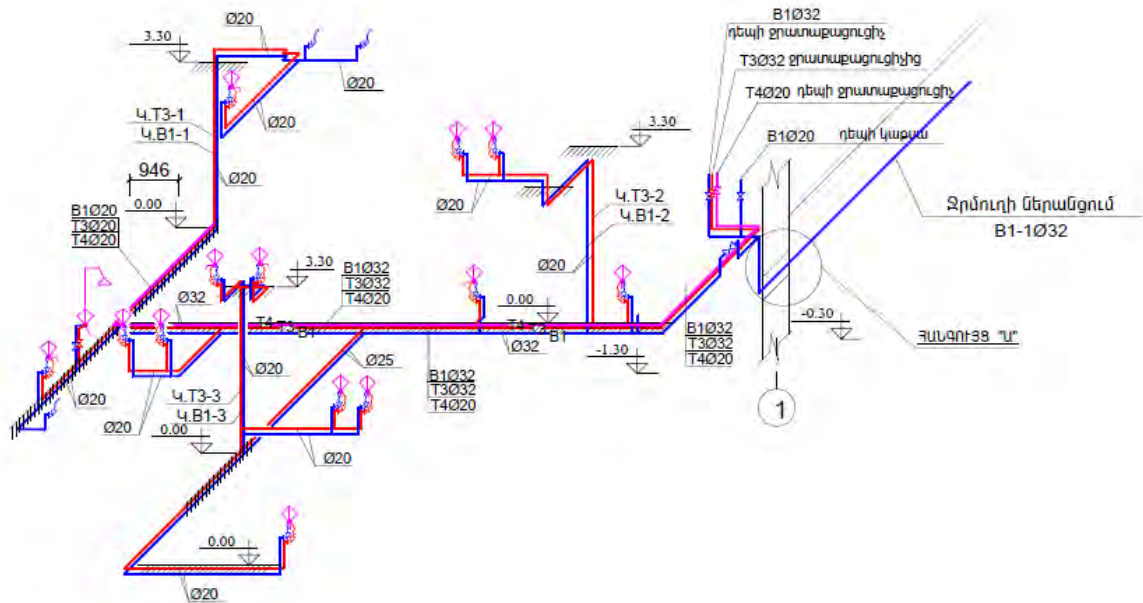
Ջրամատակարարում

Նախագծով նախատեսված է.

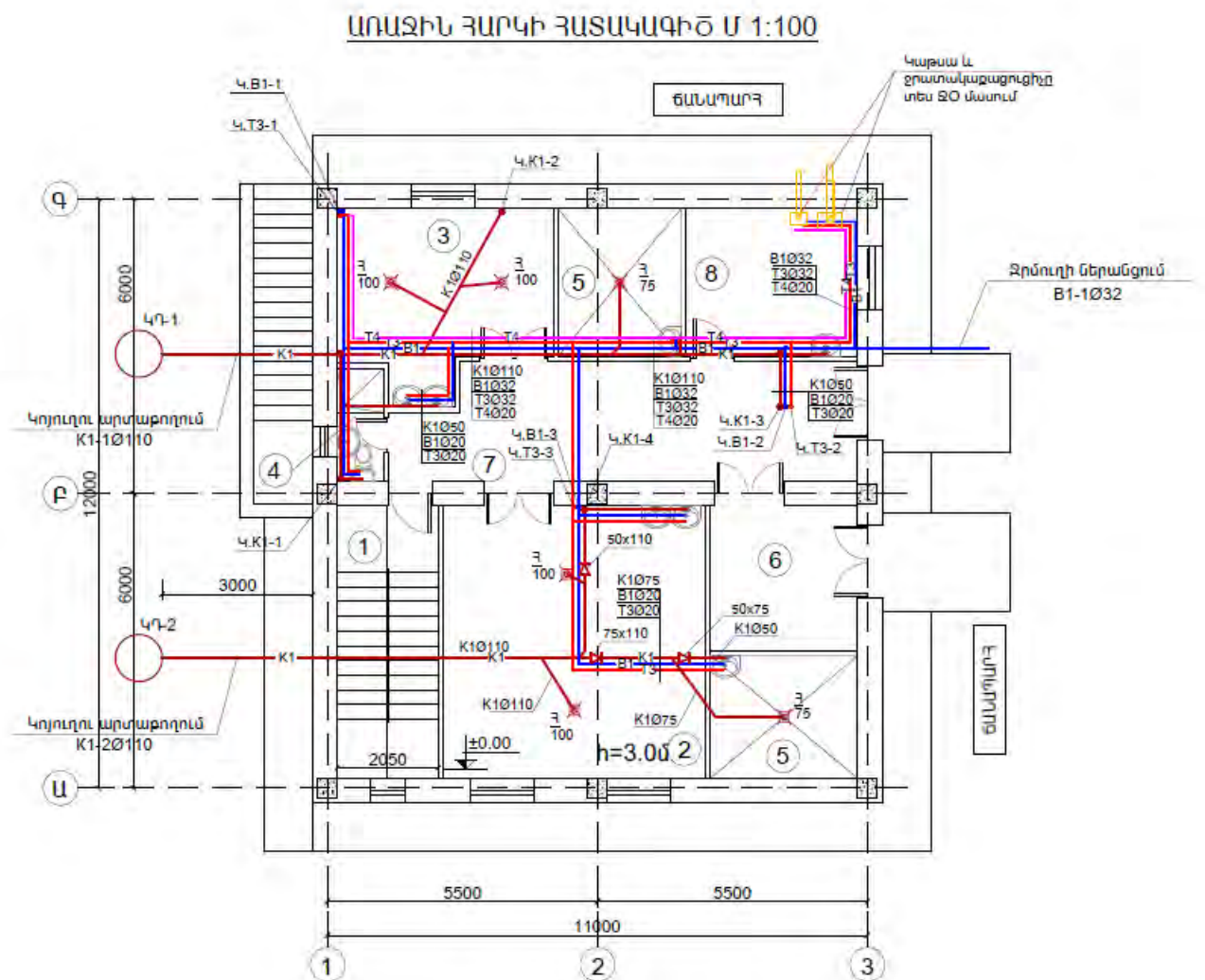
1. Սառը և տաք կենցաղային, խմելու ջրամատակարարման ցանց:
2. Կենցաղային կոյուղու ցանց:

Շենքի ջրամատակարարումը իրականացվում է գործող ներտարածքային ջրամատակարարման ցանցից. Ներքին կենցաղային խմելու ջրամատակարարման ցանցը մոնտաժվում է պոլիպրոպիլենային բարձր ճնշման խողովակներից $\Phi 32; 25; 20$ մմ արտաքին տրամագծով: Տաք ջրամատակարարումը իրականացվում է կաթսայից, հատակների մեջ անցկացվող խողովակները մեկուսացվում են "TERMOFLEX" խողովակներով 6 մմ պատի հաստությամբ:

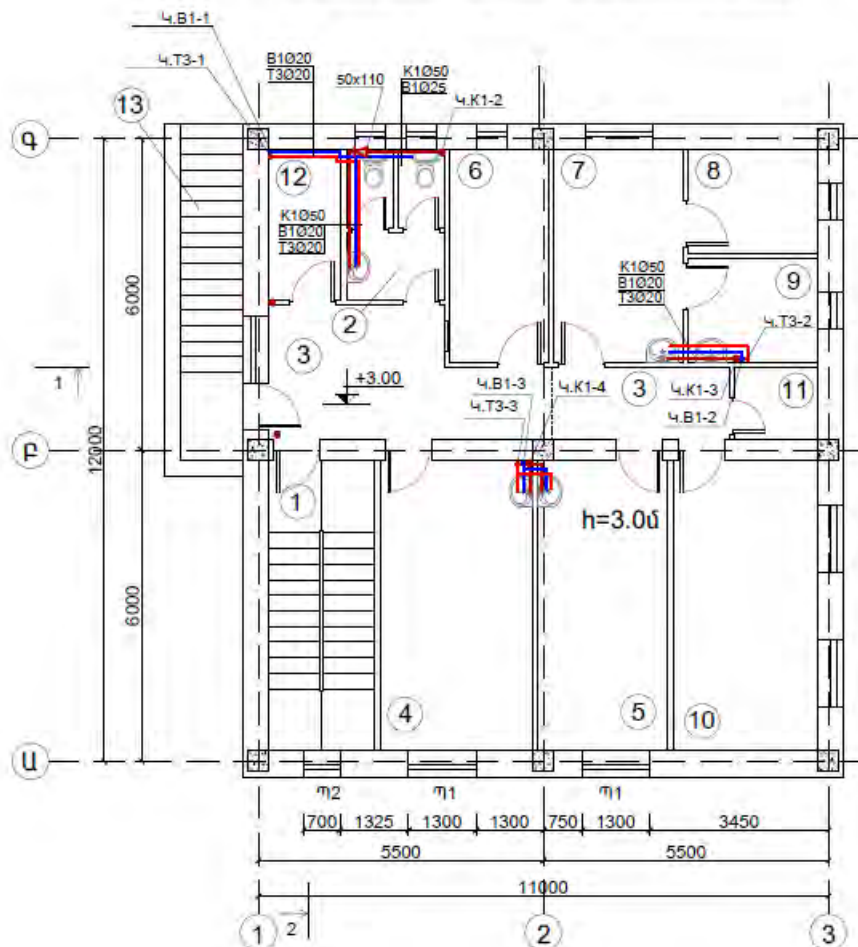
Ջրամատակարարման աքսոնոմետրիկ սխեմա



Ջրամատակարարման և ջրահեռացման սխեմաները գլխավոր հատակագծում



ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐԿԻ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ Մ 1:100



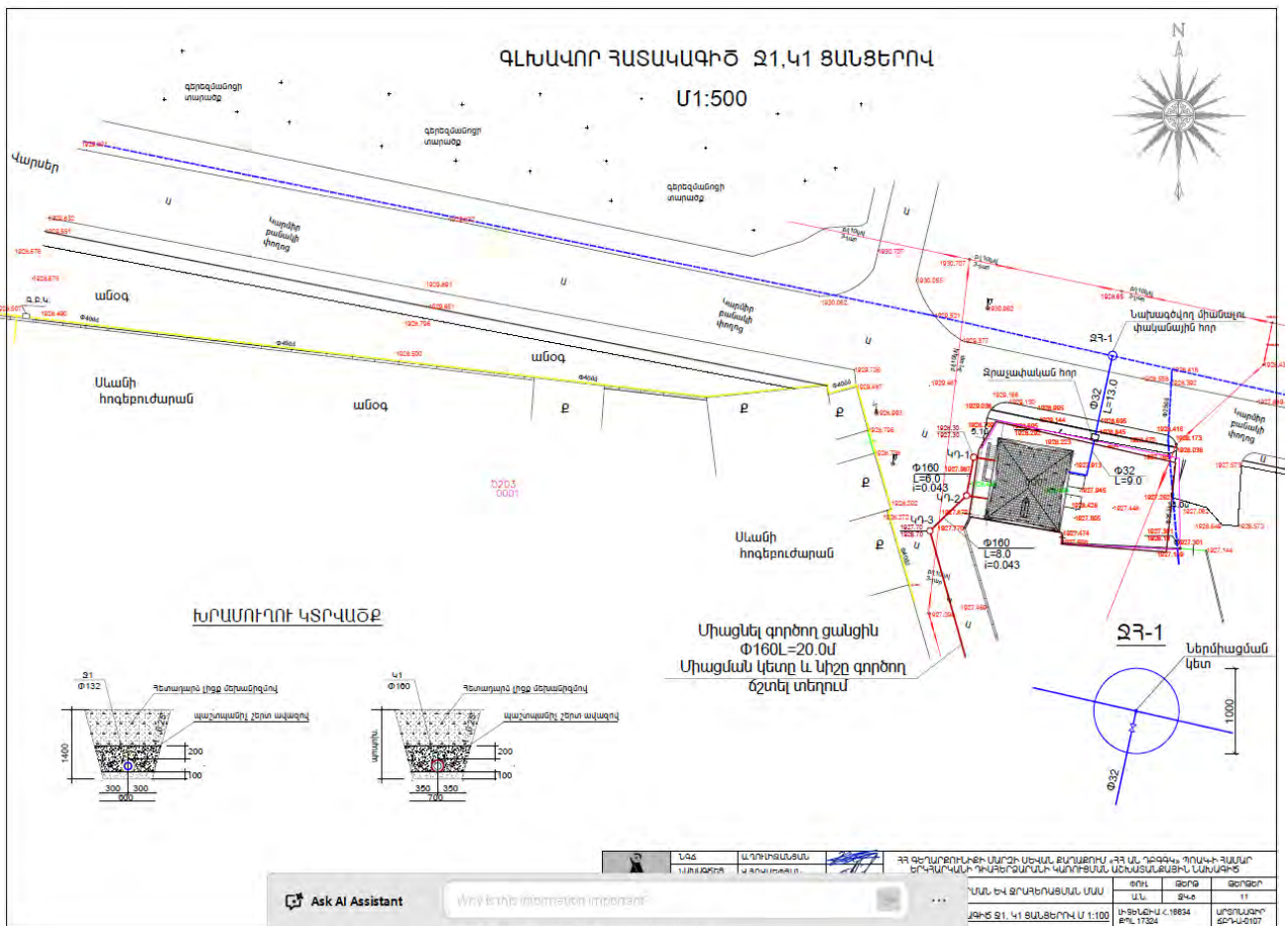
2.4 Կոյուղի

Կենցաղային հոսքերը, ըստ նախագծի, սանիտարատեխնիկական և տեխնոլոգիական սարքավորումներից ինքնահոս խողովակներով հեռացվում են նախագծված ներտարածքային արտաքին ցանցի մեջ:

Ներքին ցանցը անցկացվում է պոլիվինիլքլորիդային կոյուղու խողովակներից $\Phi 110;75;50$ մմ: Ներտարածքային ցանցերը անցկացվում են ծալքավոր կոյուղու խողովակներից $\Phi 160$ մմ:

Կենցաղային կոյուղու դիտահորերը ընդունվաց էն 1.0մ տրամագծով, երկաթբետոնյա հավաքովի էլեմենտներից:

Ջրամատակարարման և ջրահեռացման ցանցերը գլխավոր հատակագծի վրա



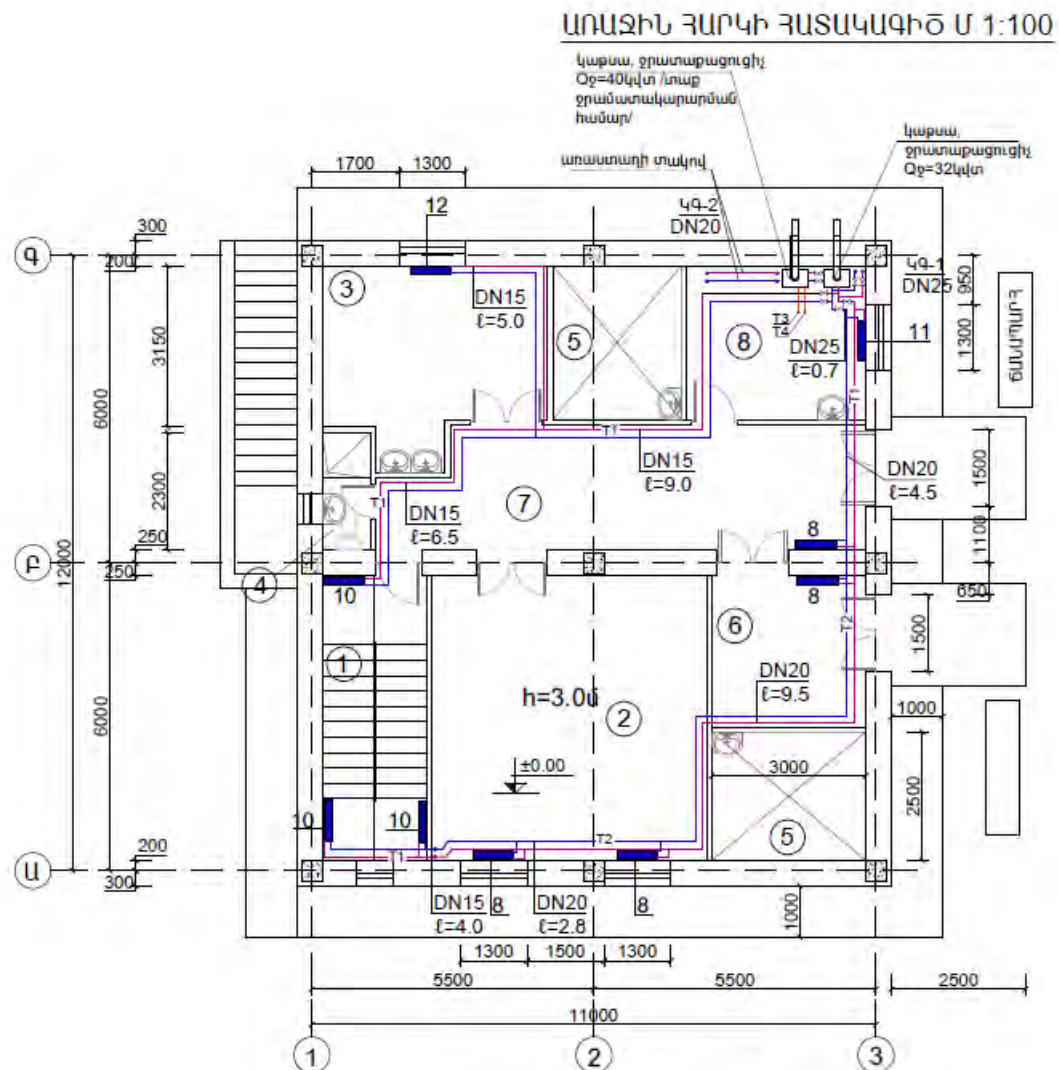
2.5 Զեռուցում և օդափոխություն

Զեռուցման և օդափոխության համակարգի նախագծումը իրականացվել է համաձայն գործող շինարարական նորմաների և կանոնների:

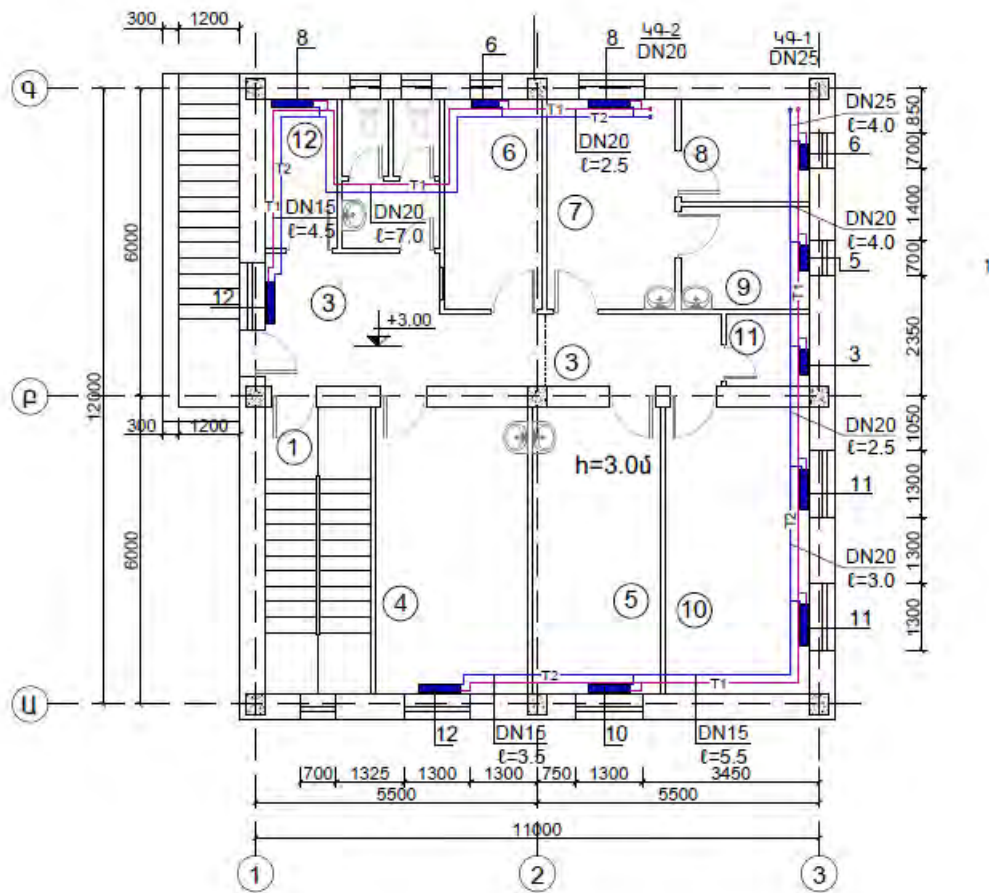
- СНиП II -69.78 Лечебнопрофилактические учреждения
- ՀՀՇՆ IV-12.02.01-04 Զեռուցում, օդափոխում և օդի լավորակում
- ՀՀՇՆ 22-01-2024 Շինարարական կլիմայաբանություն
- ՀՀՇՆ II-7.02-95 Շենքերի պատող կոնստրուկցիաների ջերմաֆիզիկա
- ՀՀՇՆ 24-01-2016 Շենքերի ջերմային պաշտպանություն

Զեռուցման համար նախատեսվում է 32կՎտ և 40կՎտ հզորության տուրբո գազի կաթսաներ:

Զեռուցման համակարգի սխեման



ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐԿԻ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ Մ 1:100



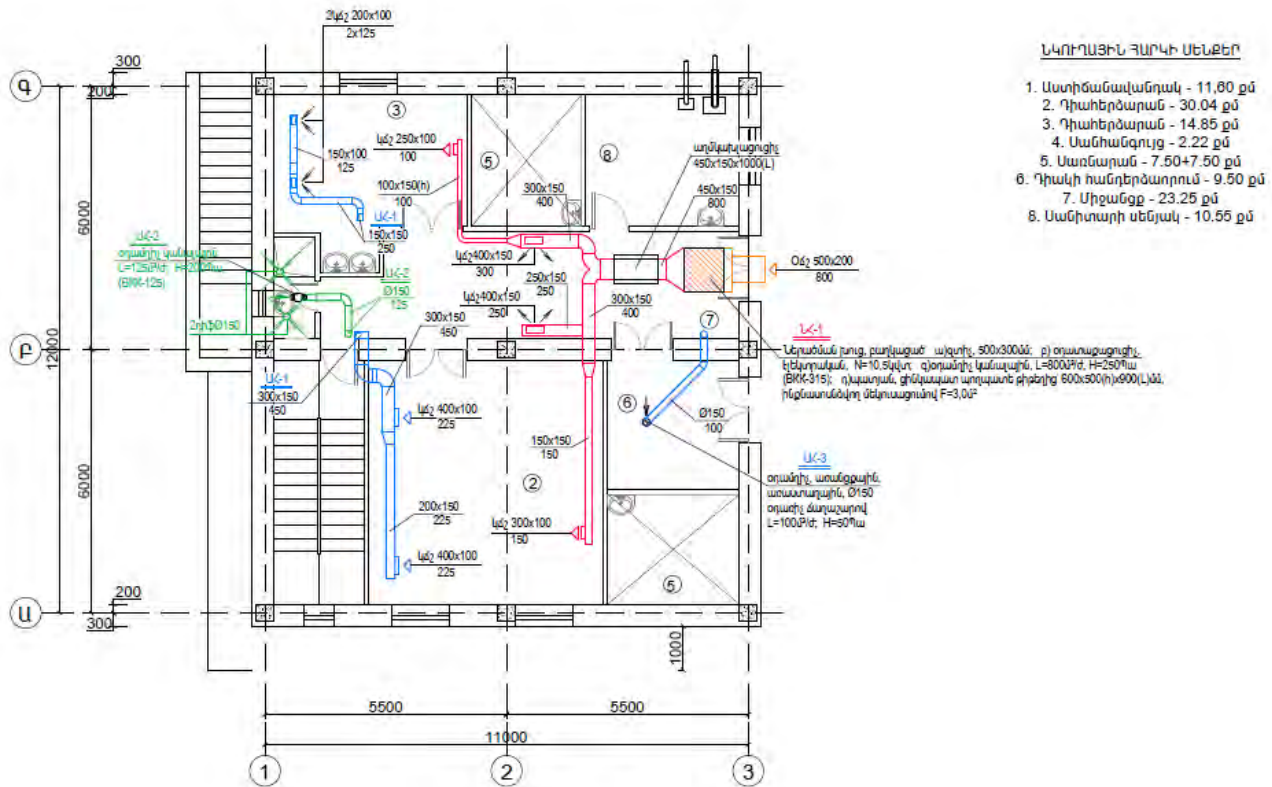
Օդափոխության համակարգ

Կառուցվող դիֆուզարանի նոր շենքում իրականացվելու է ներածող և արտածող, ընդհանուր փոխանակային արհեստական շրջանառությամբ օդափոխություն: Ներածող օդի էլեկտրական տաքացման համակարգով:

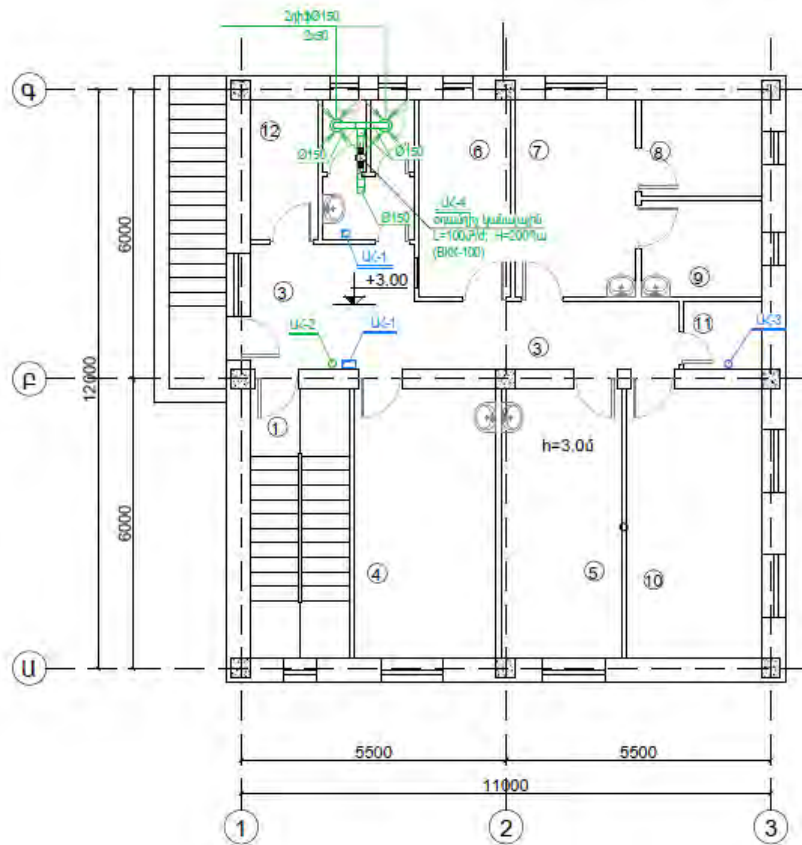
Օդափոխման ներածող և արտածող ծավալները ընդունվել են ըստ ճյուղային նորմատիվային պահանջների:

Օդափոխության համակարգի սխեմաները, առաջին հարկ, երկրորդ հարկ,
ձեղնահարկ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՐԿԻ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ Մ 1:100

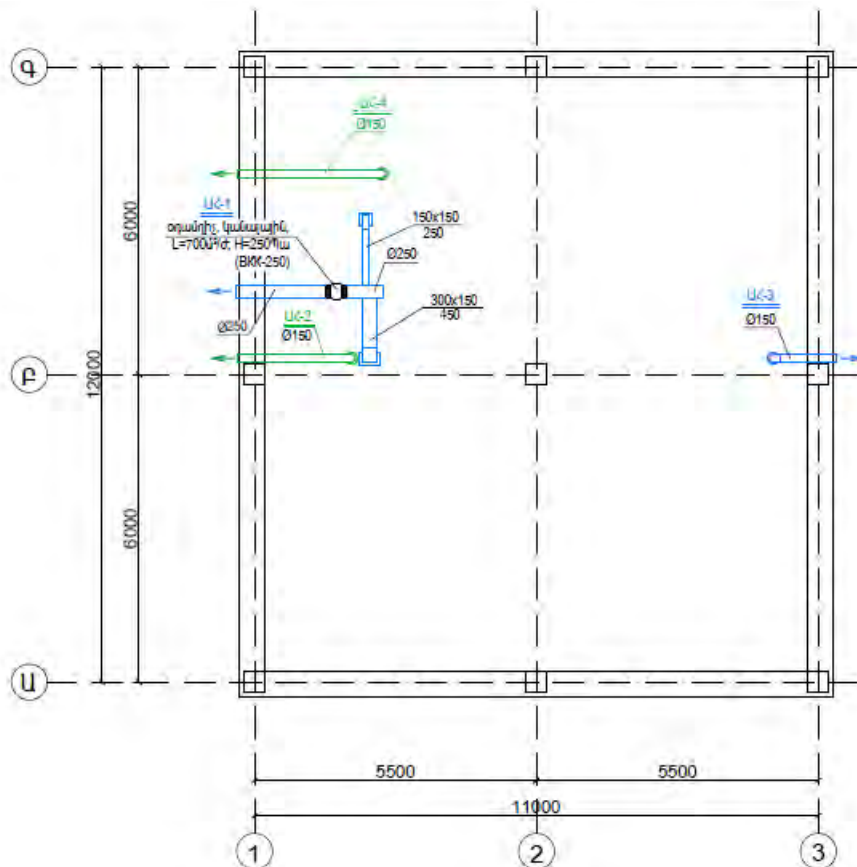


ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐԿԻ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ Մ 1:100



ԱՐԱՋԻՆ ՀԱՐԿԻ ՍԵՆՔԵՐ

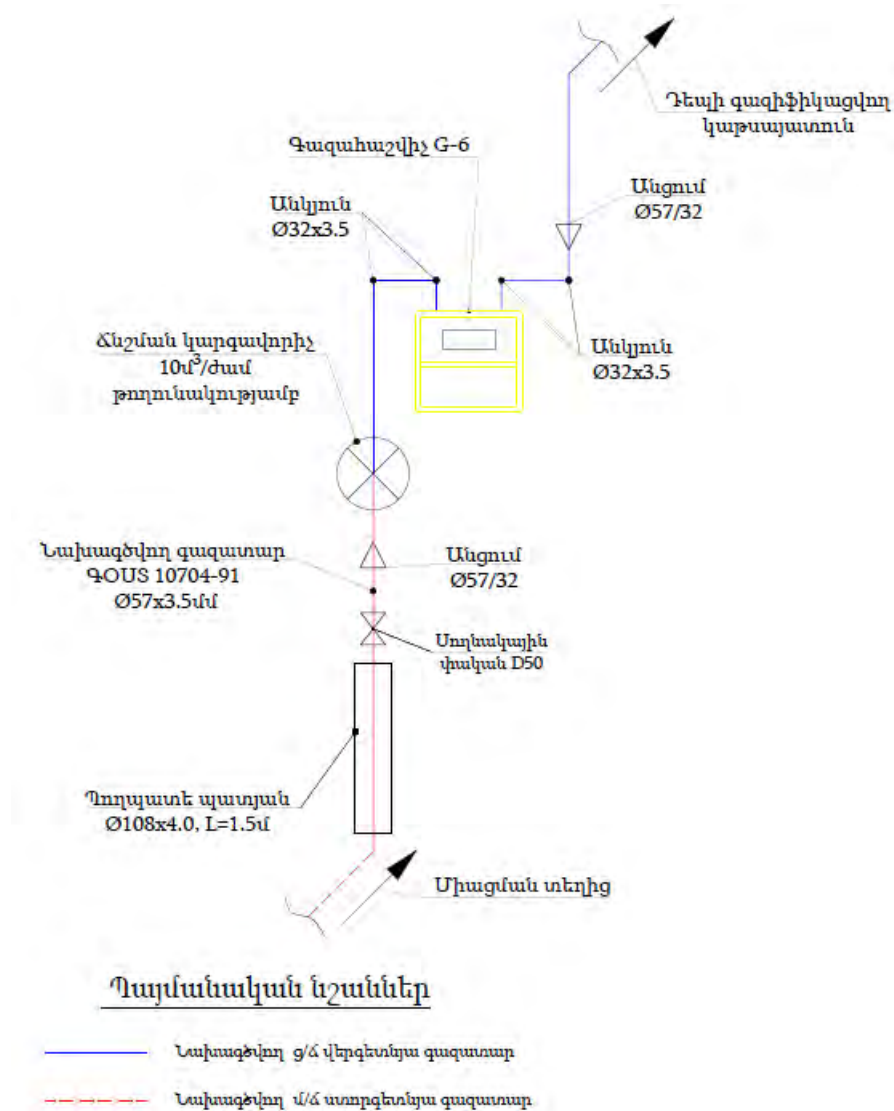
1. Աստիճանավանդակ - 11.66 քմ
2. Աստիճանակայան - 5.35 քմ
3. Միջանցք - 17.65 քմ
4. Բժիշկի սենյակ - 16.70 քմ
5. Բժիշկի սենյակ - 14.18 քմ
6. Ուղիորդարան - 7.84 քմ
7. Անջուլատորիա - 10.39 քմ
8. Դուռ արխիվ - 5.05 քմ
9. Ասանիտարի սենյակ - 5.05 քմ
10. Ապաստարան - 15.86 քմ
11. Պահեստ - 2.28 քմ
12. Թաց արխիվ - 4.11 քմ
13. Արտաքին աստիճան - 8.67 քմ



2.6 Գազամատակարարում

Գազամատակարարման համար նախաձեռնողը դիմել է Գազպրոմ Արմենիա ՓԲԸ-ին համապատասխան տեխնիկական պայմաններ ստանալու համար:

Նախագծային փաստաթղթերում ներկայացված են գազատարի կառուցման, միացման և հաշվիչ հանգույցի կահավորման տեխնիկական մանրամասն նկարագրը:



2.7 Հրդեհի ազդարարման համակարգ

Դիահերձարանի նոր մասնաշենքի համար նախատեսված է հրդեհի ազդարարման ավտոմատ համակարգ և համակցում 911 մոնիթորինգային համակարգին համապատասխան տեխնիկական և ընդհանուր դրույթներով:

Սույն նախագծում բոլոր տեխնիկական միջոցառումները մշակված են ՀՀ տարածքում գործող բնապահպանական, սանիտարահիգիենիկ, հակահրդեհային և այլ նորմերին համապատասխան: Համակարգի նախագծվող միջոցները դեպի մթնոլորտ վնասակար նյութեր չեն արտանետում:

Նախագծի մշակման հիմքերն ու ելակետային տվյալները:

Նորմատիվատեխնիկական փասթաթղթերի ցուցակ:

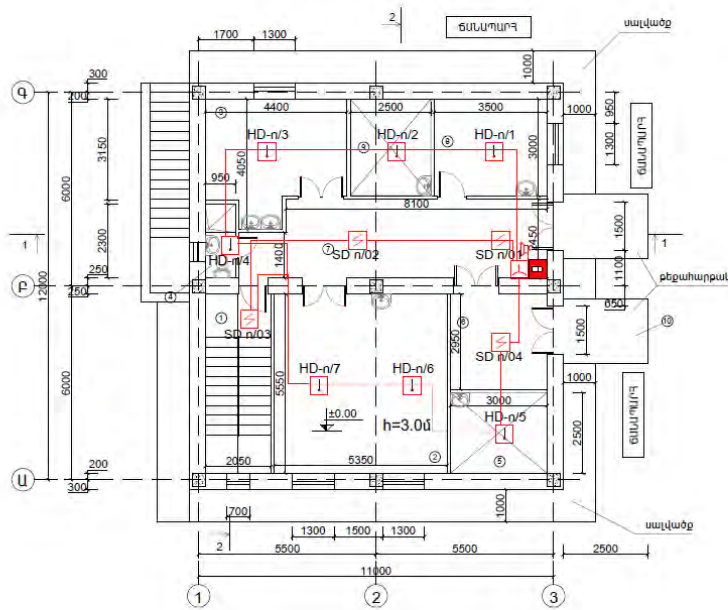
- Հրաման 595, ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների նախարարի հրամանը հրդեհային անվտանգության կանոնները հաստատելու մասին:
- ՀՀՇՆ 21-01-2014 Շենքերի և շինությունների հրդեհային անվտանգություն
- ՀՀՇՆ II - 8.04.02 - 2005 Շենքերի և շինությունների հրդեհային ավտոմատիկա

Ավտոմատ հակահրդեհային ազդանշանային և իրազեկման համակարգ նախատեսված է հսկող տարածքներում հրդեհի հայտնաբերման, տեղում տազնապի ազդարարման և համապատասխան ծառայություններին իրազեկման համար:

Որպես կենտրոնական վահանակ նախատեսված է օգտագործել “Рyдeж-08” տիպի հասցեային վահանակը և “Рyдeж-БИ” ինդիկացիոն վահանակը: Սարքավորումն ապահովում է հասցեային ծխի ազդարարների, ջերմային ազդարարների, հրդեհի ձեռքի

հասցեային ազդարարների շուրջօրյա ծրագրային հսկողություն: Հրդեհի ազդանշանի դեպքում հնարավոր է անմիջապես պարզել միացված տվիչի հասցեն որն արտացոլվում է սարքի էկրանի վրա: Ամբողջ տեղեկատվությունը /տազնապներ, հոսանքազրկումներ և այլն/ գրանցվում է սարքի հիշողությունում և դուրս է բերվում սարքի հեղուկաբյուրեղյա էկրանի վրա:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՐԿԻ ՀԱՏԱԿԱԳԻԾ Մ 1:100



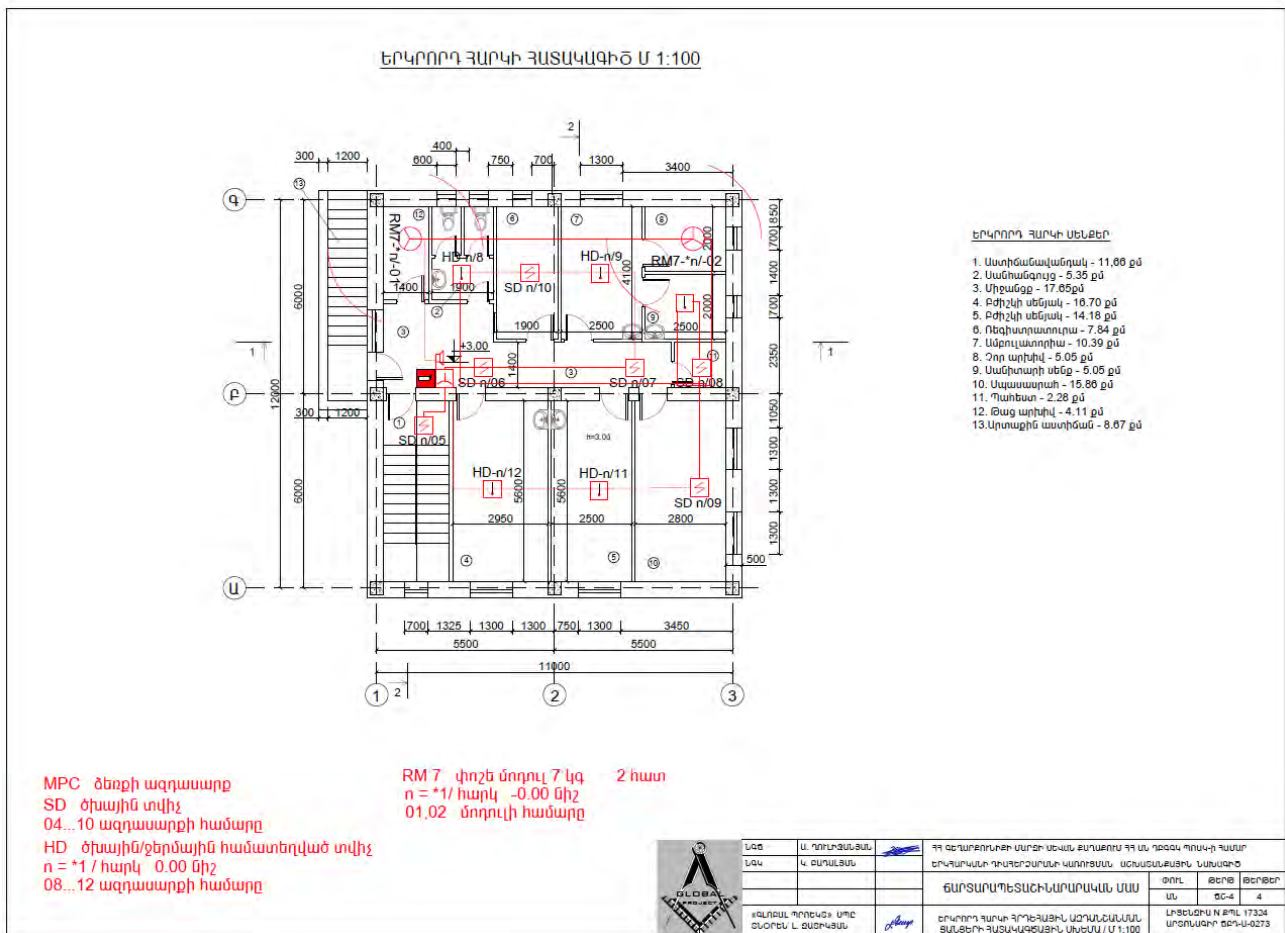
ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՐԿԻ ՍԵՆՔԵՐ

1. Աստիճանավանդակ - 11.00 քմ
2. Դիտորդարան - 30.04 քմ
3. Դիտորդարան - 14.85 քմ
4. Սանիտարային - 2.22 քմ
5. Սանիտարան - 7.50 քմ
6. Դիտակի համեղեղնարան - 9.50 քմ
7. Միջանցք - 23.25 քմ
8. Սանիտարի սենյակ - 10.55 քմ
9. Սանիտարան - 7.5 քմ
10. Թեքատարակ - 11.4 քմ

MPC - ձեռքի ազդասարք
SD - ծխային տվիչ
01...04 ազդասարքի համարը
HD - ծխային/ջերմային համատեղված տվիչ
n = -*1 / հարկ -3.30 միշ
01...7 ազդասարքի համարը



ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության
ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության
ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության
ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության	ՀՀ Գործառնականության նախարարության



2.8 Ինժեներաերկրաբանական ուսումնասիրություններ

Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության նորմատիվա-տեխնիկական փաստաթղթերի իրականացվել է ՀՀ Գեոարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Սևան քաղաքում ՀՀ ԱՆ «ԴԲԳԳԿ» ՊՈԱԿ-ի համար երկհարկանի դիհահերձարանի շենքի կառուցման համար անհրաժեշտ երկրաբանական տվյալների հավաքագրում և համապատասխան հաշվետվության կազմում: Վերը շարադրված խնդիրը լիարժեք լուծելու նպատակով իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները. ուսումնասիրվել է տվյալ տարածքի երկրաբանական կառուցվածքը առկա մերկացումների տվյալների, տեղազննության, ակնադիտարկման եղանակով, ինչպես նաև հարակից տարածքներում մեր կողմից կատարված ինժեներաերկրաբանական հետազոտումների տվյալների համադրմամբ և վերլուծությամբ:

Գեոմորֆոլոգիական տեսակետից Հետազոտվող տարածքները գտնվում է

Սևանի լեռնաշղթայի հյուսիս-արևմուտքում, Հրազդան գետի ձախափնյակում, Սևանա լճի հյուսիսարևմտյան ափին, մայրաքաղաք Երևանից 66 կմ հյուսիս-արևելք և մարզկենտրոն Գավառից 35 կմ հյուսիս: Տեղանքը հիմնականում լեռնային է:

Շրջանի երկրաբանական պայմանները տարածքի երկրաբանական

կտրվածքում մասնակցում են չորրորդական հասակի սպարներ, որոնք ծածկված են Դելյուվիալ-պրոլյուվիալ առաջացումներով, որոնք ներկայացված են՝ավազակավերով և խճային գրունտներով:

Հիդրոերկրաբանական տեսակետից Ուսումնասիրվող տարածքի ինժեներա-

երկրաբանական պայմանների, մասամբ լանջային-գրավիտացիոն պրոցեսների զարգացման վրա ազդող կարևոր գործոններից են հանդիսանում ստորգետնյա ջրերը, որոնց ձևավորումն ու բնույթը, իրենց հերթին ուղղակիորեն կախված է տարածքի ֆիզիկա-աշխարհագրական պայմաններից և երկրաբանա-լիթոլոգիական առանձնահատկություններից:Ելնելով դրանից, հետազոտվող տարածքը կարելի է գնահատել, որպես գրունտային ջրերի սնման, կուտակման և բեռնաթափման շրջան: Ստորերկրյա ջրերը բեռնաթափվում են Սևանա լճի մեջ: Ուսումնասիրվող տարածքում գրունտային ջրերը ըստ ֆոնդային տվյալների գտնվում են 10.0մ –ից ցածր հորիզոններում:

Ֆիզիկաերկրաբանական վտանգավոր երևույթներ ինչպիսիք են կարստը,

սողանքը, քարաթափությունը, փլուզումը և այլն, որոնք կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ ուսումնասիրվող տեղամասում բացակայում են:

Շրջանի սեյսմիկ պայմանները

Ըստ սեյսմիկ հատկության՝ ՀՀՇՆ 20.04.2020թ.-ի, տեղազննվող շրջանը գտնվում է II սեյսմիկ գոտում՝ գրունտների $A_{max} = 0.4g$ արագացմամբ, 9 ավելի բալլ սեյսմիկությամբ:

2.Տարածքի ինժեներա–երկրաբանական կառուցվածքը

Տարածքի երկրաբանական կտրվածքը ուսումնասիրվել է հորատման միջոցով, ակնադիտական եղանակով, բնական մերկացումների և արխիվային նյութերի հիման վրա:Ուսումնասիրվող տարածքում առանձնացվել է երեք շերտեր: Ստորև բերվում է այդ

շերտերի լիթոլոգիական նկարագրությունները և նրանց ֆիզիկա-մեխանիկական հատկությունները:

Շերտ-1

Հողաբուսական շերտ ավազակավի լցոնով: Շերտի հզորությունը 0.0-0.20մ է:

Գրունտը ըստ շահագործման դժվարության՝ համաձայն ՍՆԻՊ IV-5- 82-ի (9^ա) I կարգ է:

Շերտ-2

Ավազակավեր բացից մինչ մուգ շագանակագույն, տեղ-տեղ մոխրագույն և դարչնագույն, կարմրավուն երանգի պինդ թանձրությամբ, թույլ խոնավ, թեթև, ավազային խճի մանրախճի պարունակությամբ 15-20 : Դեյլովիալ-պրոյլովիալ առաջացումներ են: Շերտի հզորությունը 0.20-3.50մ է: Գրունտը ըստ շահագործման դժվարության՝ համաձայն ՍՆԻՊ IV-5- 82-ի (33^ա) III կարգ է:

Շերտ-3

Խճային գրունտ տեղ-տեղ խճաքարերի պարունակությամբ ավազակավային լցոնումով 20-25%: Լցոնումը թույլ խոնավ և պինդ թանձրության: Դրանք ժամանակակից դեյլովիալ-պրոյլովիալ առաջացումներ են: Շերտի հզորությունը 3.50-5.50մ է: Գրունտն ըստ շահագործման դժվարության՝ համաձայն ՍՆԻՊ IV-5-82-ի (13) IV կարգ է:

Նախատեսվող գործունեության վերաբերյալ ինժեներներկրաբանական և հիդրոներկրաբանական պայմանները բարենպաստ են շինարարական աշխատանքներ իրականացնելու համար /Հավելված 6/:

2.9 Շինարարական մեքենաներ և մեխանիզմներ

Նախատեսվող գործունեության շինարարական փուլում, աշխատանքների իրականացման համար պլանավորվել է հիմնական շին տեխնիկայի պահանջարկը:

Շինարարական տեխնիկայի համար համապատասխան վառելիքի լիցքավորումը և տեխնիկական սպասարկումը իրականացվելու է շինհրապարակից դուրս լցակայաններում և սպասարկման կետերում: Շինարարական աշխատանքների իրականացման համար ժամանակ կորղ կոնստրուկցիաների համար բետոնի

խառնուրդը կմատակարարվի բետոնատար ավտոմեքենաներով, մասնագիտացված ընկերության կողմից, պայմանագրային հիմունքներով:

Այն ներառում է հետևյալ միջոցները

N°	Անվանում	Մակնիշ	Քանակ	Ծանոթություն
1.	Ավտոկռունկ	KC-35715	1	Կամ համարժեք
2.	Բետոնամղիչ ավտոմոբիլ	СБ 126	1	Ըստ պահանջի
3.	Ինքնաթափ	MA3 5550	2	Կամ համարժեք
4.	Էքսկավատոր	Hyundai 170W	1	Կամ համարժեք
5.	Էլ.եռակցման սարք	CTH 500	1	Կամ համարժեք
6.	Շարժական կոմպրեսոր	ЗИФ-55В	1	Ըստ պահանջի

2.10 Շինարարական աշխատանքների ժամկետները

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

N.	ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ	ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՕՐԵՐ													
		30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր	30 օր
1.	ՏԱՐԱԾՔԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ	■	■												
2.	ԻՆՃԵՆԵՐԱԿԱՆ ԳԾԵՐԻ ՍՈՆՏԱԺՈՒՄ		■	■											
3.	ՀԻՄՆԱՅԻՆ, ՀՈՂԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ			■	■										
4.	ՍՅՈՒՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ				■	■									
5.	ՍՈՍԶԻՆ ՀԱՐԿԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ					■	■								
6.	ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐԿԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ						■	■							
7.	ՏԱՆԻՔԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ							■	■	■					
8.	ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՎ ՆԵՐՔԻՆ ՊԱՏԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄ								■	■	■				
9.	ԴՈՒՐ, ԼՈՒՍԱՍՈՒՏՆԵՐԻ ՏԵՂԱԴՐՈՒՄ										■	■			
10.	ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐԴԱՐՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ											■	■	■	
11.	ՏԱՐԱԾՔԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄ												■	■	■

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ 360 ՕՐ

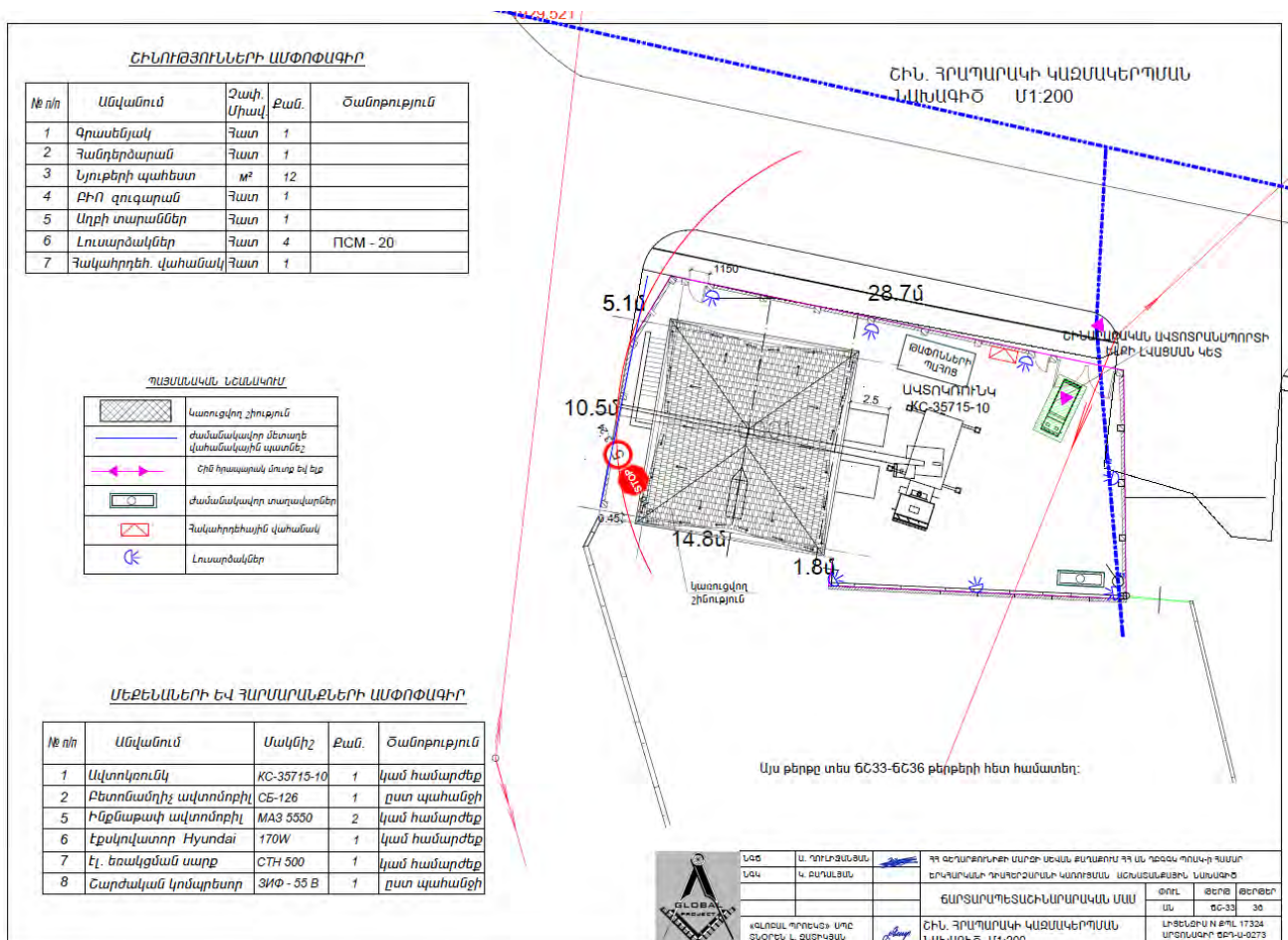
ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՈՂ`

ՀՀ ԱՆ ԴԲԳԳԿ ՊՈԱԿ

2.11 Շինարարական հրապարակ

Տարածքի նախնական կահավորումը ներառում է գրասենյակային տնակ, հանդերձարան, նյութերի պահեստ, բիո զուգարան, աղբի հավաքման համար տարրաներ, լուսատուներ՝ ամբողջ շինարարական տարածքի ընդգրկումով, հակահրդեհային վահանակ՝ առաջնային հրդեհամարման միջոցներով: Շին հրապարակի կազմակերպման պլանը իր տեղակայումներով ներկայացված է;

Շինարարական հրապարակի կազմակերպման պլան նախագիծ



2.12 Տարածքի բարեկարգում և կանաչապատում

Շինարարական հիմնական աշխատանքների ավարտին նախատեսված է տարածքի բարեկարգում և կանաչապատում: Նախագծային փաստաթղթերով կազմվել է բարեկարգման և կանաչապատման աշխատանքների ծավալը: Ծառատեսակները և կանաչապատման ծավալները ներկայցված են մասնագրում:

ԾԱՌԱՏԵՍԱԿՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԱՉԱՊԱՏՄԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՐ

N ը/կ	ԾԱՌԱՏԵՍԱԿՆԵՐ	ԾԱՌԱՏԵՍԱԿՆԵՐ	ՔԱՆԱԿ ՀԱՏ	ՏՆԿՄԱՆ ՄԻՆԵՄԱ
1		Այծուղենի	2	 5000 
2		Դեկորատիվ սալոր	2	 3000 
3		Գիիի բազմապտուղ	1	 3000 
4		Տիլենի	4	 2000 
5		Չիչխան սովորական բնական պատմեշ	1գծմ - 1 հատ 21գծմ*4 - 84 հատ	
6		Ծաղկասածիլ	1քմ-30հատ	

Կանաչապատման և բարեկարգման պլանը գլխավոր հատակագծի մակերեսով ներկայացված է հավելված 5-ում:

2.13 Բժշկական թափոնների կառավարում

Դատաբժշկական փորձաքննությունը ՀՀ տարածքում հանդիսանում է բուժօգնության և ծառայությունների տեսակ: Ուստի այս բժշկական ծառայության իրականացման արդյունքում առաջացած բժշկական թափոնները ենթակա են կառավարման համաձայն ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների:

Բժշկական թափոնները ենթակա են անձնագրավորման, համաձայն թափոնների անձնագրավորման գործող օրենսդրական պահանջների:

Բժշկական թափոնների տեղափոխումը, վնասազերծումը և ոչնչացումը իրականացվում է լիցենզավորված ընկերությունների կողմից: Նախաձեռնողը ունի թափոնների կենտրոնացված կառավարում և բոլոր կառույցներում թափոնների տեղափոխում, վնասազերծում և ոչնչացումը իրականացվում մասնագիտացված ընկերության կողմից, գործող պայմանագիրը կցվում է փաթեթին:

Գործունեության արդյունքում առաջացող թափոնների ցանկը ներկայացվում է աղյուսակային տեսքով:

	Վտանգավոր թափոնի անվանումը	Ծածկագիրը	Թափոնի վնասագերծման կամ վերանշակման պահանջներ
1.	Բժշկական թափոններ, որոնք առաջանում են առողջապահական ծառայությունների արդյունքում	970106000105 4	Իրականացվում է համաձայն հավելված 2 «Բժշկական թափոնների գործածությանը ներկայացվող հիգիենիկ և հակահամաճարակային պահանջներ» N 2.1.3-3 սանիտարական կանոնները եվ նորմեր»-ի պահանջների՝ լիցենզավորված ընկերության ուժերով, ծառայությունների մատուցման պայմանագրային հիմքով
2.	Փողակներ, սուր առարկաներ (նշտար, հերձադանակ)	970105000199 4	
3.	Այլ թափոններ, որոնց հավաքումն ու ոչնչացումը իրականացվում է հատուկ պահանջներին համապատասխան՝ վարակների առաջացումը կանխելու նպատակով	970109000105 4	
4.	Այլ թափոններ, որոնց հավաքումն ու ոչնչացումը պայմանավորված չէ հատուկ պահանջներով՝ վարակների առաջացումը կանխելու նպատակով	970119000100 4	
5.	Վարակագերծման անտիսեպտիկ նյութեր՝ փչացած, բանեցված	970302000101 3	

Թափոնների պահման համար պահանջվող պայմանները

Սրածայր թափոնների տարրողություններ. Սրածայր թափոնների հեռացման համար օգտագործվող առաջնային տարրողությունը պետք է լինի՝ կարծր, արտահոսքի նկատմամբ դիմացկուն, չկոտրվող և չծակվող: Սրածայրերի տարրողությունը ապահովում է հետևյալ պահանջները՝ փակվելու հնարավորություն ունեցող բացվածք և լցման առավելագույն չափի նիշ բեռնարկղի տարրողության մոտավորապես 3/4 մասի մակարդակով: Բացվածքը նախատեսվում է այնպես, որ աշխատողի համար հեշտ լինի այնտեղ զետեղել օգտագործված ներարկիչները, ունենան գունային կոդավորում /կարմիր/ և կենսաբանական վտանգի նշան <<Զգույշ սրածայրեր>>: Նշվում է բաժնի անվանումը, թափոնի հավաքելու սկիզբը, ամիս ամսաթիվ, 3/4 լցվելուն պես

փակվում է, նշվում է փակման ամիս, ամսաթիվը, ժամը, պատասխանատու աշխատողի անուն, ազգանուն ստորագրություն և տեղափոխվում վերջնական պահեստավորման սենյակ:

Բժշկական թափոնների, բացառությամբ սրածայրերի և հեղուկների համար

նախատեսված տարողություններ և բեռնարկեր - սովորաբար տեղադրվում են պոլիէթիլենային պարկերի, պոլիէթիլենային պարկեր պարունակող ստվարաթղթե տուփերի, կամ արտահոսքի նկատմամբ դիմացկուն այլ բեռնարկերի մեջ:

Պոլիէթիլենային պարկերը լինում են անթափանցելի արտահոսքի նկատմամբ, ամուր կողքերով և հատակով և լինեն բավականին դիմացկուն, որպեսզի չպայթեն, չպատռվեն նախատեսված քանակի թափոններ պարունակելու դեպքում: Պոլիէթիլենային պարկը տեղավորվում է գունային կոդավորում ունեցող կարծր բեռնարկի մեջ, որտեղ հավաքվում են բժշկական թափոնները: Բազմակի օգտագործման տարողությունները ախտահանվում են կրկնակի օգտագործումից առաջ: **Վարակիչ ոչ սրածայր**

թափոնների տարողությունների վրա պետք է փակցնել միջազգային կենսաբանական վտանգի նշանը և <<Վարակիչ թափոն>> բառերը: Նշվում է բաժանմունքի անվանումը, թափոնի հավաքելու սկիզբը, ամսաթիվը, տարողության մեջ տեղադրվում է պոլիէթիլենային տոպրակ, 3/4 լցվելուն պես /բայց ոչ ուշ 24 ժամ/ տոպրակը փակվում է, նշվում է փակման ամիս, ամսաթիվ, ժամը, պատասխանատու անձի անուն, ազգանուն, ստորագրություն: Տեղափոխում է վերջնական պահեստավորման սենյակ:

Թափոնների հավաքում և փոխադրում

- Բժշկական թափոններով տարողությունները լցնել մինչև իրենց ծավալի միայն երեք քառորդը, որպեսզի այն չթափվի և պատշաճ փակվի: Յուրաքանչյուր աշխատանքային հերթափոխի ընթացքում յուրաքանչյուր տարողություն հեռացնել առնվազն մեկ անգամ:
- Թափոնները հավաքել ամեն օր:
- Բժշկական թափոնները ըստ ժամանակացույցի բաժանմունքների ժամանակավոր պահման վայրերից փոխադրել կենտրոնական պահման տարածք՝ բեռնարկերի օգնությամբ, որտեղ այն կպահեստավորվի:

- Փոխադրող սայլակները /երթ առկա են/ պետք է ունենան գունային կոդավորում և օգտագործվեն միայն այդ նպատակի համար:
- Բազմանվագ օգտագործման տարողությունները դատարկվելուն պես վարակազերծվում և լվացվում են:
- Ախտաբանաանատոմիական թափոնները հավաքվում են հատուկ հոծ տարողության մեջ, պահվում են սառնարանում, բայց ոչ ավել 24 ժամ:
Տարողությունը դատարկվելուն պես այն վարակազերծվում ու լվացվում է:
- Բոլոր տեսակի բժշկական թափոնները տարողությունների մեջ տեղադրվելուց հետո հերմետիկորեն փակվում են, իսկ ախտաբանաանատոմիական, միկրոկենսաբանական, սրածայր և քիմիական թափոնները նաև կնքվում, ինչից հետո բժշկական թափոնի հավաքելու, տեղադրելու, փակելու և տեղափոխելու պարտականություն ունեցող աշխատողը լրացնում է պիտակ՝ դրա վրա նշելով տեղադրված բժշկական թափոնի տեսակը, տարողությունում տեղավորելու կոնկրետ ժամը, օրը, ամիսը, տարեթիվը, իր անունը և ազգանունը, ինչպես նաև կազմակերպության անվանումը:
- Լրացված պիտակը ամրացվում է տարողությանը, որն անմիջապես տեղափոխվում է բժշկական թափոնների ժամանակավոր պահման հատուկ տարածք: Լրացված պիտակը տարողությունից տարանջատվելու հնարավորությունը բացառվում է:
- Փակված տարողությունները կարող են բացվել միայն բժշկական թափոնների վնասազերծման նպատակով: Մնացած բոլոր դեպքերում փակված տարողությունները բացելն արգելվում է:
- Եթե փակված տարողությունը որևէ կերպ վնասվել է, ապա այն տեղադրվում է ավելի մեծ տարողության կամ բեռնարկղի մեջ և փակվում՝ չվնասելով սկզբնական կնիքը և նոր տարողությունը ևս պիտակավորվում է:
- Տարողությունների վնասվելու հետևանքով բժշկական թափոնների արտահոսքի դեպքում թափոնների հետ շփում ունեցած բոլոր մակերեսները ենթակա են ախտահանման:

- Բժշկական թափոնների գործածության մեջ ներգրավված աշխատողները պետք է ապահովված լինեն անձնական պաշտպանական հանդերձանքով՝ գերդիմացկուն ձեռնոցներ, երկար թևքերով արտահագուստ, կոշիկներ, դիմակ: Այս հանդերձանքը պետք է օգտագործվի միայն թափոնների հետ գործ ունենալիս:
- Վարել հատուկ մատյաններ՝ բժշկական թափոնի գոյացման տեղում և ժամանակավոր պահման հատուկ տարածքում: Բժշկական թափոնի գոյացման վայրում վարվող մատյանում նշվում է բժշկական թափոնի տեսակը, դրա հավաքման և գոյացման տեղից հեռացման ամսաթիվը: Բժշկական թափոնի ժամանակավոր պահման հատուկ տարածքում վարվող մատյանում նշվում է թափոնի տեսակը, քանակը, դրա ժամանակավոր պահման հատուկ տարածքում տեղադրման սկիզբը և ժամանակավոր պահման հատուկ տարածքից փոխադրելու ամսաթիվը:
- Կազմակերպությունը պետք է ունենա բժշկական թափոնների ժամանակավոր պահեստավորման սենյակ, որտեղ կողմնակի անձանց մուտքը խստիվ արգելված է և ոչ ավելի քան 1 օր պահելուց հետո տեղափոխել կենտրոնական պահեստարան:

Վերջնական պահեստավորման սենյակին ներկայացվող պահանջները

- Պաշտպանված լինի ջրից /այդ թվում ջրհեղեղներից/ մթնոլորտային տեղումներից և այլ գործոնների ողղակի ազդեցությունից՝ քամի, արևի ճառագայթներ և այլն:
- Հատակը լինի ամուր, ջրաթափանց և ունենա ջրահեռացում:
- Պահեստային տարածքը մաքրման համար ապահովված լինի ջրով:
- Ապահովված լինի լուսավորությամբ և բնական օդափոխությամբ: Կողմնակի անձանց մուտքը խիստ արգելված է: Սենյակի մուտքին փակցվում են <<վարակիչ թափոններ>>, <<կողմնակի անձանց մուտքն արգելվում է >> պիտակները:
- Տարածքը տեղակայված լինի թափոնների հետ աշխատողի համար մատչելի տեղում:

- Թափոնների տարածքին մոտ պահվում է մաքրող և ախտահանող պարագաների, պաշտպանական հագուստի և պոլիէթիլենային պարկերի կամ կոնտեյներների պաշար՝ թափոնների արտահոսքի դեպքերի համար:
- Տեղակայված լինի սննդի պահեստից հեռու և տարածքը կենդանիների համար անհասանելի լինի:
- Թափոնները պահեստավորվում են այնպես, որ բացառվի պարկերի տարողությունների և բեռնարկղների վնասումը և բացումը:
- Թափոնները պահվում են ձմռանը 72 ժամից, ամռանը 48 ժամից ոչ ավել:

3. Շրջակա միջավայրի նկարագիր

3.1 Ազդակիր համայնքի սոցիալ-տնտեսական բնութագիր

Նախատեսվող գործունեության համար ազդակիր համայնք է հանդիսանում

Սևանը համայնքը: Համայնքի ունի 12 բնակավայրեր: ք. Սևան, գ. Գագարին, գ.

Վարսեր, գ. Ծաղկունք, գ. Գեղամական, գ. Դդմաշեն, գ. Զովաբեր, գ. Լճաշեն, գ.

Նորաշեն, գ. Չկալովկա, գ. Ծովագյուղ, գ. Սեմյոնովկա: Սևան բազմաբնակավայր

համայնքը կազմավորվել է 2021 թվականի: 2021թ դեկտեմբերի 5 կայացել է Համայնքի տեղական ինքնակառավարման մարմինների առաջին ընտրությունը, որպես Սևան միավորված համայնք:

Սևան քաղաքը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1925մ բարձրության վրա, Սևանա լճի հյուսիս-արևմտյան ափին՝ լճից 200-250մ հեռավորության վրա: Սևանը գտնվում է

Սևանա լճի հյուսիս-արևմտյան ափին, Հրազդանի վերին հոսանքի ավազանում: Ձգվում է Լճաշեն գյուղի մոտից մինչև Սևանի թերակղզի և գրավում Երևան-Դիլիջան, Սևան-

Մարտունի խճուղիների հանգույցում տարածվող եռանկյունաձև հարթավայրն ու դրան կից լեռնալանջերը: Սևան քաղաքը՝ ներառյալ Գագարին բնակավայրը, զբաղեցնում է

1784.68հա հողատարածք: Սևանը քաղաք է Հայաստանի Գեղարքունիքի մարզում, Սևանա լճի հյուսիսարևմտյան ափին, մայրաքաղաք Երևանից 66 կմ հյուսիս-արևելք և

մարզկենտրոն Գավառից 35 կմ հյուսիս:

Բնակչությունը, բնակչության սոցիալական կազմը 01.01.2025թ.¹

1. Հաշվառված բնակչության թվաքանակը 45033
2. Գրանցված ծնունդների քանակը 267
3. Մահացության դեպքերի քանակը 314
4. Ամուսնությունների քանակը 142
5. Ամուսնալուծությունների քանակը 33
6. Տնային տնտեսությունների թիվը 11608
7. Ընտանեկան նպաստ ստացող տնային տնտեսությունների քանակը 1081
8. Կենսաթոշակառուների քանակը 8087
9. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց քանակը 5502

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Համայնքի հիմնախնդիրները, որոնք ներկայացված են համայնքի Անձնագրում

Հիմնախնդիրը	Ակնկալվող լուծումը
ճանապարհաշինություն	ՀՀ կառավարությունից տրվող սուբվենցիոն ծրագրեր, համայնքային բյուջեի միջոցներ
զբաղվածություն, աշխատատեղերի ստեղծում	փոքր և միջին բիզնեսի զարգացում, գործարար միջավայրի բարելավում, համայնք-մասնավոր հատված համագործակցություն, ներդրումային ծրագրերի իրականացում, փոքր արտադրությունների հիմնում, զբոսաշրջային գործի զարգացում
Ենթակառուցվածքների բարելավում	ներդրումային և դրամաշնորհային ծրագրերի իրականացում, համայնքային բյուջեի միջոցներ

¹ Սևան համայնքի Անձնագիր

խաղահրապարակների և մարզահրապարակների բարեկարգում, կառուցում	համայնք-մասնավոր հատված համագործակցություն, ներդրումային ծրագրերի իրականացում
բնակարանային ֆոնդի պահպանություն	համատիրությունների գործունեության որակական բարելավում, հրատապ ծրագրերի իրականացում, բնակարանային ֆոնդի կառավարման նոր մեխանիզմների ներդրում
աղետների ռիսկերի կառավարում	հրատապ ծրագրերի իրականացում

3.2 Կլիմա

Հայցվող տարածքի համար պահանջվող շինարարական կլիմայաբանության մասին տեղեկատվությունը ներկայացվում է համաձայն 2024 թվականի հունվարի 15-ի ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի N 03-Ն հրամանի «ՀՀԸՆ 22-01-2024» «Շինարարական կլիմայաբանություն» շինարարական նորմեր»-ից, որը ներառում է տվյալներ, հիմնավորումներ և հաշվարկներ, որոնք անհրաժեշտ են շրջակա միջավայրի վրա նախատեսվող գործունեության ազդեցության փորձաքննության իրականացման համար:

Կլիմայական ցուցանիշները հաշվարկված են Հայաստանի Հանրապետության այն բնակավայրերի համար, որոնք ունեն օդերևութաբանական դիտարկումների բավականին երկար շարք (25-30 տարուց ոչ պակաս):

Հաշվետվության համար այդպիսի բնակավայր է համարվում Սևան համայնքը, որի համապատասխան կլիմայական հարաչափերը ներկայացված են աղյուսակային ձևաչափով:

Օդի միջին եվ էքստրեմալ ջերմաստիճանը

ին ջերմաստիճանն ըստ ամիսների, °C

Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
-	-	3.5	8.8	12.1	15.7	15.7	12.2	6.4	0.6	-
4	3.3								5.5	
-	-	4.0	8.7	12.9	16.1	16.3	13.1	8.2	2.4	-
0	1.7								2.7	

Օդի միջին առավելագույն (մ.ա.) և միջին նվազագույն (մ.ն.)
ջերմաստիճանը

ըստ ամիսների, °C

Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր
3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	2.9	9.4	14.3	18.4	20.8	21.1	18.6
1.0								
-	-	-	0.7	5.2	9.5	13.0	13.0	9.4
8.0	4.5							

Օդի դիտված բացարձակ առավելագույն (ա) և նվազագույն (ն)
ջերմաստիճանը

Բնակավայրի անվանումը	ա/ն	ըստ ամիսների, °C												Տարեկան
		Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Սևան	ա	9.3	8.7	17.2	23.8	24.5	30.0	31.9	32.9	30.0	25.6	20.5	13.1	32.9
Լճային	ն	24.8	-32.5	-27.6	-14.5	-4.8	-0.1	1.4	5.1	-1.0	-8.7	-15.0	-16.6	-32.5

Ձմռան ($\leq 0^{\circ}\text{C}$) սկիզբը, վերջը

Բնակավայրի անվանումը	Սկիզբ	Վերջ
1	2	3
Սևան Լճային	28 նոյեմբեր	27 մարտ

Նշված սահմաններում օդի միջին օրական ջերմաստիճանով օրերի քանակը

1	2	3	4	5	6	7	8	
0.02	0.1							
0.2	0.5	0.2						
3.3	3.7	0.9	0.02					

0	12.1	8.9	4.9	0.2					
0	13.2	11.7	12.2	2.9	0.1				
0	2.0	3.3	11.4	14.0	2.8	0.2			
0		0.02	1.3	11.9	16.5	3.4	0.2	0.2	
0			0.02	0.9	11.2	18.4	8.8	8.7	
0				0.05	0.3	7.9	20.3	20.3	
0						0.05	1.7	1.6	

Օդի նշված ջերմաստիճաններով օդերի միջին (մ) և առավելագույն (ա)
քանակը ցուրտ ժամանակահատվածի համար

Ամի	1						7			0
ս										
Սևան լճային										
Դեկ	0									
տեմբեր	.2									
Հուն	1									
վար	.0	1	.1							
Փետ	2						0			
րվար	.5	9	.0	4	.1		.03			

Օդի նշված ջերմաստիճաններով օրերի միջին (մ) և առավելագույն (ա) քանակը տաք ժամանակահատվածի համար

Ամիս	1	3					
Սևան լճային							
Հունիս	0.9	0.02					
Հուլիս	3.8	0.2					
Օգոստոս	4.8	0.3					

Օդի էքստրեմալ ջերմաստիճանների միջին արժեքները (°C) (առավելագույնի միջինը՝ ա.մ., և նվազագույնի միջինը՝ ն.մ.)

Բնակավայրի անվանումը	ա.մ./ ն.մ.	ըստ ամիսների					
		Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	
1	2	3	4	5	6	7	
Սևան լճային	ա.մ.	3.1	4.0	9.0	15.5	19.9	
	ն.մ.	-14.1	-14.9	-12.8	-5.6	0.5	

Բն ակավայրի անվանում ը	Օդի հարաբերական խոնավությունը, %																
	ըստ ամիսների												Միջին տարեկան	Ամենացուրտ ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %		Ամենատաք ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %	
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր		Միջին	Միջին	Միջին	Միջին
1									0	1	2	3	4	5	6	7	8
ևս ն	4	4	3	2	3	3	4	2	1	9	0	3	2	4	5	2	3

լճայ ին																	
ևա ն քաղ աք	1	0	7	2	3	2	0	8	5	9	6	2	4	1	5	0	3

Մթնոլորտային տեղումները

Տեղումների քանակը							միջին ամսական				մմ		Տեղումների քանակը նոյեմբեր-սեպտեմբեր ամիսների		
							օրական առավելագույն								
ըստ ամիսների												Տ	արեւելյան		
ապր	մայ	հունիս	հուլիս	օգոստ	սեպտ	հոկտեմբեր	նոյեմբեր	դեկտեմբեր	հունվար	փետրվար	մարտ	ապրիլ	մայիս	հունիս	հուլիս

2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
25	30	40	65	103	79	50	40	37	51	38	25	583	158
21	26	26	52	46	45	43	74	44	59	5 0	26	74	
18	24	38	64	89	78	54	37	33	47	31	18	531	129
22	23	37	30	43	41	43	52	37	36	31	16	52	

Ձյան ծածկույթ

Բնակավայրի անվանումը	Ձյան ծածկույթը			
	Առավելագույն տասնօրյակային բարձրությունը, սմ	Տարվա մեջ ձնածածկույթով օրերի քանակը	Ձյան մեջ ջրի առավելագույն քանակը, մմ	Գրունտի սառչման առավելագույն խորությունը, սմ

1	2	3	4	5
Սևան լճային	71	121	-	-
Սևան քաղաք	93	136	252	114

Քամի

Բնակավայրի անվանումը	Ամիսներ	Կրկնելիությունը, %						Անդրորի	Միջին ամսական	Գերակշռող ուղղությունը հունիս -	Միջին արագություններից նվազագույնը ըստ ուղղությունը	Գերակշռող ուղղությունը	Միջին արագություններից առավելագույնը ըստ
		Միջին արագությունը, մ/վ											
							ըստ ուղղությունների						

1	2								0	1	2	3 ¹	14	5 ¹	16					
Սևան քաղաք	հունվ ար							8	5	3	.2	ըլ Ա	3.2	ըմ Ա	5.4					
		.1	.0	.3	.7	.9	.3	.4	.7											
	ապրիլ			3			6	8		0	.3									
		.9	.7	.2	.5	.8	.3	.5	.4											
	հուլիս	8	5	1						7	.1									
		.7	.1	.2	.7	.1	.5	.1	.8											

	հոկտե մբեր						5	5	4	3	.7				
		.0	.8	.7	.2	.3	.3	.3	.7						

Քամու հաշվարկային արագությունը

Բնակավայրի անվանումը	Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, (հՊա)	Միջին տարեկան արագությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով (≥ 15 մ/վ) օրերի քանակը	Հաշվարկային արագությունը (մ/վ), որը հնարավոր է մեկ անգամ «ո» տարիների ընթացքում		
				2 5	5 0	1 00
1	2	3	4	5	6	7
Սևան լճային	807.8	3 .6	3 6	2 4	2 6	2 8

Քամու հաշվարկային արագությունը

Բնակավայրի անվանումը	Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, (հՊա)	Միջին տարեկան արագությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով (≥ 15 մ/վ) օրերի քանակը	Հաշվարկային արագությունը (մ/վ), որը հնարավոր է մեկ անգամ «ո» տարիների ընթացքում		
				25	50	100
1	2	3	4	5	6	7
Սևան քաղաք	805.5	3.3	25	24	26	28

3.3 Աշխարհագրություն

Սևան քաղաքը գտնվում է Գեղարքունիքի մարզում, Հայաստանի
Հանրապետության կենտրոնական-արևելյան հատվածում: Քաղաքը Սևանա լճի
հյուսիսային ափին է և կապվում է Երևան քաղաքի հետ Մ4 միջպետական

ավտոճանապարհով: Քաղաքային համայնքի տարածքը մոտ 35 քառ. կմ է:

Սահմանակից է Գավառի, Մարտունու և Վարդենիսի տարածաշրջաններին:

Տարածքը բարձրավանդակային է: Քաղաքը գտնվում է Սևանի ավազանում՝ ծովի մակերևույթից 1900–1950 մ բարձրության վրա: Կլիման բարեխառն լեռնային է: Միջին տարեկան ջերմաստիճանը կազմում է +5.5 °C: Հունվարի միջին ջերմաստիճանը՝ –6 °C, Հուլիսի միջին ջերմաստիճանը՝ +16 °C: Տեղումների տարեկան քանակը՝ 600–700 մմ:

Քաղաքը սահմանակից է Սևանա լճին: Բացի լճից, կան նաև փոքր գետեր և աղբյուրներ: Տարածքում գերակշռում են ալյուվիալ և լեռնային մարգագետնային հողերը: Հողերը օգտագործվում են գյուղատնտեսության մեջ:

Տարածքը բնորոշվում է լեռնամարգագետնային բուսականությամբ: Սևանա լիճը հանդիսանում է Սևանի իշխանի բնական կենսամիջավայրը: Բնակչությունը մոտ 20,000 մարդ է: Տնտեսության հիմնական ճյուղերն են զբոսաշրջությունը, գյուղատնտեսությունը, ձկնաբուծությունը և փոքր ու միջին բիզնեսը:

3.4 Հողային ֆոնդ և գյուղատնտեսություն

Սևան համայնքի հողային ռեսուրսները բազմազան են և կարևոր դեր ունեն ինչպես գյուղատնտեսության, այնպես էլ բնապահպանական, զբոսաշրջային և ռեկրացիոն գործունեության համար:

Սևան համայնքը գտնվում է Գեղարքունիքի մարզում և ընդգրկում է ոչ միայն Սևան քաղաքը, այլև հարակից բնակավայրերը: Համայնքի հողային ֆոնդը ձևավորվում է տարբեր կատեգորիաներից՝ ըստ ՀՀ **Հողային օրենսգրքի** և **ՀՀ Կառավարության հոդօգտագործման դասակարգման:**

Հողերի կատեգորիաներ և բաժանում

Համայնքի տարածքի հիմնական հողային կատեգորիաներն են.

1. Բնակավայրերի հողեր

- Սևան քաղաքի և գյուղական բնակավայրերի կառուցապատման գոտիներ,
- հասարակական, արդյունաբերական և սոցիալական նշանակության օբյեկտների հողեր:

2. Գյուղատնտեսական հողեր

- o վարելահողեր (հացահատիկային, բանջարաբուստանային մշակաբույսեր),
- o այգիներ և այգեգործական հողեր,
- o կերային մշակաբույսերի հողեր,
- o արոտավայրեր (հիմնականում լեռնալանջային տարածքներում),
- o խոտհարքեր:

3. Արդյունաբերական, ենթակառուցվածքային և այլ նշանակության հողեր

- o զբոսաշրջային օբյեկտներ և հյուրանոցային համալիրներ,
- o ավտոճանապարհների, երկաթուղու և ինժեներական ենթակառուցվածքների հողեր:

4. Երկրի ջրային ֆոնդի հողեր

- o Սևանա լճի ջրային տարածք և առափնյա գոտի,
- o փոքր գետեր, աղբյուրներ:

5. Անտառային ֆոնդի հողեր

- o Սևանի բարձրադիր հատվածներում՝ թփուտներ և անտառային մարգագետիններ:

6. Պահուստային հողեր

- o համայնքային կառավարման ներքո գտնվող չօգտագործվող կամ ապագա զարգացումների համար նախատեսված հողեր:

Հողերի կառուցվածք (վիճակագրական բնութագիր)

Ըստ պաշտոնական տվյալների՝ (<< վիճակագրական կոմիտեի և Սևան համայնքի տարածքային կառավարման փաստաթղթերի հիման վրա) համայնքի հողային ֆոնդը կարելի է ներկայացնել հետևյալ կերպ.

Հողային կատեգորիա	% ընդհանուրից
Բնակավայրերի հողեր	8–10 %
Գյուղատնտեսական հողեր	45–50 %
Արդյունաբերական և ենթակառուցվածքային	7–8 %
Ջրային ֆոնդի հողեր (լճի առափնյա գոտի)	25–28 %

Հողային կատեգորիա	% ընդհանուրից
Անտառային ֆոնդի հողեր	6–7 %
Պահուստային հողեր	3–4 %
Ընդամենը	100 %

Հողային ֆոնդի և գյուղատնտեսության հիմնական ցուցանիշները՝ 2025թ. տվյալներ

1. Հողեր, ընդամենը (հա) 39689.27
2. Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր (հա) 31686.16
3. Բնակավայրերի ընդհանուր տարածքը (հա) 2437.43
4. Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը 10620
6. Մանր եղջերավոր անասունների (ոչխար և այծ) գլխաքանակը 12199
7. Խոզերի գլխաքանակը 2550
8. Գյուղատնտեսական տեխնիկա 51
- 8.1 տրակտորներ (քանակը) 33
- 8.2 կոմբայններ (քանակը) 18
9. Գյուղացիական տնտեսությունների թիվը 3148

Ըստ բարձրության, Սևանա լճի ավազանում տարածված են հողերի տարբեր տեսակներ և ենթատեսակներ: Սևանա լճի ավազանի ցածրադիր մասը զբաղեցնում են ափամերձ գոտիների հողագրունտները: Այս հողերը առաջացել են լճի մակարդակի իջեցման արդյունքում: Մերկացած մակերեսի վրա հողառաջացման գործընթացը ավելի ինտենսիվ է ընթանում, քանի որ նստավածքային (ավազ, գլաքար) և հրաբխային ապարները նպաստում են դրան: Սևանի ավազանի հողածածկը խայտաբղետ է: Ավազանի հողերը պատկանում են 3 բնահողային գոտիների՝ լեռնային հողեր, 2000-4000 մ, լեռնաանտառային հողեր, 1900 - 2400 մ, լեռնատափաստանային հողեր՝ 1900 - 2450 մ:

Սևանի ավազանում լավ արտահայտված են 5 բնական գոտիներ՝
լեռնատափաստանային, լեռնաանտառային, լեռնամարգագետնային, ենթալպյան և
ալպյան:

Լեռնատափաստանները զբաղեցնում են Սևանա լճի ավազանի ցածրադիր
մասը (մինչև 1900-2200 մ), կլիման կիսացամաքային է, տաք ամառներով և ցուրտ
ձմեռներով, **լեռնաանտառները** (2100-2300 մ) լայն տարածում չունեն և հիմնականում
տարածված են Փամբակի և Սևանի լեռնաշղթաների վրա:

Լեռնամարգագետինները տարածված են (2300-2600 մ) բարձրություններում,
կլիման ցուրտ լեռնային է: **Ալպյան և ենթալպյան մարգագետինները** զբաղեցնում են
Սևանա լճի ավազանի բարձր լեռնային շրջանները (2500-2600)մ:

3.5 Բնության, Պատմության և Մշակույթի անշարժ հուշարձաններ

«Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ
հոդվածի «ը» կետով, ՀՀ կառավարությունը, 2008 թվականի օգոստոսի 14-ի N 967-Ն
որոշմամբ սահմանվել են ՀՀ **Բնության հուշարձանների** ցանկը, ըստ որի
Գեղարքունիքի մարզում գրանցված է Երկրաբանական – 7, Ջրաերկրաբանական – 6,
Ջրագրական – 1, Կենսաբանական- 1

Սևան քաղաքի շուրջ գտնվող օբյեկտները՝

- «Անանուն» ծալքավորում Գեղարքունիքի մարզ, Սևանա լճի հս-արլ ափին,
երկաթուղու պաստառի հատվածում, Սևան քաղաքի մոտ 45 կմ
հեռավորության վրա
- «Քարե ծով» քարացրոններ (չինգիլներ) Գեղարքունիքի մարզ, Լճաշեն
գյուղից 1 կմ դեպի խարամային քարհանք

Սևանի Բնության հուշարձաններ

- **Սևանա լիճ** – Հայաստանի և Կովկասի ամենախոշոր քաղցրահամ լիճը,
ընդգրկված է «Սևանի ազգային պարկի» կազմում, ունի պետական և
միջազգային պահպանության կարգավիճակ:

- **Սևանի թերակղզի** – լճի հյուսիսային մասում գտնվող թերակղզին, որը 20-րդ դարի սկզբին եղել է կղզի: Այստեղ գտնվում են նաև պատմամշակութային հուշարձաններ:
- Արևային բարձրադիր մարգագետիններ և անտառային թփուտներ – հարակից լեռնային տարածքներում:

2. Պատմության և մշակույթի հուշարձաններ

Սևան քաղաք և անմիջական հարևանություն

- **Սևանավանք (9-րդ դար)** – Սևանի թերակղզու ամենահայտնի վանական համալիրը, հիմնադրվել է Աշոտ Ա Բագրատունու օրոք:
- **Հայրավանք (9-րդ–12-րդ դդ.)** – գտնվում է Սևանա լճի արևմտյան ափին, Գեղարքունիքի մարզի Նորատուս գյուղի մերձակայքում:
- **Նորատուսի խաչքարերի դաշտ (9-րդ–17-րդ դդ.)** – աշխարհի ամենամեծ խաչքարային դաշտը, ընդգրկում է ավելի քան 800 խաչքար: Համաշխարհային նշանակության հուշարձան:
- Մոտակա բնակավայրեր
- **Վանկան վանք (10-րդ դար)** – գտնվում է Շորժա գյուղի մերձակայքում:
- **Մակարավանք (11-րդ դար)** – տեղակայված է Գավառից հյուսիս-արևմուտք:
- Վարդգեսավանի բազիլիկ եկեղեցի (5-րդ դար) – վաղ քրիստոնեական եկեղեցի:
- **Քարահունջի հնավայրեր** – տարածքում կան տարբեր դարաշրջանի հնագիտական շերտեր և դամբարանադաշտեր:

3. Մշակութային միջավայր և ոչ նյութական ժառանգություն

- **Սևան քաղաքի մշակույթի տուն և թանգարանային ցուցադրություններ** – ներկայացնում են տարածաշրջանի ժողովրդական արվեստը և պատմությունը:
- **Ազգային ավանդույթներ** – ձկնորսություն, խեցեգործություն, փայտարվեստ, ինչպես նաև ավանդական խոհանոց (հատկապես՝ սիգ և իշխանի ուտեստներ), որոնք կապված են Սևանի լճի հետ:

Համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին»

Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և «Հայաստանի Հանրապետության պետական սեփականություն համարվող և օտարման ոչ ենթակա պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը որոշմամբ սահմանվել է Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը:

Սևան քաղաքի համար ներկայացված պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ցանկը ներկայացված է ստորև;

ԱՄՐՈՑ «ՄԵԾԵՓ»	Ք.ա. 3-1 հազ.	քաղաքից 0.6 կմ հս-ամ, Գոմաձոր թաղամասում, Մեծեփ սարի գագաթին, հեռուստաաշտարակի մոտ	
ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	9-20 դդ.	քաղաքի հվ-աե մասում, Ցամաքաբերդ թաղամասի եզրին, երկաթգծից ձախ	Ենթակայու-թյամբ ներկայացված է 10 հուշարձան (2.1-2.10)
ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	9-20 դդ.	քաղաքի հս-ամ մասում, Գոմաձոր թաղամասի հս եզրին, գործող գերեզմանոցի հվ մասում	
ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	11-19 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, Ցամաքաբերդի Սբ. Գևորգ եկեղեցուց հվ	7.3: Ենթակայու-թյամբ ներկայացված է 3 հուշարձան (7.3.1-7.3.3)
ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքի հս եզրին, Ցամաքաբերդ թաղամասում, «Սևան» հյուրա-նոցից 300 մ աե	
ԵԿԵՂԵՑԻ	9-10 դդ.	Գոմաձոր թաղամասում	ավերված է (5)

Գերեզմանոց	10-17 դդ.	Եկեղեցուց աե	5.1: Ենթակայու- թյամբ ներկայացված է 9 հուշարձան (5.1.1-5.1.9)
ԽԱՉՔԱՐ	9-10 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, Ցամաքաբերդ թաղամասում, «Սևան» հանգստյան տան տարածքում	
ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, Ցամաքաբերդ թաղամասում, հյուրանոց տանող ճանապարհից աջ, նորաշեն սրբատեղիի բեմին	
ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, Ցամաքաբերդ թաղամասում, հյու- րանոց տանող ճանապարհից աջ, նորաշեն սրբատեղիի բեմին	
ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, Ցամաքաբերդ թաղամասում, հյու- րանոց տանող ճանապարհից աջ, նորաշեն սրբատեղիի բեմին	
ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, Ցամաքաբերդ թաղամասում, հյու- րանոց տանող ճանապարհից աջ, նորաշեն սրբատեղիի բեմին	
ԽԱՉՔԱՐ	11-12 դդ.	քաղաքի հս-աե մասում, Ցամաքաբերդ թաղամասում, հյու- րանոց տանող ճանապարհից աջ, նորաշեն սրբատեղիի բեմին	
ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒ Մ ԶՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	քաղաքի մեջ, Գոմաձոր թաղամասում	

ՄԱՏՈՒՌ ԹՈՒԽՆ ՄԱՆՈՒԿ	16 դ.	քաղաքի ամ մասում, Գոմաձոր թաղամասում, Մեծեփ սարի աե լանջին	Ենթակայու- թյամբ մերկայացված է 5 հուշարձան (15.1-15.5)
ՄԱՏՈՒՌ ԹՈՒԽՆ ՄԱՆՈՒԿ	16-17 դդ.	քաղաքի հս մասում, Ցամա- քաբերդ թաղամասում	

Նախատեսվող գործունեության տարածքում գրանցված բնության, պատմության
և մշակույթային հուշարձաններ չկան:

3.6 Մթնոլորտային օդ

Մթնոլորտային օդի աղտոտումը կարող է լինել բնական և մարդածին:
Աղտոտման հիմնական պատճառներ կարող են հանդիսանալ՝

- վառելիքի այրումը (էլեկտրաէներգիայի արտադրություն, տրանսպորտ,
արդյունաբերություն և տնային տնտեսություններ),

- արդյունաբերական արտանետումները, լուծիչների օգտագործումը,
օրինակ՝

քիմիական և հանքարդյունաբերության ոլորտում.

- գյուղատնտեսությունը,

- թափոնների բաց այրումը,

- բնական աղբյուրների, ներառյալ հրաբխային ժայթքումների, լեռնային
փոշու

տարածումը, բույսերից ցնդող օրգանական միացությունների արտանետումները
և այլ:

Մարդու գործունեության հետևանքով մթնոլորտային օդ կարող են
արտանետվել տարատեսակ գազեր և տարբեր չափերի մասնիկներ
Արտանետումները կարող են վնաս հասցնել, ինչպես մարդու առողջությանը և
շրջակա միջավայրին, այնպես էլ տնտեսությանը Մթնոլորտային օդի
արտանետումների և օդի որակի միջև գոյություն ունի բարդ
փոխկապակցվածություն, որը ներառում է արտանետման աղբյուրների

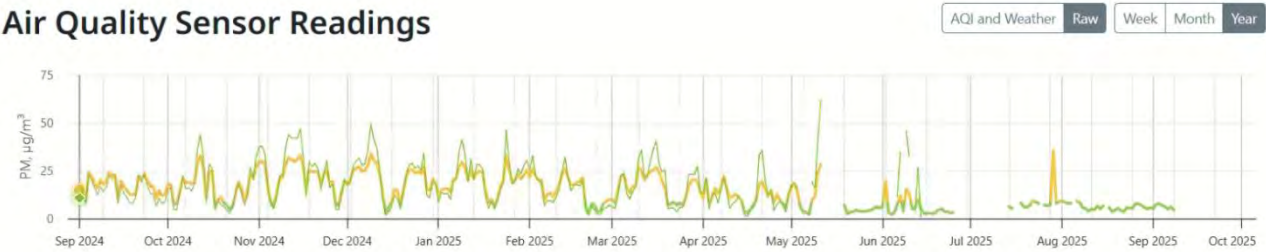
բարձրությունները, քիմիական կազմի վերափոխումները, արևի ճառագայթների, եղանակային և տոպոգրաֆիկ ազդեցությունները:

ՀՀ-ում մթնոլորտային օդի որակի դիտարկումներ կատարվում են ՀՀ ՇՄ նախարարության Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոնի կողմից՝ Երևան, Գյումրի, Վանաձոր, Ալավերդի, Հրազդան, Արարատ, Ծաղկաձոր, Կապան, Քաջարան և Չարենցավան քաղաքներում:

Համաձայն գործող կարգավորումների, այն տարածքներում որտեղ չկան օդի որակի դիտարկումներ ուղղորդվում ժամանակավոր առաջարկություններից, որը ՀՀ տարածքում սահմանում է ըստ բնակչության քանակի: Սևան համայնքի դեպքում ըստ այս ուղեցույցի 10-50 հազար բնակչությամբ բնակավայրերի համար օդի ֆոնային աղտոտվածության ցուցանիշներն ներկայացված են աղյուսակում:

Բնակչության քանակը (հազար մարդ)	Ֆոնային կոնցենտրացիաներ (մգ/մ ³)			
	Փոշի	Ծծմբի երկօքսիդ (SO ₂)	Ազոտի երկօքսիդ (NO ₂)	Ածխածնի օքսիդ (CO)
10-50	0.095	0.006	0.033	1.1

Հաշվի առնելով այն հանգամանքն, որ Սևան համայնքում մթնոլորտային օդի որակի դիտարկումներ չեն իրականացվում, հաշվետվությունում ներկայացվում է բաց ռեսուրսների կողմից ներկայացված արդյունքները: Սևան քաղաքի համար տարեկան միջին ցուցանիշը ըստ /AQI/ ռեսուրսի 55



AQI² է (մասնավորապես՝ հիմնական աղտոտողը՝ PM2.5): Սևան քաղաքի համար օդի որակի ցուցիչ (AQI)՝ **“Moderate” (միջին)** մակարդակի մոտ է:

Այս ցուցանիշով Սևանի օդի որակը՝ մաքուր է, ռիսկը՝ նվազագույն, սահմանափակումներ չկան:

Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների դեպքում իրականացվող միջոցառումներ

(շինարարական և քանդման աշխատանքների ընթացքում)

1. Իրավական հիմք

Շինարարական (քանդման) աշխատանքների ընթացքում անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների դեպքում մթնոլորտային օդի պահպանության միջոցառումները իրականացվելու են ՀՀ «**Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին**» օրենքի պահանջներին համապատասխան, որի համաձայն՝ տնտեսվարող սուբյեկտը պարտավոր է.

- կանխել մթնոլորտային օդի աղտոտման մակարդակի գերազանցումը,
- ժամանակավորապես սահմանափակել կամ դադարեցնել օդը աղտոտող աշխատանքները,
- իրականացնել կանխարգելիչ և նվազեցնող միջոցառումներ՝ բնակչության առողջության պաշտպանության նպատակով:

2. Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների սահմանում

Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմաններ են համարվում՝

- քամու արագության նվազում (<2 մ/վ),
- օդի ջերմաստիճանի ինվերսիա,
- մթնոլորտային ճնշման բարձրացում և օդի լճացում,
- չոր և շոգ եղանակ՝ փոշու ակտիվ տարածմամբ,
- ուժեղ քամիներ ($>10-12$ մ/վ), որոնք նպաստում են փոշու լայն տարածմանը:

3. Հնարավոր բացասական ազդեցություններ

² ԱՄՆ AirNow գործակալությունը մշակել է օդի որակի ինդեքսի (AQI) հաշվարկման մեթոդաբանությունը

- Փոշու կոնցենտրացիայի ավելացում մթնոլորտային օդում
- Շինարարական արտանետումների կուտակում
- Բնակելի տարածքների և հարակից օբյեկտների օդի որակի վատթարացում

4. Կանխարգելիչ և սահմանափակող միջոցառումներ

Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների կանխատեսման կամ արձանագրման դեպքում կիրականացվեն հետևյալ միջոցառումները.

4.1 Շինարարական և քանդման աշխատանքների սահմանափակում

- Ժամանակավորապես դադարեցվում են.
 - հողի փորման և տեղափոխման աշխատանքները,
 - շինանյութերի բեռնաթափումը,
 - քանդման աշխատանքները,
 - բաց տարածքներում փոշու առաջացմամբ ուղեկցվող գործողությունները:
- Աշխատանքները վերսկսվում են միայն օդերևութաբանական պայմանների բարելավումից հետո:

4.2 Փոշեկարգավորման ուժեղացված միջոցառումներ

- Շինհրապարակի, մուտքային և ներքին ճանապարհների ինտենսիվ ջրում
- Փոշոտ նյութերի պարտադիր ծածկում (բրեզենտ, թաղանթ)
- Բեռնատարների անիվների լվացում շինհրապարակից դուրս գալուց առաջ
- Բաց մակերեսների նվազագույն պահպանում

4.3 Տեխնիկայի և մեխանիզմների շահագործման սահմանափակում

- Սահմանափակվում է դիզելային տեխնիկայի միաժամանակյա շահագործումը
- Արգելվում է տեխնիկայի դատարկ ընթացքը
- Նախապատվությունը տրվում է տեխնիկային՝ լավ տեխնիկական վիճակով

4.4 Տարածքի կազմակերպչական միջոցառումներ

- Շինհրապարակի պարագծով պաշտպանիչ ցանկապատերի և փոշեպաշտպանիչ ցանցերի կիրառում
- Աշխատանքների տեղափոխում փակ տարածքներ (եթե տեխնոլոգիապես հնարավոր է)
- Բնակելի շենքերի ուղղությամբ աշխատանքների լրացուցիչ սահմանափակում

5. Մոնիթորինգ և վերահսկում

- Կիրականացվի օդի վիճակի օպերատիվ գնահատում (տեսողական, մետեոտվյալների հիման վրա)
- Անբարենպաստ պայմանների արձանագրում շինարարական օրագրում
- Բողոքների գրանցում և օպերատիվ արձագանք

6. Պատասխանատվություն

Անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների դեպքում միջոցառումների իրականացման համար պատասխանատու են՝

- կապալառուն՝ անմիջական միջոցառումների իրականացման համար,
- բնապահպան պատասխանատուն՝ վերահսկման և արձանագրման համար,
- կառուցապատողը՝ օրենսդրական պահանջների պահպանման ապահովման համար:

7. Արդյունավետության հիմնավորում

Նշված միջոցառումները թույլ են տալիս.

- կանխել մթնոլորտային օդի աղտոտման թույլատրելի մակարդակների գերազանցումը,
- նվազեցնել փոշու տարածումը բնակելի միջավայրում,
- ապահովել ՀՀ «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» օրենքի պահանջների կատարումը:

3.7 Ջրային ավազան

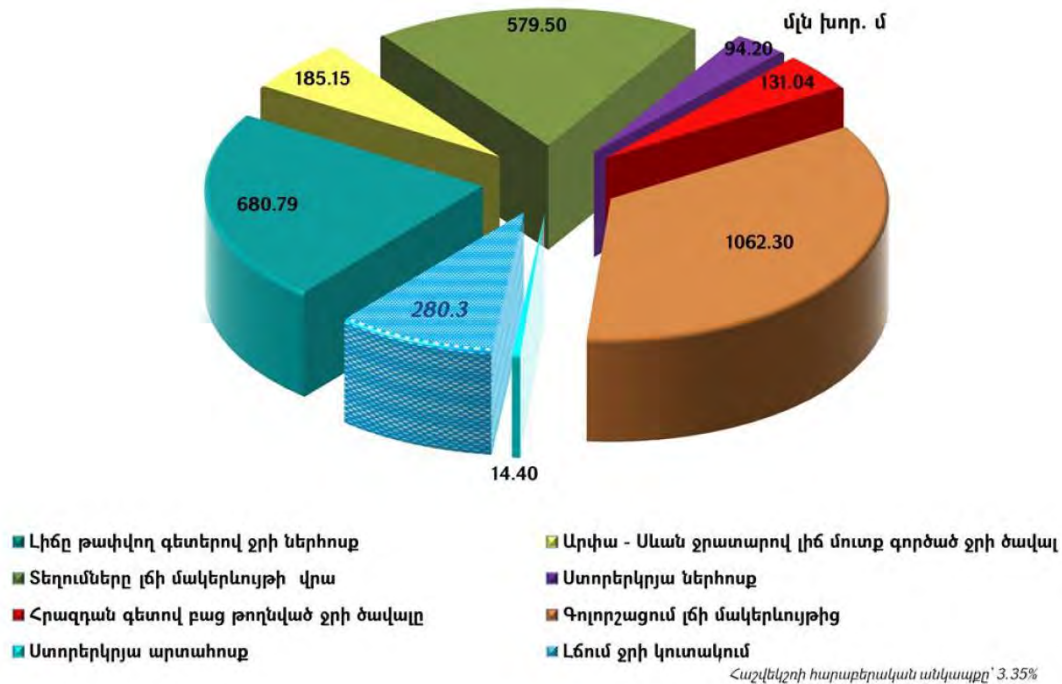
Սևան համայնքը, տեղակայված է Գեղարքունիքի մարզում Սևան լճի հյուսիսային մասում: Հիմնական ջրային ռեսուրսը հանդիսանում է Սևանա լիճը: Այս ջրային համակարգերը կարևոր դեր են խաղում ինչպես համայնքի գյուղատնտեսության և կենցաղի, այնպես էլ էկոլոգիական հավասարակշռության պահպանման գործում:

Լճի ընդհանուր բնութագիր

- o Սևանա լիճը գտնվում է մոտ 1,900 մ բարձրության վրա ծովի մակարդակից:

- o Լճի մակերեսը ~ 1,240-1,260 քառ. կմ
- o Ջրի ընդհանուր ծավալը ներկայում ~ 33 կմ³
- o Լճի ավազանի մակերեսը կազմում է մոտ 5,000 քառ. կմ (լճի ջրային, հողօգտագործման ու գյուղատնտեսական տարածքներ)
 - Մուտքային և ելքային հոսքեր
- o Լճին ջրային բալանսի ձևավորմանը մասնակցում է մոտ 28 գետ ու ջրատար մուտքային հոսքներով
- o Ջրի ելքը երկու հիմնական ուղղությամբ է՝
 - Գոլորշիացում մոտ 85–90 % (ալպիական լճերին բնորոշ)
 - Հրազդան գետով ինքնահոս ելք՝ մոտ 10-15 %
 Ջրային հաշվեկշիռ և մոնիթորինգ
- o 2024 թ. ընթացքում գետային մուտքն է կազմել ~ 680.79 մլն խոր. մ (մոտ նորմայի 90 %)
- o Սևանի ավազանի համար մշակվում են հիդրոլոգիական տվյալների շարքեր՝ լճի մակարդակների, մուտքային ու ելքային հոսքերի, ջրի գծի փոփոխությունների վերաբերյալ
- o ՀՀ-ում ջրային ռեսուրսների քանակական մոնիթորինգը նախատեսված է ՀՀ ՇՄՆ հիդրոօգերևութաբանության կենտրոնի կողմից, որը հավաքագրում է տվյալներ (օրինակ՝ լճի ջրի մակարդակների փոփոխություններ)

ՍԵՎԱՆԱ ԼՃԻ 2024 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՋՐԱՅԻՆ ՀԱՇՎԵԿՇԻՌԸ



Պայմաններ և փոփոխություններ անցյալում

- 20-րդ դարում լճի մակարդակը իջեցվել է ~ 19 մետրով, որին հետևեց մակերևույթի և ծավալի փոքրացում՝ ստեղծելով էկոլոգիական խնդիրների առաջացման հիմք
- Այդ իջեցման արդյունքում լճի ծավալն իջել է ավելի քան 40 %-ով՝ նախկինում ~ 58 կմ³ ծավալից մինչև ~ 33 կմ³:
- Ձեռնարկվել են մեղմացնող միջոցառումներ նոր ջրատար մուտքերի բացմամբ (Արփա-Սևան թունել, Որոտան-Արփա հավաքում)՝ ջրային մուտքերի ավելացման և լճի վերականգնման նպատակով

Սևանա լիճը ֆունկցիոնալ կարևոր նշանակություն ունի հատկապես Սևանի և լճի հարակից համայնքների համար:

- **Խմելու նպատակով** – Սևանա լիճը հանդիսանում է խմելու ջրի աղբյուր (հարակից համայնքների համար)
- **Ոռոգման նպատակով** – լճից և մուտքային գետերից ջուր տրամադրվում է գյուղատնտեսական նպատակով

- **Էներգետիկ նպատակով**- լճի ելքից ձևավորվող Հրազդան գետը օգտագործվում է Հրազդան-Սևան ջրահոսքի կասկադային հիդրոէլեկտրակայանների համար: Այս կասկադը կարևոր աղբյուր է էներգիայի և ոռոգման ջրերի տեղափոխման համար
- **Ձկնաբուծություն նպատակով** – լճի համար բնորոշ է էնդեմիկ տեսակ **Սևանի իշխանը (Sevan trout / Salmo ischchan)**, որը կարևոր է թե կենսաբանական, թե տնտեսական տեսանկյունից
- **Ջրուսաշրջության և ռեկրեացիայի նշանակություն** – լիճը հանդիսանում է հանգստի տարածք, առկա են լողափեր և ջրային սպորտի ենթակառուցվածքներ, կա զբոսաշրջային մեծ հոսքեր և այլն
Խնդիրներ, ռիսկեր և ճնշումներ
- **Ջրի մակարդակի տատանումներ** – անցյալում եղած արհեստական իջեցումները, ինչպես նաև մուտքային հոսքերի նվազումը
- **Աղտոտում** – մուտքային գետերով լճում հայտնվում են կենցաղային, գյուղատնտեսական և արդյունաբերական աղտոտող նյութեր, առկա է ծանր մետաղների առկայություն (օրինակ՝ վանադիում)
- **Ջրային ռեսուրսի շահագործում** – ջրի մասշտաբային դուրսբերում, ոռոգման նպատակներով ջրառ, ջրատարների շահագործում՝ կարող է ազդել լճի և հարակից տարածքների հիդրոլոգիական համակարգերի վրա
- **Կլիմայական փոփոխություններ, գլոբալ տաքացում** – աճող գոլորշիացման պայմաններում, մուտքային հոսքերի անկում, տեղումների փոփոխականություն
- **Բիոֆիզիկական զարգացումներ** – բուսականության ու էկոհամակարգի փոփոխություններ

Սևանի ջրավազանային կառավարման տարածքը (այսուհետ՝ Սևանի ԶԿՏ) գտնվում է Հայաստանի արևելյան մասում: Սևանա լճի ավազանը զբաղեցնում է Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքի 1/6 մասը: Սևանի ԶԿՏ մակերեսը կազմում է 4721 կմ²: Սևանա լճի ավազանի կլիման չափավոր ցամաքային է: Լճի բարձր դիրքի պատճառով ավազանը համեմատ Հայաստանի

մյուս տարածքների հետ ավելի սառն է: Սևանի ՋԿՏ-ի վարչատարածքային միավորները ներկայացված են ստորև:



ՀՀ ՇՄ

նախարարության
Հիդրոոգեոլոգիականության և
մոնիթորինգի կենտրոնը
իրականացնում է
մակերևութային ջրերի
քանակական և որակական
մոնիթորինգ:

Մակերևութային ջրերի
քանակի մոնիթորինգի
դիտացանցում ընդգրկված է
գետերի, ջրանցքների,
ջրամբարների և Սևանա լճի
93 դիտակետ, որոնցում
կատարվում են ամենօրյա
հիդրոլոգիական
դիտարկումներ՝ օդի և ջրի

ջերմաստիճանների, ջրի մակարդակի, սառցային երևույթների և ջրի ելքի
չափումներ: Մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգի դիտացանցում
ընդգրկված է գետերի, ջրամբարների, Որոտան-Արփա, Արփա-Սևան
ջրատարների և Սևանա լճի 151 դիտակետ:

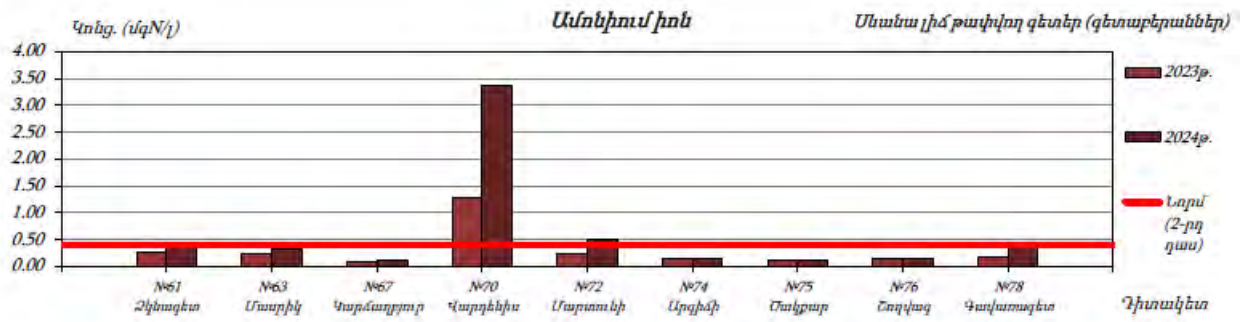
ՍԵՎԱՆԻ ԱՆՈՒՆՈՒՄԻ ԱՎԱՅԱԿԱՆ ԶԵՆՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ ԳԻՏԱՑԱՆՑ



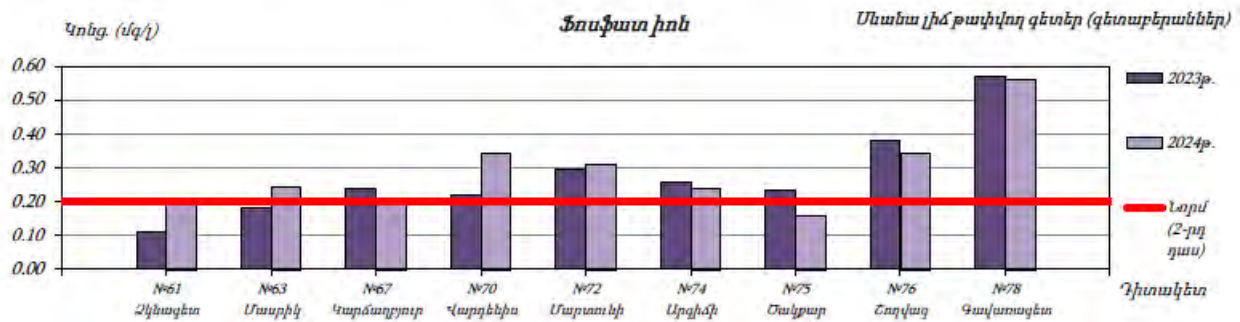
Ըստ ՀՀ-ի տարածքում մակերևութային ջրերի որակի 2024թ ամփոփագրի Սևանի ավազանի կառավարման տարածքում՝ Ձկնագետ գետի ջրի որակը Սեմյոնովկա գյուղից վերև հատվածում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ալյումինով, գետաբերանի հատվածում՝ «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված բերիլիումով: Մասրիկ գետի ջրի որակը գետաբերանում գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս)՝ պայմանավորված վանադիումով և ծարիրով: Սոթք գետի ջրի որակը գետաբերանում գնահատվել է «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված ծարիրով: Կարճաղբյուր գետի ջրի որակը Ախպրաձոր գյուղից վերև հատվածում գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս)՝ պայմանավորված ալյումինով, գետաբերանի հատվածում՝ «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ֆոսֆատ իոնով և ընդհանուր ֆոսֆորով: Վարդենիս գետի ջրի որակը Վարդենիկ գյուղից վերև գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված մանգանով, ալյումինով և կախությամբ չոր նյութերով, գետաբերանի հատվածում՝ «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում իոնով: Մարտունի գետի ջրի որակը Գեղիովիտ գյուղից վերև հատվածում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված բարիումով, ալյումինով, մանգանով և սուլֆատ իոնով, գետաբերանում՝ «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում, ֆոսֆատ, սուլֆատ իոններով, բարիումով, ալյումինով, մանգանով, ընդհանուր ֆոսֆորով և ընդհանուր լուծված աղերով:

Արգիճի գետի ջրի որակը Լեռնահովիտ գյուղից վերև հատվածում գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս), գետաբերանի հատվածում՝ «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ֆոսֆատ իոնով, վանադիումով և ընդհանուր ֆոսֆորով: Ծակքար գետի ջրի որակը գետաբերանում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ընդհանուր լուծված աղերով: Շողվազ գետի ջրի որակը գետաբերանում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված ֆոսֆատ, քլորիդ իոններով, մոլիբդենով, վանադիումով, նատրիումով, ընդհանուր ֆոսֆորով և ընդհանուր լուծված աղերով: Գավառագետ գետի ջրի որակը Ծաղկաշեն գյուղից վերև հատվածում գնահատվել է «լավ» (2-րդ դաս), գետաբերանի հատվածում՝ «վատ» (5-րդ դաս)՝ պայմանավորված վանադիումով: Արփա-Սևան ջրատարի ջրի որակը Ծովինար գյուղից հարավ-արևելք հատվածում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս)՝ պայմանավորված արսենով, մոլիբդենով, մանգանով և ալյումինով:

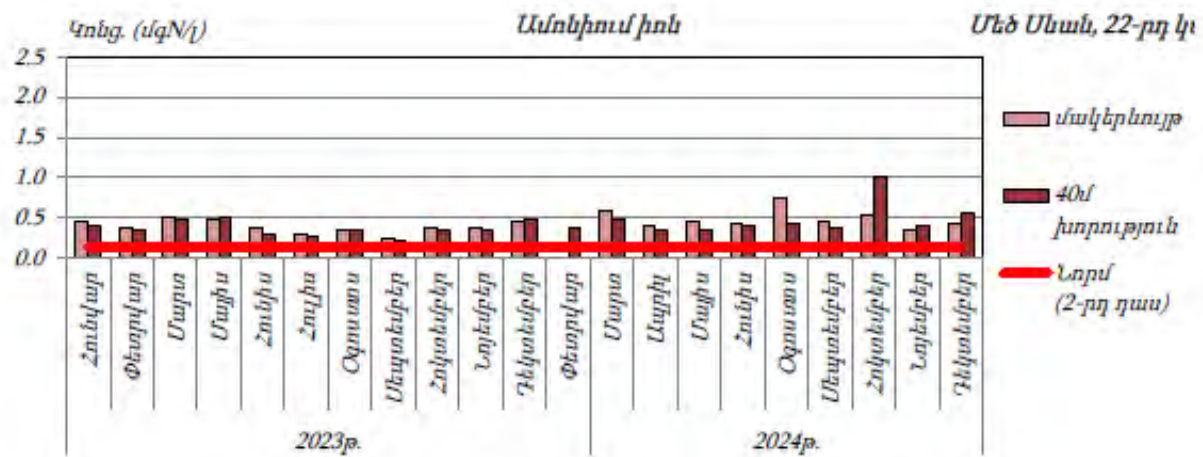
Սևանա լիճ ջրի որակի մոնիթորինգն իրականացվել է լճի տարբեր խորություններից (Մեծ Սևանի 22-րդ կայանի մոտ՝ մակերևույթից, 0.5, 5, 10, 20, 25, 30 մետր խորություններից, Փոքր Սևանի 4-րդ կայանի մոտ նաև՝ 55, 70, 80 մետր խորություններից, իսկ Այրիվանքի մոտ՝ մակերևույթից, 5, 10, 20, 30 և 40 մետր խորություններից): Մեծ և Փոքր Սևանների ջրի որակը 2024 թվականին գնահատվել է 3-րդ դասից («միջակ» որակից) 5-րդ դաս («վատ» որակ)՝ պայմանավորված հիմնականում կենսածին նյութերով: Սևանա լճի աղտոտման հավանական պատճառ են հանդիսանում կոմունալ-կենցաղային կեղտաջրերի, ինչպես նաև գյուղատնտեսական հոսքաջրերի՝ առանց պատշաճ մակարդակով մաքրվելու ներհոսքերը Սևանի ԶԿՏ-ի գետեր կամ անմիջապես Սևանա լիճ: Ամբողջապես չմաքրված կեղտաջրերն իրենց հետ գետեր, իսկ այնուհետև լիճ են տանում ազոտի և ֆոսֆորի զգալի քանակություն: Սևանա լիճ թափվող գետերի գետաբերաններում ազոտի և ֆոսֆորի պարունակությունները ներկայացված են գրաֆիկական տեսքով.



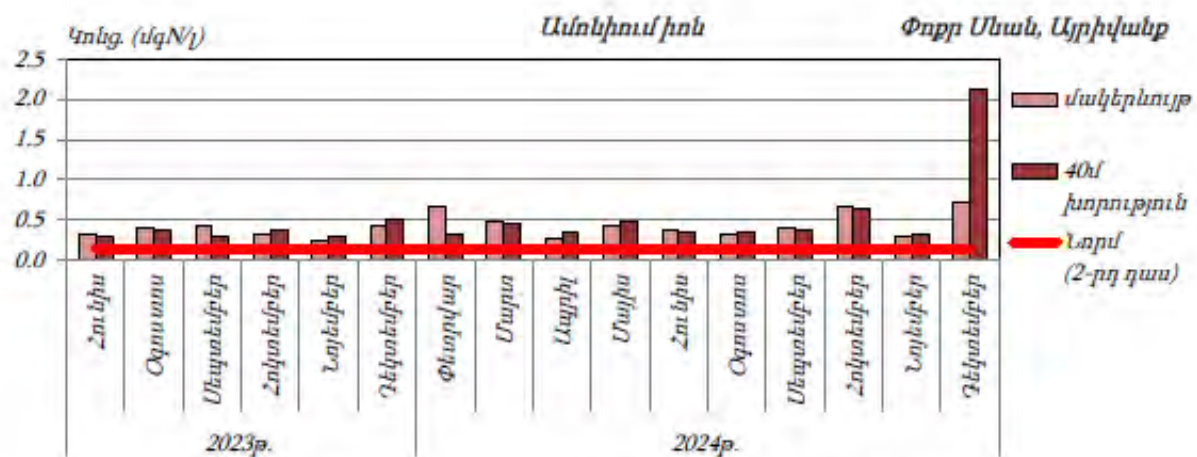
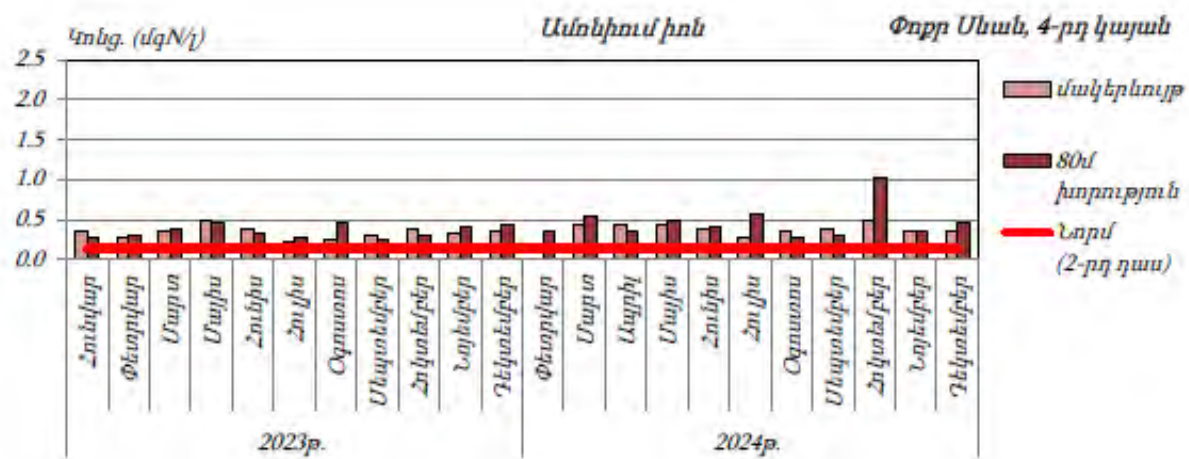
Գծապատկեր 17. Սնանա լիճ թափվող գետերում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիան 2023-2024թթ.



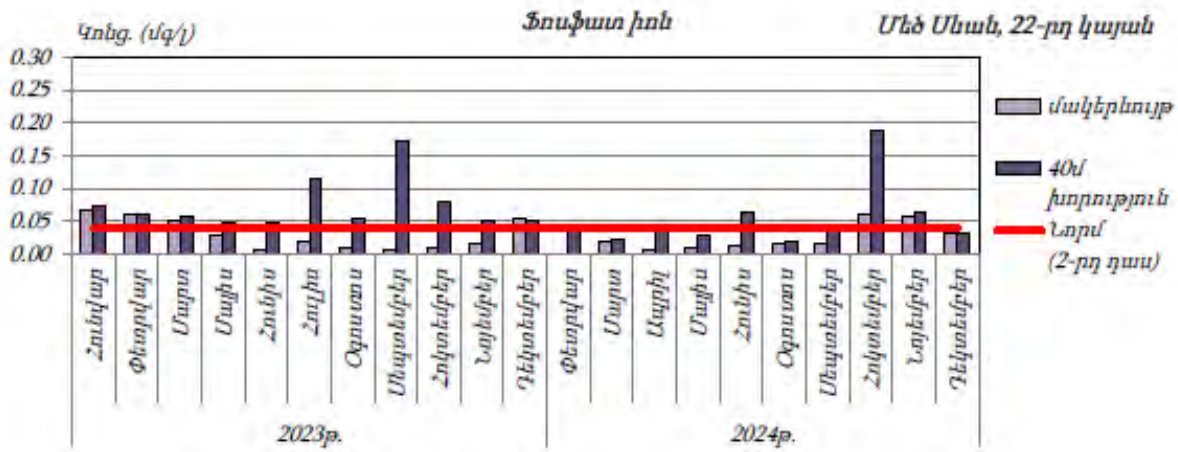
Գծապատկեր 18. Սնանա լիճ թափվող գետերում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիան 2023-2024թթ.



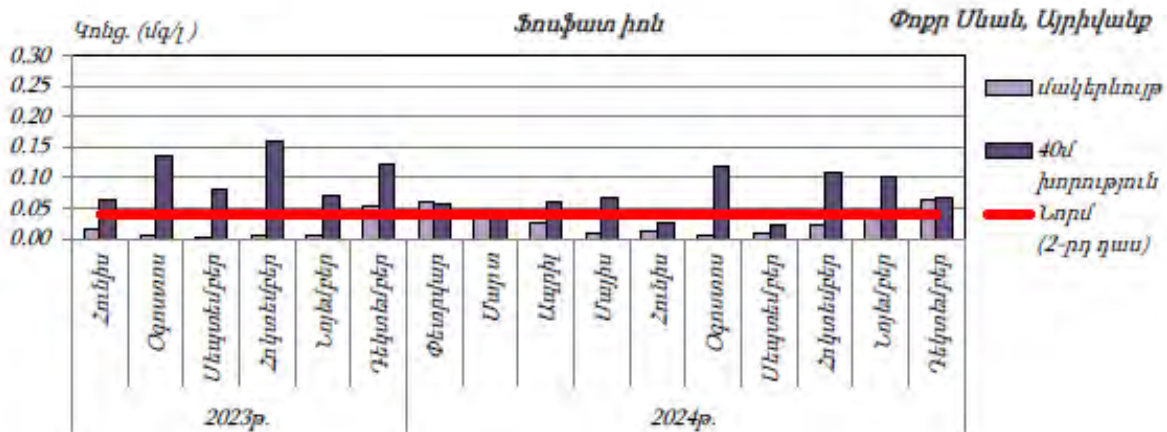
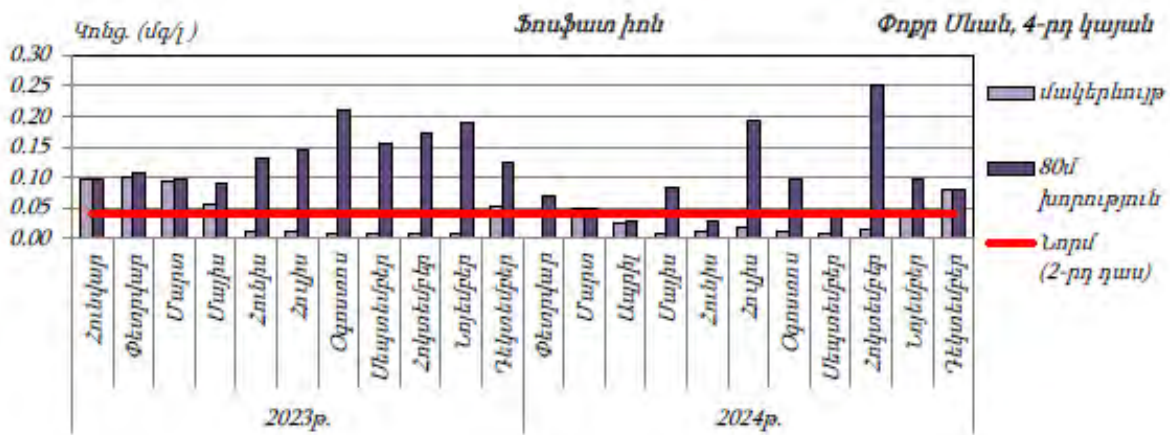
Գծապատկեր 19. Մեծ Սևանում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիան 2023-2024թթ.



Գծապատկեր 20. Փոքր Սևանում ամոնիում իոնի կոնցենտրացիան 2023-2024թթ.



Գծապատկեր 21. Մեծ Սևանում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիան 2023-2024թթ.



Գծապատկեր 22. Փոքր Սևանում ֆոսֆատ իոնի կոնցենտրացիան 2023-2024թթ.

Համաձայն «ՀՀ ջրի ազգային ծրագրի մասին» օրենքի 24-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթների՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը սահմանել է՝ մակերևութային ջրերի որակի նորմերը:

**ՍԵՎԱՆԻ ՋՐԱՎԱԶԱՆՈՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ՍԵՎԱՆԱ ԼՃԻ ՋՐԵՐԻ ՈՐԱԿԻ ՆՈՐՄԵ
ԸՍՏ ՖԻԶԻԿԱՔԻՄԻԱԿԱՆ ՏԱՐԴԵՐԻ
(վերնագիրը փոփ., լրաց. 29.06.23 N 1056-Ն)**

Որակի ցուցանիշներ	Մակերևութային ջրային մարմինների կարգավիճակ					Միավոր
	I	II	III	IV	V	
Լուծված թթվածին	>7	>6	>5	>4	<4	մգO ₂ /լ
Թթվածնի կենսաքիմիական 5-օրյա պահանջարկ	3	5	9	18	>18	մգO ₂ /լ
Թթվածնի քիմիական պահանջարկ (բիքրոմատային)	10	25	40	80	>80	մգO ₂ /լ
Նիտրատ իոն	0.06	0.12	0.24	0.48	>0.48	մգN/լ
Նիտրիտ իոն	0.001	0.002	0.004	0.008	>0.008	մգN/լ
Ամոնիում իոն	0.14	0.28	0.39	1.12	>1.12	մգN/լ
Ընդհանուր անօրգանական ազոտ	0.17	0.34	0.68	1.36	>1.36	մգN/լ
Ֆոսֆատ իոն	0.04	0.07	0.15	0.3	>0.3	մգ/լ
Ընդհանուր ֆոսֆոր	0.05	0.1	0.2	0.4	>0.4	մգ/լ
Ցինկ, բնդիանուր	5.0	10.0	200	500	>500	մկգ/լ
Պղինձ, բնդիանուր	1.0	21.0	50	100	>100	մկգ/լ
Քրոմ, բնդիանուր	2.0	10.2	100	250	>250	մկգ/լ
Արսեն, բնդիանուր	7.0	10	50	100	>100	մկգ/լ
Կադմիում, բնդիանուր	0.03	1.0	2.0	4.0	>4.0	մկգ/լ
Կապար, բնդիանուր	0.3	5	25	50	>50	մկգ/լ
Նիկել, բնդիանուր	1.9	10.0	50	100	>100	մկգ/լ
Մոլիբդեն, բնդիանուր	4.7	9.4	18.8	37.6	>37.6	մկգ/լ
Մանգան, բնդիանուր	2.4	4.8	9.6	19.2	>19.2	մկգ/լ
Վանադիում, բնդիանուր	5.0	10	20	40	>40	մկգ/լ
Կոբալտ, բնդիանուր	0.21	0.42	0.84	1.68	>1.68	մկգ/լ
Երկաթ, բնդիանուր	0.10	0.20	0.5	1.0	>1.0	մգ/լ
Կալցիում	30	150	200	300	>300	մգ/լ
Մագնեզիում	45	60	100	200	>200	մգ/լ
Բարիում	0.02	0.04	0.08	1.6	>1.6	մգ/լ
Կալիում	18	36	72	144	>144	մգ/լ
Նատրիում	68	136	272	544	>544	մգ/լ
Բոր	0.4	0.5	0.7	1.0	>1.0	մգ/լ
Ալյումին	0.017	0.03	0.06	5.0	>5.0	մգ/լ
Սելեն, բնդիանուր	2.0	10	40	80	>80	մկգ/լ
Օարիը, բնդիանուր	0.60	1.2	2.0	4.8	>4.8	մկգ/լ
Անագ, բնդիանուր	0.01	0.02	0.04	0.08	>0.08	մկգ/լ
Քլորիդ իոն	60	120	200	250	> 250	մգ/լ
Մոլֆատ իոն	24	48	100	200	> 200	մգ/լ
Սիլիկատ իոն	1.0	2	4	8	>8	մգ Si/լ
Ընդհանուր լուծված աղեր	550	1000	1500	2000	>2000	մգ/լ
Տեսակարար էլեկտրահաղորդականություն	1000	1500	2000	3000	>3000	մկՄմ/սմ
Կոշտություն	5.5	10	20	40	>40	մգէկվ/լ
Կախության չոր կոթեր	5.0	10	15	30	>30	մգ/լ
Հոտ (20°C and 60°C)	<2 (բնական)	2 (բնական)	2	4	>4	բալ
Գույն	(բնական)	<5 բնական)	20	30	>200	առտիճան

Մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգի արդյունքների համաձայն ՀՀ գետերի ակունքներում և բնակավայրերից վերև ընկած հատվածներում ջրի որակը «լավ»-ից «անբավարար» որակի է (2-4-րդ դաս): Խոշոր բնակավայրերից և քաղաքներից հետո չմաքրված կոմունալ-կենցաղային կեղտաջրերի՝ գետին խառնվելու արդյունքում դիտվում է աղտոտվածության աճ, և հիմնականում ջրի որակը «միջակից» «վատ» է (3-5-րդ դաս)՝ պայմանավորված ամոնիում, ֆոսֆատ և նիտրիտ իոններով:

Ստորերկրյա ջրային ռեսուրսների բնութագիրը - Սևանի ԶԿՏ-ի

երկրաբանական կառուցվածքը ներկայացված է մեզո-կայնոզոյան հասակի հրային, նստվածքային և փոխակերպային ապարներով, որոնք տեկտոնական խախտման գոտիներում ներառված են ինտրուզիվ մարմիններով: ԶԿՏ-ի տարածքում մեծ տարածում ունի չորրորդական հրաբխակայունությունը: Սևանի ԶԿՏ-ի ստորերկրյա ջրերի և ստորերկրյա ջրային մարմինների (այսուհետ՝ ՍՋՄ) բնութագրումը ու նկարագրությունը ներկայացված են Աղյուսակ N10-ում, Աղյուսակ N11-ում և Քարտեզ 7-ում :

Սևանի ԶԿՏ-ի ստորերկրյա ջրեր և ստորերկրյա ջրային մարմիններ

Անվանումը	ՍՋՄ Կոդ, համա- ր	ՍՋՄ Ընդհանուր բեռնաթափում լ/վրկ	Ստորերկրյա ջրերի հանքայնացում, ընդամենը	Ջրառի տեսակի կառուցվածքը	Մոնիթորինգի կայանների թիվը	
					Գործող	Առաջարկ վող
Ձկնագետ- Արեգունի	3G-1	35	0.16	աղբյուրներ	-	2
Լճաշեն- Գավառ- Շատջրեք	3G-2	4771.3	0.44	հորատանցքեր	2	6
Շորժա- Սոտք	3G -3	16.1	0.54	աղբյուրներ	-	2
Վարդենիս կամ	3G-4	960	0.32	աղբյուր- հորատանցք	9	5

Մասրիկ						
Սևան (Գավառ)	3G-5	10.0	3.5	հանքային ջրային հորեր	-	-
Լիճք	3G-6	74,0	3.9 – 4.2	հանքային ջրային հորեր	-	-
Ընդամենը Սևանի ԶԿՏ-ում		5866.4			11	15

3.9 Բուսական և կենդանական աշխարհ

Սևանա լճի ավազանում չորացվել է մոտ 10.000հա ճահճակալված տարածքներ: Կենսաբազմազանության կորստյան պրոցեսում հատուկ նշանակություն ունեցավ Գիլի ճահճակալված լճի չորացումը: Ժայռոտ հատակի չորացման հետևանքով, անհետացան Սևանի իշխանի ձվադրատեղերը, որն էլ հանդիսացավ այս տեսակի (գետերատիվ) լճային ռասայի անդառնալի կորստի հիմնական պատճառը: Սիգի պոպուլացիան վերջին տարիներին կտրուկ նվազել է: Տրոֆիկական շղթայի նման փոփոխությունները լրացուցիչ հարված են հասցնում լճի ջրի որակին՝ նպաստելով էվտրոֆացման գործնթացներին: Վերջին տասնամյակներին տեղ են գտել նաև խեցգետնի և ծածանի չնախատեսված բազմացում: Գիլի լճի և մյուս ճահճային տեղամասերի չորացման արդյունքում 167 տեսակ էնդեմիկ և չվող թռչուններից ներկայումս բնակվում են միայն մոտ 18 տեսակ: Կտրուկ կրճատվել է նաև կաթնասունների տեսակների քանակը:

Ազգային պարկի ցամաքային տարածքի համեմատաբար մեծ հատվածներից է Սևանա թերակղզին, որը, տարիներ շարունակ ենթարկվելով մարդածին գերծանրաբեռնվածության, վաղուց կորցրել է իր բնական բուսածածկի կուսականությունը: Այն երիզված է արհեստական անտառակներով, և միայն նախկին կղզու գագաթնային մասում պահպանվել են լեռնատափաստանային բուսականության պատառիկներ:

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Սևանա լճի ավազանի բուսականությունը բնորոշ է Հարավային Կովկասի բարձրադիր շրջաններին, որոնք հայտնի են բույսերի մեծ բազմազանությամբ: Լճի ափամերձ հատվածում տարածվում են երկրի ամենամեծ արհեստական անտառները: Այստեղ հանդիպում են մոտ 1600 անոթավոր բույսերի տեսակներ, որոնցից 48-ը ընդգրկված են Հայաստանի Կարմիր Գրքում: Սևանի ավազանում առավել խիտ բուսականությունը առկա է լեռնատափաստաններում, ենթալպյան և ալպյան գոտիներում: Սևանի լեռնաշղթաների առավել բնորոշ ծառատեսակներից են գիհիները: Սևանի պարկի կենտրոնական մասում կան կաղնու բնական անտառներ: Վարդենիսի և Գեղամա լեռներում ամենուր տարածված են մասրենու և մի շարք այլ վարդազգիների թփատեսակներ: Ջրի մակարդակի նվազումից հետո լճի հատակի չորացված տարածքները անտառապատվել են այլազգի բույսերի տեսակներով: Արհեստական անտառներում գերակշռում են հետևյալ ծառատեսակները՝ սոճիներ, բարդիներ, ակացիաներ և ուռենիներ:

ՆԳ-ի կառուցապատման տարածքում չկան ծառաթփային բուսականություն, ուստի չի պլանավորվում հատման կամ տեղափոխման ենթակա ծառեր կամ թփեր:

ԿԵՆԴՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Սևանա լճի ավազանում գոյություն ունի վեց ձկնատեսակ (երկուսը գրանցված են Հայաստան Կարմիր Գրքում, երկուսն էլ՝ էնդեմիկ են): Սևանա լճի ձկների հայտնի էնդեմիկ տեսակները՝ Սևանի իշխան (*Salmo ischchan*), Սևանի կողակ (*Capoeta capoeta sevagni* կամ *Varicorhinus capoeta sevangi*), Սևանի բեղլու (*Barbus goktschaicus*) նվազում են: Հայտնի էնդեմիկ իշխանը (*Salmo ischchan*) այժմ վերացման եզրին է:

Սևանա լիճը հանդիսանում է որպես կարևոր հանգստավայր չվող թռչունների համար, հատկապես հոկտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին, մինչև լիճը ծածկվում է սառույցով: Նման հազվագյուտ թռչունները, ինչպիսիք են սպիտակ ձկնկուլը, քաջահավը, թռչան կարապը, ճչան կարապը, գեղանի կռունկը միգրացիայի ընթացքում պարբերաբար թռչում են այստեղ: Սևանի ավազանում բնակվում են մոտ 36 տեսակ կաթնասուն, որոնցից 8-ը գրանցված են Հայաստանի Կարմիր Գրքում: Հիմնական հանդիպող կաթնասուններից են՝ նապաստակը, կարմիր աղվեսը, գայլը, աքիսը և մի շարք կրծողներ: Անողնաշարավորների վերաբերյալ հետազոտությունները դեռևս

ընդգրկում են միայն ջրային կենդանական աշխարհը՝ 14 պլանկտոն և 136 բենթոս տեսակների տարբեր սիստեմատիկ խմբեր:

ՆԳ տարածքում հնարավոր է հանդիպել ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված **«Տափաստանային հողմավար բազե»** թռչնատեսակը:

Սույն միջոցառումները մշակվել են ՀՀ «Կենդանական աշխարհի մասին» օրենքի, ՀՀ Կառավարության համապատասխան իրավական ակտերի և ՀՀ Կարմիր գրքի պահանջներին համապատասխան՝ նպատակ ունենալով բացառել հազվագյուտ և վտանգված տեսակների վնասումը կամ խանգարումը նախատեսվող գործունեության ընթացքում:

Տեսակի համառոտ բնութագիր

«Տափաստանային հողմավար բազեն» (*Falco naumanni*) բազենների ընտանիքի հազվագյուտ տեսակ է, գրանցված ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքում: Տեսակը բնորոշ է բաց տափաստանային և կիսատափաստանային լանդշաֆտներին, զգայուն է աղմուկի, մարդու ներկայության և կենսամիջավայրի խախտման նկատմամբ, հատկապես բազմացման շրջանում:

Հնարավոր ազդեցություններ

- Բնակավայրերի խանգարում շինարարական աշխատանքների ընթացքում
- Աղմուկ և մարդու ակտիվություն
- Տարածքում կերի պաշարի նվազում
- Բազմացման շրջանի խանգարում

Պահպանության և մեղմման միջոցառումներ

1. Նախնական ուսումնասիրություն

- Շինարարական աշխատանքների մեկնարկից առաջ կիրականացվի տարածքի տեսողական ուսումնասիրություն մասնագետի (օռնիթոլոգի) կողմից՝ բազեի առկայության և հնարավոր բույնատեղերի հայտնաբերման նպատակով:

2. Աշխատանքների սահմանափակում

- Տեսակի հայտնաբերման դեպքում շինարարական աշխատանքները տվյալ հատվածում ժամանակավորապես կդադարեցվեն:

- Բազմացման շրջանում (մարտ–հուլիս) բացառվում են բարձր աղմուկ առաջացնող աշխատանքները բույնատեղից նվազագույնը 300–500 մ շառավղով:

3. Պաշտպանական գոտու սահմանում

- Հայտնաբերված բույնի կամ մշտական հանդիպման վայրի շուրջ կսահմանվի պաշտպանական գոտի:
- Պաշտպանական գոտում կսահմանափակվի տեխնիկայի մուտքը և մարդկային ակտիվությունը:

4. Կենսամիջավայրի պահպանում

- Կկանխվի բուսածածկի և բնական լանդշաֆտի անհարկի խախտումը:
- Կխուսափվի քիմիական նյութերի օգտագործումից տվյալ հատվածում:

5. Տեղեկացում և արձանագրում

- Տեսակի հանդիպման դեպքում տեղեկությունը կարձանագրվի շինարարական օրագրում:
- Անհրաժեշտության դեպքում տեղեկատվությունը կտրամադրվի լիազոր պետական մարմնին:

Արդյունավետության հիմնավորում

Նշված միջոցառումները.

- նվազեցնում են տեսակի վրա ուղղակի և անուղղակի ազդեցությունները,
- ապահովում են կենսամիջավայրի պահպանությունը,
- համապատասխանում են ՀՀ Կարմիր գրքի պահպանության սկզբունքներին և ՇՄԱԳ փորձաքննության պահանջներին:

Ընդհանուր եզրակացություն

Նախատեսվող գործունեության ընթացքում «Տափաստանային հողմավար բազե» տեսակի պահպանությունը ապահովվում է կանխարգելիչ, կազմակերպչական և մոնիթորինգային միջոցառումների միջոցով: Միջոցառումների պատշաճ իրականացման դեպքում տեսակին էական կամ անդառնալի վնաս չի նախատեսվում:

3.10 Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

Հայաստանում ներկայումս գործում են 27 արգելավայրեր, որոնց ընդհանուր մակերեսը կազմում է 114812.7 հա կամ հանրապետության տարածքի 3.95 %-ը:

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքները պետության կողմից բնության տարբեր տարածքներում որևէ տնտեսական գործունեության սահմանափակումը կամ առհասարակ արգելումն է օրենսդրությամբ, որն ուղղված է կենսաբազմազանությունը և էկոհամակարգերը պահպանելուն:

Հայաստանի Հանրապետությունում ԲՀՊՏ դասակարգվում են 4 կատեգորիայի՝

- պետական արգելոցներ,
- ազգային պարկեր,
- պետական արգելավայրեր,
- բնության հուշարձաններ:

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների շնորհիվ ապահովվում են եզակի էկոհամակարգերի, հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող, էնդեմիկ, ռելիկտային տեսակների պահպանությունը և վերարտադրությունը բնական միջավայրում:

Համաձայն <<Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը և միջոցառումները հաստատելու մասին>> ՀՀ կառավարության 25.09.2014 թ. N- 1059-Ա որոշման ԲՀՊՏ-ների պահպանությունն իրականացնող ՊՈԱԿ-ների կազմում ընդգրկված են հետևյալ ԲՀՊՏ-ները:

ՊՈԱԿ	ԲՀՊՏ-ներ	Տարածքը, հա	ՀՀ մարզը
«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց	«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց	23213.5	Արարատ, Կոտայք
	«Խոր վիրապ» պետական արգելավայր	50.28	Արարատ
	«Գոռավանի ավազուտներ» պետական արգելավայր	95.9	Արարատ
«Չանգեզուր կենսոլորտային համալիր	«Շիկահող» պետական արգելոց	12137.1	Սյունիք
	«Արևիք» ազգային պարկ	31211.19	Սյունիք
	«Բողաքար» արգելավայր	2728	Սյունիք
	«Սոսու պուրակ» արգելավայր	64.2	Սյունիք

	«Չանգեզուր» արգելավայր	25711.6	Սյունիք
	«Խուստուփ» արգելավայր	6946.74	Սյունիք
	«Սև լիճ» արգելավայր	240	Սյունիք

«Դիլիջան» ազգային պարկ»	«Դիլիջան» ազգային պարկ	33 765	Գեղարքունիք
	«Ախնաբադի կենու պուրակ» արգելավայր	25	Գեղարքունիք
«Սևան» ազգային պարկ	«Սևան» ազգային պարկ	147455	Գեղարքունիք
	«Գիհու նոսրանտառային» արգելավայր	3312.0	Գեղարքունիք
Արգելոցապարկային համալիր	«Էրերունի» պետական արգելոց	118.75	Կոտայք
	«Որդան կարմիր» արգելավայր	219.85	Արմավիր
	«Ջերմուկի ջրաբանական» արգելավայր	17371.76	Վայոց Ձոր
	«Հանքավանի ջրաբանական» արգելավայր	5202.9	Կոտայք
	«Սոճուտ» դենդրոպարկը	35	Լոռի
	Իջևանի դենդրոպարկը	14,6	Գեղարքունիք
	«Վանաձոր» դենդրոպարկը	1,9	Լոռի
	Սևանի «Սորաններ»	62	Գեղարքունիք
	«Ջրվեժ» անտառպարկը	423.8	Կոտայք

«Չիկատար» քնապահպանական կենտրոն»	«Չիկատար» արգելավայր	150	Գեղարքունիք
«Արփի լիճ» ազգային պարկ»	«Արփի լիճ» ազգային պարկ	21039.3	Շիրակ

Նախատեսվող գործունեության հարակից Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներից են «Սևան» ազգային պարկը ստեղծվել է 1978 թ-ին: Տարածքը,

Սևանա լճի հայելու հետ միասին, կազմում է 147.343 հա, իսկ առանց լճի հայելու՝ 22.585 հա: Այսպիսով՝ լիճը իրենից ներկայացնում է պահպանվող տարածքի մի մասը: Պահպանական գոտու տարածքը կազմում է 342.920 հա:

«Սևան» ազգային պարկում բացահայտված հիմնախնդիրները - Սևանի ավազանի բնական միջավայրի բնական և մարդածին փոփոխությունների հիմնական ցուցանիշներն են հանդիսանում էրոզիոն, սողանքային և սելավային գործընթացների ակտիվացումը: Ազգային պարկում գոյություն ունեցող բազմաթիվ խնդիրները բաժանվում են երեք խմբի.

ա. Բնական՝ Սևանա լճի արևելյան ափի անտառային լանդշաֆտների դեգրադացիա, ակտիվ երկրադինամիկ գործընթացներ (սելավային հոսքեր, հողմահարման- գրավիտացիոն գոյացություններ, ապարների նստեցում և աղակալման երևույթներ), կլիմայի փոփոխման ազդեցությունը ջրային պաշարների վրա (գետերի ջրատարության անկում), Սևանա լճի արևելյան ափամերձ հատվածի օդի փոշոտվածություն (աղքատ բուսականությամբ ուժեղ էրոզացված ծալքավոր լեռների տարածում):

բ. Մարդածին՝ լճի մակարդակի պլանավորվող բարձրացում մինչև 1903 մ-ի նիշը, զբոսաշրջության և սոցիալ տնտեսական զարգացման ազդեցության տակ թանկարժեք բիոտոպների քայքայում, ջրային օբյեկտների ու մթնոլորտային օդի աղտոտում, էրոզիոն գործընթացների ակտիվացում մարդածին և գյուղատնտեսական ծանրաբեռնվածության արդյունքում, «Սևան» ազգային պարկի շրջանակներում տուրիզմի և ռեկրեացիայի ոչ կայուն զարգացում:

գ. Իրավական՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների և բնակչության կողմից ազգային պարկի տարածքում և ուղղակի ազդեցության գոտիներում տարածված են՝ ձկների և խեցգետինների որսի, անտառների պահպանման, անասունների ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակներով տարածքներում արածեցման, արոտավայրերի և խոտհարքների գերծանրաբեռնվածության ռեժիմների խախտումներ:

դ. Վնասակար նյութերի արտանետումը լիճ: Տնտեսության ճյուղերի ինտենսիվ զարգացման և արտանետվող ջրերի անբավարար մաքրման

հետևանքով կտրուկ աճել է լիճը աղտոտող նյութերի մուտքը, որոնք պարունակում են ծանր մետաղներ, կենսաձին տարրեր, պարարտանյութեր և թունաքիմիկատներ: Տարեկան միջինում լիճ է թափվում 7000 տ ազոտ, 400 տ ֆոսֆոր, մոտ 13 տ թունաքիմիկատներ և 135 տ ծանր մետաղներ: Լճում բարձրացել է նավթամթերքների պարունակությունը, որը կապված է ջրային տրանսպորտային միջոցների կտրուկ աճով:

Ե. Հողի կորուստը: Լճի մակարդակի իջեցման հետ զուգահեռ ազատված գրունտներում կատարվել է արհեստական անտառատնկում (13.000հա), չնայած սրան էրոզիոն գործընթացները առկա են և նպաստում են դեպի լիճ միներալային միացությունների մուտքին:

զ. Սևանա լճի ավազանում չորացվել է մոտ 10.000հա ճահճակալված տարածքներ: Կենսաբազմազանության կորստյան պրոցեսում հատուկ նշանակություն ունեցավ Գիլի ճահճակալված լճի չորացումը: Ժայռոտ հատակի չորացման հետևանքով, անհետացան Սևանի իշխանի ձվադրատեղերը, որն էլ հանդիսացավ այս տեսակի (գեներատիվ) լճային ռասայի անդառնալի կորստի հիմնական պատճառը: Սիգի պոպուլացիան վերջին տարիներին կտրուկ նվազել է: Տրոֆիկական շղթայի նման փոփոխությունները լրացուցիչ հարված են հասցնում լճի ջրի որակին՝ նպաստելով էվտրոֆացման գործընթացներին: Վերջին տասնամյակներին տեղ են գտել նաև խեցգետնի և ծածանի չնախատեսված բազմացում: Գիլի լճի և մյուս ճահճային տեղամասերի չորացման արդյունքում 167 տեսակ էնդեմիկ և չվող թռչուններից ներկայումս բնակվում են միայն մոտ 18 տեսակ: Կտրուկ կրճատվել է նաև կաթնասունների տեսակների քանակը:

է. Ազգային պարկի ցամաքային տարածքի համեմատաբար մեծ հատվածներից է Սևանա թերակղզին, որը, տարիներ շարունակ ենթարկվելով մարդածին գերծանրաբեռնվածության, վաղուց կորցրել է իր բնական բուսածածկի կուսականությունը: Այն երիզված է արհեստական անտառակներով, և միայն նախկին կղզու գագաթնային մասում պահպանվել են լեռնատափաստանային բուսականության պատառիկներ:

Նախատեսվող գործունեության ամենամոտ Արգելավայրերից է «Գիհու նոսրանտառային» պետական արգելավայրը, որը ստեղծվել է 1958 թ-ին: Տարածքը՝ 3.312 հա: Արգելավայրը գտնվում է Սևանա լճի ավազանում՝ Սևանի լեռնաշղթայի հարավային դիրքադրության, 1900-2200 մ բացարձակ բարձրությունների սահմաններում, Ծափաթաղ գյուղի շրջակայքում: Ստեղծվել է մնացուկային գիհու բազմապտուղ, գարշահոտ, կազակական, երկարատերև տեսակների նոսրանտառների պահպանության նպատակով:

Նախատեսվող գործունեության շուրջ ԲՀՊՏ-ներ չկան:

4. ՆԳ-ի այլընտրանքային տարբերակների վերլուծություն

1. Ներկայիս առաջարկվող տարբերակը (հիմնական տարբերակ)

- **Նկարագրություն.** «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի երկհարկանի նոր դիախերձարանի կառուցում Սևան համայնքում՝ դիախերձման բաժիններով և պահանջվող ենթակառուցվածքներով:
- Առավելություններ.
 - Համայնքի տարածքում առողջապահական և դատաբժշկական ծառայությունների հասանելիության բարելավում
 - Նոր աշխատատեղեր
 - Սոցիալական և կառավարման համակարգերի արդիականացում
- Թերություններ.
 - Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցություն՝ շինարարական փուլում
 - Նոր ենթակառուցվածքների կառուցման անհրաժեշտություն

2. Գործունեության իրականացում այլ վայրում (երկրորդային տարբերակ)

- **Նկարագրություն.** Բնակչության համար դատաբժշկական ծառայությունների մատուցում այլ տարածքում՝ օրինակ՝ Գեղարքունիքի մարզի այլ քաղաքներում:
- Առավելություններ.
 - Գործող ենթակառուցվածքներ առկայություն
 - Շինարարական ծախսերի զրոյացում

- Թերություններ.
 - Սևան համայնքի բնակչությունը չի ունենա համայնքային դատաբժշկական ծառայություններ
 - Հակասության կունենանք պետության տարածքային հավասար զարգացման քաղաքականությանը
 - Բնակչության կողմից բողոքների դեպքերի ավելացում
- 3. Զրոյական տարբերակ (նախագծից հրաժարում)
- **Նկարագրություն.** Կենտրոնի չկառուցում և ծրագրից ամբողջական հրաժարում:
- Առավելություններ.
 - ՇՄ-ի վրա շինաշխատանքների ազդեցություն չի արձանագրվում
- Թերություններ.
 - Սևան համայնքը զրկվում է արդի դատաբժշկական ծառայություններից
 - Մնում են նախկին առողջապահական ենթակառուցվածքների բացերը
 - Սոցիալական և առողջապահական զարգացման նպատակների չիրականացում
 - Դատաբժշկական ծառայությունների ոչ լիարժեքություն

5. ՆԳ-ի ազդեցության աստիճանի որոշում

Ազդեցության ինտենսիվության և ժամանակի որոշում

Համաձայն ՇՄ նախարարաի 438 հրամանովի հավելված 2 ՇՄԱԳ Ուղեցույցի, ներկայացնում ենք նախատեսվող գործունեության ազդեցության ինտենսիվության և ժամանակի չափորոշիչների աստիճանավորումը ՇՄ բաղադրիչների համար:

Գնահատման ենթակա ազդեցություն շրջակա միջավայրի բաղադրիչներ	Ազդեցության ժամանակային գնահատման չափորոշիչներ		Ազդեցության ինտենսիվության գնահատման չափորոշիչներ	
	Աստիճանավորում	Չափորոշիչ	Աստիճանավորում	Չափորոշիչ
մթնոլորտային օդի որակական ցուցանիշներ,	Միջնաժամ կես ազդեցություն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Աննշան ազդեցություն	Բնական միջավայրի փոփոխությունները չեն

մթնոլորտն աղտոտող նյութեր				գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողականության սահմանները
մակերևութային և ստորերկրյա ջրեր	Միջնաժամ կետ ազդեցություն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Աննշան ազդեցություն	Բնական միջավայրի փոփոխությունները չեն գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողականության սահմանները
հողային ռեսուրսներ	Միջնաժամ կետ ազդեցություն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Աննշան ազդեցություն	Բնական միջավայրի փոփոխությունները չեն գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողականության սահմանները
օգտակար հանածոներ, ընդերքօգտագործում,	Կիրառելի չէ			
բուսական ու կենդանական աշխարհ	Միջնաժամ կետ ազդեցություն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Թույլ ազդեցություն	Բնական միջավայրի փոփոխությունները գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողականության սահմանները, սակայն բնական միջավայրը ինքնավերականգնվում է:
անտառներ	Կիրառելի չէ			
պատմության և մշակույթի հուշարձաններ	Կիրառելի չէ			
Թափոններ շինարարության և	Կարճաժամկետ	Սահմանափակ ժամանակահատված	Թույլ ազդեցություն	Բնական միջավայրի փոփոխություններ

քանդման աշխատանքերի ժամանակ	ազդեցություն	տված, որի տևողությունը գումարային չի գերազանցում մեկ սեզոնը (մինչև 3 ամիս)		ը գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողակա նության սահմանները, սակայն բնական միջավայրը ինքնավերականգն վում է:
Թափոններ գործունեության ժամանակ	Երկարաժամկետ	Մշտական	Միջին ազդեցու թյուն	Բժժկական թափոնների առաջացումը անխուսափելի է, սակայն կառավարելի է, ՀՀ օրենսդրության պահանջների շրջանակներում
Ֆիզիկական ազդեցություններ՝ աղմուկ, թրթռումներ	Միջնաժամ կետ ազդեցությո ւն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Աննշան ազդեցու թյուն	Բնական միջավայրի փոփոխություններ ը չեն գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողակա նության սահմանները
Կլիմայի փոփոխության վրա ազդեցություն	Միջնաժամ կետ ազդեցությո ւն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Աննշան ազդեցու թյուն	Բնական միջավայրի փոփոխություններ ը չեն գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողակա նության սահմանները
ազդեցությունների հետ կապված առողջապահական գործոններ	Միջնաժամ կետ ազդեցությո ւն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Թույլ ազդեցու թյուն	Բնական միջավայրի փոփոխություններ ը գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողակա նության սահմանները, սակայն բնական միջավայրը

				ինքնավերականգնվում է:
սոցիալական գործոններ	Միջնաժամ կետ ազդեցություն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Թույլ ազդեցություն	Բնական միջավայրի փոփոխությունները գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողականության սահմանները, սակայն բնական միջավայրը ինքնավերականգնվում է:
արտակարգ իրավիճակների, պատահարների	Միջնաժամ կետ ազդեցություն	3 ամսից մինչև 1 տարի	Թույլ ազդեցություն	Բնական միջավայրի փոփոխությունները գերազանցում են բնական միջավայրի վերականգնողականության սահմանները, սակայն բնական միջավայրը ինքնավերականգնվում է:

Ըստ ՇՄ առանձին բաղադրիչների ազդեցության հիմնավորումները ներկայացվում են ստորև, տեքստային և քարտեզային նյութերի տեսքով:

Ազդեցությունների նշանակության գնահատման հարցաթերթիկ		Այո	Ոչ
)	Արդյո՞ք կա վտանգ, որ բնապահպանական չափանիշները կխախտվեն.		✓
)	Արդյո՞ք շատ մարդիկ կամ հասարակական կազմակերպություններ կտուժեն.		✓
)	Արդյո՞ք այլ բաղադրիչներ կտուժեն.		✓
)	Արդյո՞ք կտուժեն արժեքավոր ռեսուրսները.		✓
)	Արդյո՞ք կտուժեն բնության հատուկ պահպանվող տարածքները.		✓

)	Արդյո՞ք ազդեցությունից խուսափելը, ազդեցությունը նվազեցնելը,			V
	վերականգնելը կամ փոխհատուցելը բարդ կլինի.			
)	Արդյո՞ք կփոխվեն էկոլոգիական պայմանները.			V
)	Նոր առանձնահատկությունները համապատասխանո՞ւմ են առկա միջավայրին.	V		
)	Արդյո՞ք ազդեցությունը տվյալ տարածքի համար էական կլինի.			V
0)	Արդյո՞ք ազդեցությունը մեծ տարածք կընդգրկի.			V
1)	Կա արդյո՞ք անդրսահմանային ազդեցության ռիսկ.			V
2)	Արդյո՞ք ազդեցությունը երկարատև կլինի.			V
3)	Ազդեցությունը մշտակա՞ն կլինի, թե՞ ժամանակավոր.		Ժամանակավոր	
4)	Ազդեցությունը շարունակակա՞ն կլինի, թե՞ ընդհատվող.		ընդհատվող	
5)	Եթե ընդհատվող կլինի, ապա ի՞նչ հաճախականություն կունենա.		1 տարի	
6)	Արդյո՞ք ազդեցությունն անդառնալի հետևանքներ կունենա:			V

Շահագրգիռ կողմերի հետ աշխատանքներ

ՇՄԱԳ գործընթացների կազմակերպման համար նախաձեռնողը՝ «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի և ներգրաված «Ծառուրյան Քոնսալթինգ» ընկերության մասնագիտական թիմի կողմից իրականացվել է շահագրգիռ կողմերի հետ աշխատանքներ, վերլուծության արդյունքները ներկայացված են ստորև աղյուսակում:

Աշխատանքները իրենց բնույթով եղել են խորհրդակցությունների տեսքով՝ տեղեկատվության հավաքագրման համար, հանրային լսումների տեսքով՝ տեղական

ինքնակառավարման մարմինների կողմից նախնական համաձայնության ստացման նպատակով, հանդիպումներ՝ կարծիքների փոխանակում շահագրգիռ կողմերի հետ, քննարկումներ:

Արդյունքում Կազմակերպությունը ստացել է Սևան համայնքից նախնական համաձայնություն նախատեսվող գործունեության համար:

Շահագրգիռ կողմերի հետ աշխատանքների արդյունքում բարձրացված հարցերը, մտահոգությունները և խնդիրները վերլուծվել և ներկայցվել են սույն գնահատման հաշվետվության մեջ:

Աղյուսակ Շահագրգիռ կողմերի վերլուծության

	Շահագրգիռ կողմ	Շահեր և հետաքրքրություններ	Ազդեցություն	Կարևորություն	Ներգրավման ձևաչափ
1.	ՀՀ Առողջապահության նախարարություն	բարձր	մեծ	առաջնային	Խորհրդակցություններ, աշխատանքային քննարկումներ
2.	Տեղական ինքնակառավարման մարմին	բարձր	մեծ	առաջնային	Հնրային լուծումների կազմակերպում
3.	Շահագրգիռ հանրության, ազդակիր համայնք	բարձր	մեծ	առաջնային	Հնրային լուծումների կազմակերպում
4.	ՀՀ ՇՄ նախարարություն	բարձր	մեծ	առաջնային	Նախագծի ՇՄԱԳ փորձաքննություն
5.	Տարածքային կառավարման մարմիններ, մարզպետարան	միջին	փոքր	երկրորդային	հանդիպումներ, քննարկումներ ըստ անհրաժեշտության

Նախատեսվող գործունեության ազդեցության արժեքը ըստ Ուղեցույցի դիտարկվում է փոքր-աննշան միջակայքում, որը բնորոշ է նմանատիպ աշխատանքների համար:

Ազդեցության մեծությունը	Շրջակա միջավայրի զգայունությունը		
	Բարձր	Միջին	Ցածր
Մեծ	Բարձր	Բարձր	Չափավոր
Չափավոր	Բարձր	Չափավոր	Փոքր
Փոքր	Չափավոր	Փոքր	Աննշան

Շրջակա միջավայրի զգայունության սանդղակի օրինակ

Բարձր	Բարձր զգայունություն, հաճախակիություն, ազգային մասշտաբ, փոխարինման սահմանափակ հնարավորություն: Շրջակա միջավայրը չունի հանդուրժողականություն առաջարկվող փոփոխության նկատմամբ
Միջին	Միջին նշանակություն և հաճախակիություն, ազգային մասշտաբ և փոխարինման սահմանափակ հնարավորություն: Շրջակա միջավայրը որոշակի հանդուրժողականություն ունի առաջարկվող փոփոխության նկատմամբ
Ցածր	Ցածր կամ միջին նշանակություն և հազվադեպություն, տեղական մասշտաբ: Շրջակա միջավայրը հանդուրժող է առաջարկվածի նկատմամբ

Ազդեցության մեծության սանդղակի օրինակ

Մեծ	Ռեսուրսի կամ դրա որակի կամ ամբողջականության կորուստ զգալի տարածքում, հիմնական բնութագրերի, հատկանիշների կամ տարրերի լուրջ փոփոխություն, ազդեցությունը՝ ավելի քան 2 տարի
Չափավոր	Ռեսուրսների կորուստ, բայց ոչ զգալի տարածքի ամբողջականության վրա բացասական ազդեցություն, հիմնական բնութագրերի, հատկանիշների կամ տարրերի մասնակի փոփոխություն (վնաս, կորուստ), ազդեցությունը՝ 6 ամսից մինչև 2 տարի
Փոքր	Հատկանիշների, որակի կամ տարրերի որոշակի փոփոխություն, հիմնական բնութագրերից կամ առանձնահատկություններից մեկի կամ մի քանիսի աննշան կորուստ կամ փոփոխություն

6. Կարգավորող իրավական և մեթոդական փաստաթղթեր

Սույն գլուխը ներկայացնում է «Դատաբժշկական գիտագործնական

կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից նախատեսվող գործունեության՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան քաղաքի Կարմիր Բանակի 66/1 և 66/2 հասցեում դիահերձարանի նոր մասնաշենքի կառուցման աշխատանքային նախագծին առնչվող շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունը կարգավորող ազգային և միջազգային

իրավական և մեթոդական փաստաթղթերը, ներառյալ բնապահպանական քաղաքականությունը, շրջանակային և ճյուղային օրենսդրական ակտերը՝ հողային հարաբերությունների, առողջության և անվտանգության հարցերով:

ՀՀ ազգային օրենսդրություն

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրություն

Ըստ ՀՀ Սահմանադրության (ընդունվել է 1995թ., փոփոխվել 2005 և 2015 թվականներին) 10-րդ հոդվածի “Պետությունն ապահովում է շրջակա միջավայրի պահպանությունը և վերականգնումը, բնական պաշարների ողջամիտ օգտագործումը”:

Հոդված 33.2-ով սահմանված է որ. “Յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի ապրելու իր առողջությանը և բարեկեցությանը նպաստող շրջակա միջավայրում, պարտավոր է անձամբ և այլոց հետ համատեղ պահպանել և բարելավել շրջակա միջավայրը”:

1991 թվականից առ այսօր ավելի քան 25 օրենսգրքեր և օրենքներ են ընդունվել, որոնք կարգավորում են շրջակա միջավայրի հետ կապված իրավահարաբերությունները:

Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին օրենքը ՀՕ 121 /ընդունվել է 1994թ, լրամշակված 2022/

Օրենքը կարգավորում է՝ մթնոլորտային օդի պահպանության իրավական և կազմակերպական հիմքերը՝ ուղղված մթնոլորտային օդի որակի պահպանությանը. Ինչպես նաև մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի համար բարենպաստ մթնոլորտային օդի որակի ապահովման նպատակով՝ մթնոլորտային օդի պահպանության բնագավառում հասարակական հարաբերությունները:

Հայաստանի Հանրապետության հողային օրենսգիրք

Հողօգտագործման և հողի աղտոտման հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության Հողային օրենսգրքով (ընդունված 02.05.2001):

Հայաստանի Հանրապետության ջրային օրենսգիրք

Ջրօգտագործման, ջրահեռացման, մակերեսային և ստորգետնյա ավազանների օգտագործման և պահպանության հարցերը կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության ջրային օրենսգրքով (ընդունված 04.06.2002) և Հայաստանի Հանրապետության «Հայաստանի Հանրապետության ջրի ազգային ծրագրի մասին» օրենքով:

ՀՀ մակերևութային ջրերի էկոլոգիական նորմերը սահմանվել են ՀՀ կառավարության 27.01.2011թ. N75-Ն որոշմամբ հաստատված “Կախված տեղանքի առանձնահատկություններից՝ յուրաքանչյուր ջրավազանային կառավարման տարածքի ջրի որակի ապահովման նորմերով:

Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգիրք

Սույն օրենսգիրքը ընդունվել է 2004 թվականի նոյեմբերի 9-ին, այն կարգավորում է կոլեկտիվ եւ անհատական աշխատանքային հարաբերությունները, սահմանում է այդ հարաբերությունների ծագման, փոփոխման եւ դադարման հիմքերն ու իրականացման կարգը, աշխատանքային հարաբերությունների կողմերի իրավունքներն ու պարտականությունները, պատասխանատվությունը, ինչպես նաեւ աշխատողների անվտանգության ապահովման ու առողջության պահպանման պայմանները:

Աշխատանքային պայմանագիրը համաձայնություն է աշխատողի եւ գործատուի միջև, կազմված համաձայն ածխատանքային օրենսգրքի, այլ նորմատիվ իրավական ակտերի պահանջների հիման վրա:

“Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության և փորձաքննության մասին”
Հայաստանի Հանրապետության օրենք (2023թ)

Յուրաքանչյուր նախատեսվող գործունեություն՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող ուսումնասիրություն, արտադրություն, կառուցում, շահագործում, վերակառուցում, ընդլայնում, տեխնիկական և տեխնոլոգիական վերազինում, վերապրոֆիլավորում, կոնսերվացում, տեղափոխում, լուծարում, փակում, որը կարող է ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի վրա, ենթակա է բնապահպանական փորձաքննության, համաձայն

“Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին” 2023թ.-ի Հայաստանի Հանրապետության օրենքի (03.05.23թ.ՀՕ-150-Ն) /Այսուհետ՝ Օրենք/:

Վերը նշված Օրենքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերում նշված գործունեության տեսակներ, 6-րդ և 7-րդ մասերով սահմանված գործունեություն, իսկ սույն օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով սահմանված կարգով նախատեսված դեպքերում՝ նաև դրանց վերակառուցում կամ ընդլայնում կամ տեխնիկական կամ տեխնոլոգիական վերազինում կամ վերապրոֆիլավորում կամ կոնսերվացում կամ տեղափոխում կամ դադարեցում կամ փակում, ատոմային էներգիայի անվտանգության տեսակետից կարևոր օբյեկտների դեպքում՝ շահագործումից հանում (ատոմային էներգիայի անվտանգության տեսակետից կարևոր օբյեկտ հանդիսացող գերեզմանոցի դեպքում՝ փակում) կամ քանդում կամ նախագծային փոփոխություն. սահմանված են շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության ենթակա հիմնադրությանի նախատեսվող գործունեության տեսակները:

Օրենքը դասակարգում է գործունեության տեսակները ըստ ծավալների և ազդեցության մակարդակի՝ “Ա”, “Բ” կատեգորիաների: Կատեգորիաները որոշված են ելնելով գործունեության ծավալներից և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մակարդակից:

Գնահատումը և փորձաքննությունն իրականացվում են՝ հիմք ընդունելով նախատեսվող գործունեության տեսակը, չափերն ու տեղադրությունը և դրանցով պայմանավորված՝ հնարավոր գումարային, ամբողջական ազդեցության աստիճանը:

Հիմք ընդունելով ներկայիս Օրենքի հոդված 37-ից «Եզրափակիչ մաս և անցումային դրույթներ» բխող ենթաօրենսդրական ակտերի ուժի մեջ մտնելու ժամկետները, փորձաքննական գործընթացը նախատեսվում է իրականացնել համաձայն սույն Օրենքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջից ելնելով՝ «Մինչև սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելը սկսված և սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելու պահին չավարտված փորձաքննության գործընթացի հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են փորձաքննության գործընթացն սկսվելու պահին գործող իրավական ակտերով»:

Այսինքն փորձաքննությունն իրականացվելու է առաջնորդվելով նոր Օրենքի 12-րդ հոդվածով թվարկված նախատեսվող գործունեության տեսակները՝ ըստ բնագավառների, ինչպես նաև դրանց համար նախատեսված՝ փոփոխված, պետական տուրքի չափը:

Նախատեսվող գործունեությունը համաձայն սույն Օրենքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետի ա) ենթակետի ‘երկրաբանական ուսումնասիրություններ’ 1000 գծամետրից ավելի ստորերկրյա լեռնային փորվածքներով կամ 1000 գծամետր խորությունը գերազանցող հորատանցքի հորատման դեպքում» “Ա” կատեգորիայի գործունեություն է և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական գործընթացն իրականացվում է 40 աշխատանքային օրվա ընթացքում՝ 1 փուլով 2 հանրային քննարկումների իրականացմամբ: Փորձաքննության գործընթացների լիարժեքությունն ապահովվելու համար լրացուցիչ աշխատանք կատարելու կամ այլ տեղեկատվություն ձեռք բերելու անհրաժեշտության դեպքում լիազոր մարմինը փորձաքննական գործընթացի ժամկետը կարող է երկարաձգել մինչև 30 աշխատանքային օրով, որի մասին ծանուցում է նախաձեռնողին՝ ծանուցման մեջ նշելով կատարվելիք լրացուցիչ աշխատանքի կամ ձեռք բերվող անհրաժեշտ տեղեկատվության մասին:

Գործընթացի ավարտին տրվում է փորձաքննական եզրակացություն:

Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին ՀՀ օրենք, սույն օրենքով կարգավորվում են կանխարգելիչ և հակահամաճարակային միջոցառումների կազմակերպման և իրականացման, հիվանդությունների իմունականխարգելման, մարդու օրգանիզմի վրա շրջակա միջավայրի վնասակար ու վտանգավոր գործոնների:

Հանրային առողջապահության մասին ՀՀ օրենք, սույն օրենքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման իրավական, տնտեսական եւ կազմակերպական հիմքերը, ինչպես նաեւ պետության կողմից նախատեսվող այն երաշխիքները, որոնք բացառում են մարդու օրգանիզմի վրա շրջակա միջավայրի վնասակար եւ վտանգավոր գործոնների ազդեցությունը եւ բարենպաստ պայմաններ ապահովում նրա եւ ապագա սերունդների կենսունակության համար:

«Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին» ՀՀ օրենք: Օրենքը ընդունվել է 1998 թվականի նոյեմբերի 11-ին:

Սույն օրենքը սահմանում է հուշարձանների պահպանության եւ օգտագործման բնագավառի իրավական հիմքերը: Այն կարգավորում է գործունեության ընթացքում ծագող հարաբերությունները:

Հոդված 15-ում ներկայացվում է Հուշարձանների և պատմական միջավայրի պահպանության ապահովման միջոցառումների համակարգը, այդ թվում հուշարձանների հայտնաբերումը և պետական հաշվառումը, հուշարձանների պահպանության գոտիների սահմանումը: .

Հոդված 22-ում ներկայացվում է հուշարձաններ ներառող տարածքներում շինարարական և այլ աշխատանքների համար հողի հատկացումները, նախագծերի համաձայնեցումը և այդ աշխատանքների ընթացքում հուշարձանների պահպանության ու անվթարության ապահովումը:

Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի մասին օրենք (23.11.1999 թ.)

ՀՀ պետական քաղաքականությունը բնական բուսական աշխարհի գիտականորեն հիմնավորված պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում սահմանում է “Բուսական աշխարհի մասին” ՀՀ օրենքը (ընդունված 23.11.1999 թ.):

Գործընթացի ավարտին տրվում է փորձաքննական եզրակացություն:

Հայաստանի Հանրապետության կենդանական աշխարհի մասին օրենք: ՀՀ տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը սահմանում է “Կենդանական աշխարհի մասին” ՀՀ օրենքը (ընդունված 03.04.2000թ.):

Այս օրենքների պահանջների կատարումը ապահովելու համար ՀՀ կառավարության կողմից 29.01.2010 թ. թիվ 71-Ն որոշմամբ հաստատվել է ՀՀ

կենդանիների կարմիր գիրքը և 29.01.2010 թ. թիվ 72-Ն որոշմամբ հաստատվել է ՀՀ բույսերի կարմիր գիրքը:

Հայաստանի Հանրապետության թափոնների մասին օրենք
Թափոնների հավաքման, փոխադրման, պահման, մշակման, օգտահանման, հեռացման, ծավալների կրճատման և դրանց հետ կապված այլ հարաբերությունների, ինչպես նաև մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելման իրավական և տնտեսական հիմքերը կարգավորվում են “Թափոնների մասին” ՀՀ օրենքով (ընդունված 24.11.2004):

ՀՀ բնապահպանության նախարարը 25.12.2006 թ. N 430-Ն հրամանով հաստատել է «Ըստ վտանգավորության դասակարգված թափոնների ցանկը»:

Բնապահպանական վերահսկողության մասին ՀՀ օրենք (2005)
Սույն օրենքը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ վերահսկողության կազմակերպման ու իրականացման խնդիրները եւ սահմանում է Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանական օրենսդրության նորմերի կատարման նկատմամբ վերահսկողության առանձնահատկությունների, կարգերի, պայմանների, դրանց հետ կապված հարաբերությունների եւ բնապահպանական վերահսկողության իրավական ու տնտեսական հիմքերը:

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարարի 6 մայիսի 2002թ. N 138 հրաման «Աղմուկն աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում և բնակելի կառուցապատման տարածքներում» N2-III-11.3 սանիտարական նորմերը հաստատելու մասին”

Նշված սանիտարական նորմերով սահմանվել են արտադրական, սպասարկման և այլ տեսակի գործունեության արդյունքում առաջացող աղմուկի ազդեցության մակարդակը և ցուցանիշները:

Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարարի 17 մայիսի 2006 թվականի N533-Ն հրաման «Աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում թրթռման (վիբրացիայի) հիգիենիկ նորմերը» ՀՆ N 2.2.4-009-06 հաստատելու մասին”

Հիգիենիկ նորմերը սահմանում են թրթռման դասակարգումը, նորմավորվող չափորոշիչները, աշխատատեղում թրթռման սահմանային թույլատրելի մակարդակները ու բնակելի և հասարակական շենքերում թրթռման թույլատրելի մակարդակները:

- ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N967-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը:
- ՀՀ կառավարության 27.05.2015թ.-ի N764-Ն որոշում, որով հաստատվել է շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր տնտեսական վնասի գնահատման և հատուցման կարգը:
- ՀՀ առողջապահության նախարարի 04.03.2008թ.-ի N03 հրաման «Բժշկական թափոնների գործածությանը ներկայացվող հիգիենիկ և հակահամաճարակային պահանջներ» N 2.1.3-3 սանիտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին
- ՀՀ առողջապահության նախարարի 06.03.2002թ.-ի N138 հրաման, որով հաստատվում են աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում աղմուկի սանիտարական նորմերը:
- ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2024 թվականի հունիսի 25-ի N 12-Ն հրամանով սահմանված ՀՀՇՆ 31-03.07-2024 «Առողջապահական կազմակերպություններ. հիվանդանոցային բուժօգնության (ստացիոնար) օբյեկտների շենքեր և շինություններ» ՀՀ Շինարարական նորմեր
- ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2012թ.-ի օգոստոսի 28 թիվ 11 հրաման «Ախտաբանաանատոմիական բաժանմունքների, հյուսվածքաբանական լաբորատորիաների տեղակայմանը, կառուցվածքին, ներքին հարդարմանը, գույքի և սարքավորումների շահագործմանը, միկրոկլիմային, օդափոխանակությանը, ջրամատակարարմանը և ջրահեռացմանը, սանիտարահակահամաճարակային ռեժիմին ներկայացվող պահանջներ» N 2-III-3.3.1.-026-12 սանիտարահամաճարակաբանական կանոնները և նորմերը
- ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2021 թվականի դեկտեմբերի 9-ի N 92 հրաման «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում դատաբժշկական փորձաքննությունների կազմակերպման և իրականացման չափորոշիչը» հաստատելու

- Օգոնային շերտի պահպանության մասին ՀՀ օրենքը 2006 թվականի նոյեմբերի 27

Միջազգային համաձայնագրեր

Ի լրումն վերը թվարկված նորմատիվային ակտերի, մշակվել են բնապահ պանական ուղղվածության բազմաթիվ ռազմավարական, հայեցակարգային և ազգային ծրագրեր, ինչպես նաև ՀՀ կողմից ստորագրվել և վավերացվել են մի շարք միջազգային համաձայնագրեր և կոնվենցիաներ:

Ստորև բերված են ՀՀ կողմից ստորագրված միջազգային կոնվենցիաները և արձանագրությունները և դրանց կարգավիճակը ՀՀ-ում:

ՀՀ կողմից ստորագրված և վավերացված միջազգային կոնվենցիաները և արձանագրությունները

NN	Կոնվենցիա կամ արձանագրություն, անվանումը և վայրը	Ուժի մեջ է	Ստորագրվել է	Վավերացվել է	Ծանոթագրում
1	Միջազգային նշանակության խոնավ տարածքների, հատկապես՝ ջրլող թռչունների բնադրավայրերի մասին, (Ռամսար, 1971)	1971	Որպես իրավահաջորդ անդամակցվել է ՀՀ ԱԳՆ պահանջով, 1993 թ.		
2	ՄԱԿ-ի «Կենսաբանական բազմազանության մասին» կոնվենցիա (Ռիո դե Ժանեյրո, 1992թ.)	1993	1992	1993	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1993
3	ՄԱԿ-ի «Կլիմայի փոփոխության մասին» շրջանակային կոնվենցիա (Նյու Յորք, 1992թ.)	1994	1992	1993	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1993
4	Կիոտոյի արձանագրություն (Կիոտո, 1997թ.)	2005		2002	
5	ՄԱԿ-ի ԵՏՀ «Մեծ հեռավորությունների վրա օդի անդրսահմանային աղտոտվածության մասին» կոնվենցիա (Ժնև, 1979թ.)	1983		1996	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1997
	Կայուն օրգանական աղտոտիչների մասին արձանագրություն, (Ստոկհոլմ, 2001)	2004	2001	2003	

	Էվտրոֆիկացիայի և գետնամերձ օզոնի մասին արձանագրություն, (Gothenburg, 1999)		1999		
6	ՄԱԿ-ի ԵՏՀ «Անդրսահմանային ենթատեքստում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման մասին» կոնվենցիա (Էսպո1991թ.)	1997		1996	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1997
	«Ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման մասին» արձանագրություն (Կիև 2003թ.)	2010	2010	2011	
7	ՄԱԿ-ի «Անապատացման դեմ պայքարի» կոնվենցիա (Փարիզ, 1994թ.)	1996	1994	1997	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1997
8	ՄԱԿ-ի «Վտանգավոր թափոնների անդրսահմանային փոխադրման և դրանց հեռացման նկատմամբ հսկողություն սահմանելու մասին» կոնվենցիա (Բազել, 1989թ.)	1992		1999	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1999
9	«Օզոնային շերտի պահպանության մասին» կոնվենցիա (Վիեննա, 1985թ.)	1988		1999	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1999
	«Օզոնային շերտը քայքայող նյութերի մասին» արձանագրություն (Մոնրեալ 1987թ.)	1989		1999	Վերագրան ցվել է, ՄԱԿ, 1999
10	ՄԱԿ-ի ԵՏՀ «Շրջակա միջավայրի հարցերի առնչությամբ տեղեկատվության հասանելիության, որոշումների ընդունելու գործընթացի հասարակայնության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» կոնվենցիա (Օրիոա1998թ.)	2001	1998	2001	
11	Կայուն օրգանական աղտոտիչների մասին Ստոկհոլմի կոնվենցիա, (22.05.2001թ.)	2004	2001		

7. Պահանջվող բնական ռեսուրսներ

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԶՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

- o Բետոնի պատրաստման ժամանակ ջուրը օգտագործվում է խառնուրդի մեջ և կախված է բաղադրության բաղադրիչներից, բետոնի տեսակից և

- նախագծի պահանջներից: Միջինացված, մեկ խորանարդ մետր բետոն պատրաստելու համար օգտագործվում է միջինում 150-200 լիտր ջուր:
- o Հողային աշխատանքների ընթացքում ջրի պահանջը կարող է զգալիորեն տատանվել՝ կախված հողի տեսակներից, աշխատատարությունից և եղանակային պայմաններից: Հողը կոմպակտացնելու համար միջինում ծախսվում է 5-20 լիտր ջուր մեկ քառակուսի մետրի համար:
 - o Շինարարական տեխնիկայի սպասարկման և լվացման, խոշոր սարքավորումների լվացման համար ծախսվում է 200-500 լիտր ջուր՝ կախված յուրաքանչյուր տեխնիկայի չափերից՝ շաբաթական:
 - o Շինարարության ընթացքում ջուրը օգտագործվում է օդում փոշե մասնիկները նվազեցնելու համար: Շինհրապարակների վրա, հատկապես՝

Զրոգտագործման նպատակը		Քանակները	Նորմատիվ	Ժամկետ	Զրոգտագործման ծավալ մ³	Զրահեռացման ծավալ մ³
Տեխնիկական նպատակներով ջրոգտագործում	Բետոնի պատրաստում	150 մ³	200 լ/մ³		30	
	Հողային աշխատանքներ	1000 մ³	20 լ/մ²		20	
	Շին տեխնիկայի սպասարկում	4 հատ	350 լ/հատ	51 շբթ	71,4	71,4
	Փոշենստեցում	220 մ²	3 լ/մ²	320 օր	211	
Կոմունալ կենցաղային ջրոգտագործում	Խմելու	30 հոգի	250 լ/հոգի	360օր	2700	2700
	Անձնական հիգիենա					
	Սանհանգույց և զուգարան					
	Ամենօրյա մաքրություն					

- չոր շրջաններում, օգտագործվում է մոտ 1-3 լիտր ջուր մեկ քառակուսի մետրի համար՝ փոշու վերահսկման նպատակով:
- Խմելու ջրի և սննդի պատրաստման համար օրական օգտագործվում է մոտ 3-5 լիտր ջուր մեկ անձի համար:
- Անձնական հիգիենա (մոտավոր՝ 50-100 լիտր/օր), նորման ներառում է ցնցուղ, լոգանք, ձեռքերի լվացում, և այլ հիգիենիկ գործողություններ:
- Սանհանգույց և զուգարան (մոտավոր՝ 30-50 լիտր/օր)

Ամենօրյա մաքրություն (մոտավոր՝ 5-10 լիտր/օր), ջրի օգտագործումը ներառում է գրասենյակային և կեցության համար նախատեսված տարածքների հատակների մաքրման համար:

Ընդհանուր ջրօգտագործման ծավալը կկազմի 3032,4 մ³, որից 2700 մ³ խմելու որակի ջուր: Ջրահեռացման ծավալը 2771,4մ³ դեպի ջրահեռացման համակարգ:

Շին աշխատանքների ժամանակ աղտոտված կեղտաջրերի արտահոսք դեպի ջրային ռեսուրսներ չի իրականացվելու: Հեռացվող հոսքաջրերը մաքրում չպահանջող հոսքաջրեր են, որոնք պետք է ուղղվեն Վեոլիա Ջուր ՓԲԸ-ի ենթակայությամբ գործող կոյուղաջրերի հեռացման համակարգ:

Շինարարության փուլում տեխնիկական, խմելու-կենցաղային և ոռոգման համար ջրի բերման աղբյուրները պետք է ունենան ՀՀ օրենդությամբ սահմանված թույլատրություն: Ջրօգտագործում առանց համապատասխան թույլտվության համարվում է խախտում, որոնք են է

- Մակերևութային կամ ստորերկրյա ջրերի օգտագործում առանց ջրօգտագործման թույլտվության (ջրառ, տեխնիկական կամ արտադրական օգտագործում)
- Պատասխանատվություն
- Քաղաքացիներ – վարչական տուգանք
- Պաշտոնատար անձինք – ավելի բարձր չափի վարչական տուգանք
- Իրավաբանական անձինք – զգալի վարչական տուգանք

Տուգանքը սահմանվում է օրենքով նախատեսված չափով, կախված խախտման բնույթից և ծավալից, և կարող է ուղեկցվել ջրօգտագործման դադարեցմամբ:

Ջրօգտագործման գործընթացում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջների խախտման դեպքում տնտեսվարող սուբյեկտը ենթակա է վարչական պատասխանատվության, ինչպես նաև պարտավոր է փոխհատուցել շրջակա միջավայրին պատճառված վնասը՝ ՀՀ Ջրային օրենսգրքով և Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքով սահմանված կարգով:

ԹԱՓՈՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

Թափոնների հիմնական տեսակները շինարարության ընթացքում

- Բետոնային թափոններ. Բետոնային խառնուրդների ավելորդ մնացորդները, անորակ բետոն:

- Աղյուսի և քարերի մնացորդներ. պատերի կառուցման ժամանակ օգտագործված նյութերը, որոնք մնում են, կամ վնասված շինանյութերը որոնք դառնում են թափոններ:

- Փայտյա թափոններ. Շինարարական փայտանյութերի կտորները, դեկորատիվ աշխատանքների ընթացքում առաջացած մնացորդները և փչացած նյութերը:

- Մետաղական թափոններ. Շինարարությունում օգտագործվող մետաղական կոնստրուկցիաների, ինչպիսիք են ամրանների, խողովակների և մետաղական կարկասների մնացորդներ, խոտանված կոնստրուկցիաներ:

- Փաթեթավորման նյութեր. Շինարարության ընթացքում օգտագործվող նյութեր և առարկաներ, որոնք ունեն արտաքին փաթեթավորում, ներառում են մեծ քանակությամբ թղթե նյութեր, որոնք դառնում են թափոններ:

- Հողային աշխատանքների ընթացքում հողային զանգված և գրունտ:

- Կենցաղային աղբ

Շինարարության ընթացքում առաջացող թափոնները կարևոր խնդիր են, սակայն դրանց արդյունավետ կառավարելու դեպքում խնայվում են ռեսուրսները, նպաստում են շրջակա միջավայրի պահպանմանը, տնտեսական ծախսերի նվազեցում և սոցիալական կայունություն է ապահովվում:

Հողային հանվածքներ, ծածկագիր 3140110101005, 5-րդ դաս: Ընդհանուր հանված հողի ծավալը կկազմի 450մ³: Հետլիցքի համար առկա ծավալը գնահատվել է՝

180 մ³: Ավելցուկային 270 մ³ հողային զանգվածը կտեղափոխվի համայքային կառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր:

Թափոնների կառավարման առաջարկներ

Թափոնի անվանում	Հավանական քանակները	Օրենսդրական պահանջ	Առաջարկվող գործություններ
Բետոնային թափոններ, Վդաս	0,3-0,5տ	Ոչ լավորակ բետոնային կառուցվածքներ և դետալներ, ծածկագիր 3140270501995 ³	Ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր
Աղյուսի և քարերի մնացորդներ, Վդաս	0,5- 0,8 տ	Աղյուսի ջարդոն, ծածկագիր 3140070501005	
Փայտյա թափոններ, Վդաս	0,1տ	Շինարարության փայտանյութի թափոններ, ծածկագիր 1720200099005	
Մետաղների կտորներ, Վդաս	0,3-0,5տ	Չաղտոտված պողպատե մետաղամնացուկներ, ծածկագիր 3512011801995	Հանձնվում է մետաղաձուլական ըկերություններին, վերամշակման նպատակով
Փաթեթավորման նյութեր, Վդաս	0,1տ	Չաղտոտված սովարաթղթե փաթեթավորման թափոններ, ծածկագիր 1871020201005	Հանձնվում է վերամշակման նպատակով
Հողային զանգված և գրունտ, Վդաս	270 մ ³	Հողային հանվածքներ, ծածկագիր 3140110101005	Օգտագործվում է նախագծի տարածքի ընդհանուր պլանավորման և հարթեցման աշխատանքներում իսկ ավելցուկը ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական

³ Համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թվականի հոկտեմբերի 26-ի «ՀՀ տարածքում գոյացող արտադրության (այդ թվում՝ ընդերքօգտագործման) և սպառման թափոնների ցանկը հաստատելու մասին» N 342-Ն հրաման

			ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր
Կենցաղային աղբ, IV դաս	70*30*2=4,2տ	Կազմակերպությունների կենցաղային տարածքներից առաջացած չտեսակավորված աղբ (բացառությամբ խոշոր եզրաչափերի), ծածկագիր 91200400 01 00 4	Ենթակա է հավաքման և համայնքային աղբավայրում տեղադրման
Հագուստի և գործվածքի անպիտան մնացորդներ IV դաս	50-100կգ	Յուղոտված լաթեր, Ծածկագիր 5820060001014	Ենթակա է հավաքման և համայնքային աղբավայրում տեղադրման

Շինարարական թափոններ նախատեսված է նաև առկա շենք շինությունների քանդման և տեղափոխման արդյունքում: Մասնավորապես քանդման աշխատանքներում թափոնների շարժը ներկայացվում է աղյուսակային տեսքով:

Թափոնի անվանում	Հավանական քանակները	Օրենսդրական պահանջ	Առաջարկվող գործողություններ
Շին աղբ քանդման աշխատանքներից	580 մ ³	Ոչ լավորակ բետոնային կառուցվածքներ և դետալներ, ծածկագիր 3140270501995 ⁴	Ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր
Բազալտ հիմքերի և շարվածքների քանդում	300 մ ³	Աղյուսի ջարդոն, ծածկագիր 3140070501005	
Փայտամածի ապամոնտաժ	7 մ ³	Շինարարության փայտանյութի թափոններ, ծածկագիր 1720200099005	
Մետաղների կղմինդրների ապամոնտաժ	170 մ ²	Չաղտոտված պողպատե մետաղամնացուկներ, ծածկագիր 3512011801995	Հանձնվում է մետաղաձուլական ըկերություններին,

⁴ Համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թվականի հոկտեմբերի 26-ի «ՀՀ տարածքում գոյացող արտադրության (այդ թվում՝ ընդերքօգտագործման) և սպառման թափոնների ցանկը հաստատելու մասին» N 342-Ն հրաման

			վերամշակման նպատակով
Գրունտի բարձում և տեղափոխում	600 մ³	Հողային հանվածքներ, ծածկագիր 3140110101005	Օգտագործվում է նախագծի տարածքի ընդհանուր պլանավորման և հարթեցման աշխատանքներում իսկ ավելցուկը ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր

ՄՁՆՈՒՈՐՏԱՅԻՆ ԱՐՏԱՆԵՏՈՒՄՆԵՐ

Շինարարական փուլում մթնոլորտային արտանետումները կարող են որոշակի ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի վրա: Այս գործընթացներում արտանետումները հիմնականում պայմանավորված են հետևյալ գործոններով՝

- Հողային աշխատանքներ՝ փոշի և կոշտ մասնիկներ (PM10, PM2.5):
- Շինարարական տեխնիկայի օգտագործում՝ բեռնատարներ, էքսկավատորներ և այլ մեքենաներ, որոնք աշխատում են դիզելային կամ բենզինային շարժիչներով, արտանետում են ածխաթթու գազ (CO₂), ազոտի օքսիդներ (NO_x) և այլ վնասակար նյութեր:
- Շինարարական գործողությունների ընթացքում, օրինակ՝ քանդման կամ ավազի ու ցեմենտի օգտագործման ժամանակ, փոշի և կոշտ մասնիկներ (PM10, PM2.5):

Հիմքերի պատրաստման, տարածքի բարեկարգման և ասֆալտապատման ժամանակ փոշու արտանետման հաշվարկը՝

$$A=G*k1*k2*k3*k4*k5*k7*B$$

Որտեղ՝

Հանույթի և բեռնվող նյութերի քանակը, G, T

Ֆրակցիայի բաժնեմասը, K1

Աէրոզոլի փոխանցվող փոշու բաժնեմասը, K2

Տեղանքի կլիմայական պայմանները հաշվի առնող գործակիցը, K3

Նյութի խոնավությունը հաշվի առնող գործակից, K5

Նյութի խոշորությունը հաշվի առնող գործակից, K7

Տեղանքի պայմանները հաշվի առնող գործակից, K4

Թափման բարձրությունը հաշվի առնող գործակից, B

Փոշու արտանետումների հաշվման բանաձևը տ/2 ժամ

Հողային աշխատանքներ

$$A = 450 \times 0.04 \times 0.01 \times 1.2 \times 0.7 \times 0.4 \times 1 \times 0.5 = 0.03$$

Հետլիցքի աշխատանքներ

$$A = 180 \times 0.04 \times 0.01 \times 1.2 \times 0.7 \times 0.4 \times 1 \times 0.5 = 0.012$$

Խճի փռման աշխատանքներ

$$A = 100 \times 0.04 \times 0.01 \times 1.2 \times 0.7 \times 0.4 \times 1 \times 0.5 = 0.007$$

Ավազ և Ցեմենտ

$$A = 10 \times 0.04 \times 0.01 \times 1.2 \times 0.7 \times 0.4 \times 1 \times 0.5 = 0.0007$$

Դիզելային վառելիք այրման արգասիքների հաշվարկը՝ բեռնատար

ավտոտրանսպորտից արտանետումները հաշվարկելու համար օգտագործվել են արտանետումների գործակիցները ծախսվող վառելիքի 1տ -ի համար:

Միջին շին տեխնիկայի աշխատանքային ժամանակ դիզելառեկի ծախսը կկազմի 15կգ/շին ժամ: Ամբողջ շինարարական աշխատանքների համար հավանական դիզ վառելիքի ծախսը կկազմի 50տ:

Վառելիքի այրման ընթացքում առաջացող վնասակար նյութերի արտանետումները բերված են

Ավտոմեքենայի կատեգորիան	Վնասակար նյութը	Տեսակարար արտանետում- ները, կգ/տ	Արտանե- տումները, տ/տարի
Շին տեխնիկա	CO ₂	316.1	15.8

	NO _x	60.1	3
	C _x H _y	2.4	0.12
	ԿՄ	0.72	0.036

Ստորև ներկայացվում է **օդային ավազանի աղտոտվածության կանխարգելման և նվազեցման միջոցառումների ամբողջական, համակարգված նկարագրություն**, որը **համապատասխանեցված է ՀՀ «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթներին:**

1. Իրավական հիմք

ՀՀ «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն՝ տնտեսվարող սուբյեկտը պարտավոր է իրականացնել տեխնոլոգիական, կազմակերպչական և տեխնիկական միջոցառումներ, որոնք ուղղված են մթնոլորտային օդի աղտոտման կանխարգելմանը, նվազեցմանը և վերահսկմանը, այդ թվում՝ փոշու, գազային և այլ վնասակար արտանետումների սահմանափակմանը:

2. Օդի աղտոտման հիմնական աղբյուրները

- հողային և քանդման աշխատանքներ,
- շինանյութերի բեռնաթափում և տեղափոխում,
- բաց հողածածկ մակերեսներ,
- շինարարական տեխնիկայի արտանետումներ,
- ժամանակավոր ճանապարհներ:

3. Կանխարգելիչ և նվազեցնող միջոցառումներ

3.1 Տեխնոլոգիական միջոցառումներ

- Փոշու առաջացմամբ ուղեկցվող աշխատանքների փուլայնացում և օպտիմալացում
- Շինանյութերի պահեստավորում փակ կամ ծածկված պայմաններում
- Շինտեխնիկայի օգտագործում միայն տեխնիկապես սպասարկված վիճակում
- Տեխնիկայի դատարկ ընթացքի արգելում

3.2 Կազմակերպչական միջոցառումներ

- Աշխատանքների իրականացում սահմանված ժամերին
- Փոշու ինտենսիվ առաջացման աշխատանքների ժամանակավոր դադարեցում անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների դեպքում
- Շինհրապարակի պարագծով փոշեպաշտպանիչ ցանկապատերի և ցանցերի տեղադրում
- Բնակելի տարածքներին ուղղված աշխատանքների լրացուցիչ սահմանափակում

3.3 Փոշեկարգավորման միջոցառումներ (ջրցան)

Ջրցանը հանդիսանում է օդային ավազանի աղտոտվածության նվազեցման հիմնական միջոցներից մեկը և կիրականացվելու է հետևյալ կարգով.

Ջրցանի իրականացման եղանակը

- Ջրցանը կիրականացվի.
 - ավտոմոբիլային ջրցան մեքենաներով,
 - կամ շարժական ճնշումային ջրցան համակարգերով (խողովակներ, ջրցան գլխիկներ):
- Ջրցանման ենթակա տարածքներ.
 - շինհրապարակը,
 - ժամանակավոր ճանապարհները,
 - բաց հողային մակերեսները,
 - շինանյութերի կուտակման վայրերը:
- Ջրցանը կիրականացվի մանրակաթիլային եղանակով՝ բացառելով հողի լվացումը և ցեխի առաջացումը:

Ջրցանի պարբերականությունը

- չոր և շոգ եղանակին՝ օրական 2–3 անգամ,
- ուժեղ փոշեկարգավորման դեպքում՝ ըստ անհրաժեշտության,
- քամու ուժեղացման դեպքում՝ ջրցանի հաճախականության ավելացում կամ աշխատանքների դադարեցում:

Օգտագործվող ջուր

- Կօգտագործվի տեխնիկական կամ խմելու ջրի ցանցից ստացված ջուր՝ առանց քիմիական հավելումների:
- Զրի օգտագործումը կկազմակերպվի այնպես, որ բացառվի շրջակա տարածքների ջրով լցվելը:

3.4 Տրանսպորտային միջոցների վերահսկում

- Բեռնատարների անիվների լվացում շինհրապարակից դուրս գալուց առաջ
- Բեռնատարների բեռների պարտադիր ծածկում
- Շարժման արագության սահմանափակում շինհրապարակի տարածքում

4. Վերահսկում և մոնիթորինգ

- Տեսողական մշտադիտարկում փոշու մակարդակի նկատմամբ
- Օդերևութաբանական պայմանների մշտական վերահսկում
- Միջոցառումների արձանագրում շինարարական օրագրում
- Բնակչությունից ստացված բողոքների գրանցում և օպերատիվ արձագանք

5. Արդյունավետության հիմնավորում

Նշված միջոցառումները.

- ապահովում են մթնոլորտային օդի աղտոտման նվազեցում,
- կանխում են փոշու և արտանետումների տարածումը բնակելի միջավայրում,
- լիովին համապատասխանում են ՀՀ «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» օրենքի 11-րդ հոդվածի 2-րդ կետի պահանջներին,
- կիրառվում են ՀՀ ՇՄԱԳ պետական փորձաքննության ընդունված պրակտիկայում:

ԱՂՄՈՒԿ և ԹՐԹՈՒՄ

Աշխատատեղերում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը պետք է համապատասխանի «Աղմուկն աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում և բնակելի կառուցապատման տարածքներում» N 2-III-11. 3 սանիտարական նորմի:

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում աշխատատեղերում և մոտակա բնակելի տարածքներում առաջացող աղմուկի և թրթռումների մակարդակների գնահատման համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել հետևյալ գործոնները.

Աղմուկի մակարդակի գնահատում (dB)

Գործոններ՝

- Օգտագործվող սարքավորումներ՝ բուլդոզեր, էքսկավատոր, հորատման սարքավորումներ և այլն:
- Սարքավորումների աղմուկի մակարդակներ՝ սարքերի արտադրական բնութագրերում նշված են աղմուկի ելքային արժեքները (սովորաբար դեցիբելներով՝ dB):
- Հեռավորություն աղմուկի աղբյուրից՝ աղմուկի մակարդակը նվազում է հեռավորության ավելացման հետ համաձայն աղմուկի տարածման օրենքների:
- Շրջակա միջավայրի պայմաններ՝ պատնեշների առկայությունը, օդի խոնավությունը և այլն:

Հաշվարկ՝ Աղմուկի մակարդակի նվազումը (ըստ հեռավորության) առաջարկվում է հաշվարկել այս բանաձևով՝

$$L_p = L_w - 20 \log_{10}(r) - 8$$

որտեղ՝

L_p — աղմուկի մակարդակը ընդունող կետում,

L_w — աղմուկի մակարդակը ծագման աղբյուրում,

r — հեռավորությունը աղմուկի աղբյուրից (մետրերով),

8 — միջին կորուստ:

Նախատեսվող գործունեության շինարարական փուլում, բնակելի տարածքում՝ հասարակական և բնակելի շենքերի սենքերում թափանցող աղմուկի առավելագույն և համարժեք ձայնի մակարդակների թույլատրելի նշանակությունները պետք է չգերազանցի⁵

⁵ Համաձայն «Աղմուկն աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում և բնակելի կառուցապատման տարածքներում» N2-III-11.3 սանիտարական նորմերի

Աշխատանքային ժամերին (07:00–23:00):

Բնակելի տարածքների համար թույլատրելի առավելագույն մակարդակը կազմում է **55dB**: Այս արժեքը կախված է աղմուկի բնույթից (հանգիստ ֆոնային կամ պիկավոր աղմուկ):

Գիշերային ժամերին (23:00–07:00):

Աղմուկի մակարդակը պետք է նվազեցվի՝ թույլատրելի առավելագույն մակարդակը կազմում է **45 dB**:

Շինարարական աշխատանքների կատարում արտադրական սենքերի և կազմակերպությունների տարածքների մշտական աշխատատեղերում՝ թույլատրելի առավելագույն մակարդակը կազմում է **80 dB**:

Նախատեսվող գործունեության ընթացքում օգտագործվող տեխնիկական միջոցներից և մեխանիզացիայից հնարավոր աղմուկի մակարդակները ներկայացված են աղյուսակային տեսքով: Աղմուկի մակարդակը նախատեսվող գործունեության ամենամոտ զգայուն կլանիչների նկատմամբ կանխատեսվում է ոչ էական, քանի որ ամենամոտը գտնվում են շին հրապարակից 200մ հեռավորության վրա:

Աշխատակիցների համար սահմանվում է պայման՝ ականջապաշտպանիչ միջոցների կիրառում (85 դԲ-ից բարձր աղմուկի դեպքում):

Տեխնիկական միջոցի անվանումը	Ընդունված աղմուկի մակարդակներ	պայման
Ավտոկռունկ	- Օպերատորի խցիկում՝ 65-75 դԲ - Շարժիչի և մեխանիզմների աղմուկ՝ 75-85 դԲ - Արտաքին աղմուկ (աշխատանքային տարածքում, մոտ 10 մ հեռավորության վրա)՝ 80-95 դԲ	Աշխատակիցների համար ականջապաշտպանիչ միջոցների կիրառում (85 դԲ-ից բարձր աղմուկի դեպքում)
Էքսկավատոր (CAT, Komatsu, Volvo)	- Օպերատորի խցիկում ներսում՝ 70-75 դԲ - Խցիկից դուրս (աշխատանքի ընթացքում)՝ 85-110 դԲ - Շարժիչի աղմուկ՝ 75-100 դԲ - Հիդրավլիկ համակարգի աղմուկ՝ 70-90 դԲ	
Բետոնապոմպ	- Օպերատորի խցիկում՝ 70-80 դԲ - Շարժիչի աղմուկ՝ 80-95 դԲ - Հիդրավլիկ պոմպերի և մղման մեխանիզմների աղմուկ՝ 85-100 դԲ - Արտաքին աղմուկ (10 մ հեռավորության վրա)՝ 90-110 դԲ	

Ավտոինքնաթափ	• Օպերատորի խցիկում՝ 70-85 դԲ • Շարժիչի աղմուկ (դիզելային կամ բենզինային)՝ 80-100 դԲ • Արտաքին աղմուկ (10 մ հեռավորության վրա, ընթացքի ժամանակ)՝ 85-105 դԲ • Բեռնման/բեռնաթափման ժամանակ՝ 90-110 դԲ	
Ավտոբետոնախառնիչ (բետոնամշակիչ)	• Օպերատորի խցիկում՝ 70-80 դԲ • Շարժիչի աղմուկ (դիզելային կամ բենզինային)՝ 80-100 դԲ • Հիդրավլիկ պոմպերի և խառնարանի աղմուկ՝ 85-100 դԲ • Արտաքին աղմուկ (10 մ հեռավորության վրա, աշխատանքի ընթացքում)՝ 90-110 դԲ • Բետոնի բեռնման/բեռնաթափման ժամանակ՝ 95-110 դԲ	

Թրթռման մակարդակի գնահատում

Գործոններ՝

- Սարքավորումների տեսակ և հզորություն՝ հորատման սարքավորումներ, բետոնային կտրող մեքենաներ և այլն:
- Հողային պայմաններ՝ փխրուն հողեր, կավային կամ քարային հիմքեր:
- Հեռավորությունը թրթռման աղբյուրից:

Հաշվարկ՝

Թրթռման մակարդակի նվազումը գնահատվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$V_p = V_s \cdot e^{-\alpha \cdot r}$$

որտեղ՝

V_p — թրթռման մակարդակը տվյալ կետում,

V_s — թրթռման մակարդակը ծագման աղբյուրում,

α — հողի վրա թրթռման նվազման գործակիցը,

r — հեռավորությունը թրթռման աղբյուրից:

Թրթռման ազդեցությունը գնահատվում է արագացման (մ/վ^2), արագության (մմ/վրկ) կամ դիսպլացեմենտի (միկրոն) մակարդակներով: Նախատեսվող գործունեության շինարարական փուլում, տարբեր նորմատիվներ կարող են կիրառվել, բնակելի տարածքների համար ընդհանուր արժեքներ են.

- Օրվա ընթացքում՝ 1–3 մմ/վրկ (թրթռման արագություն):

- Գիշերային ժամերին՝ < 1 մմ/վրկ:

Աշխատատեղերում թրթռման թույլատրելի մակարդակները սահմանվում են ըստ միջազգային և ազգային նորմերի⁶ ISO 2631-1 ("Մարդկանց վրա մեխանիկական թրթռման ազդեցություն"), ISO 5349 (ձեռքի-բազուկային թրթռում), և տեղական օրենքներով:

Ցուցանիշ	Թույլատրելի մակարդակ
Կանխարգելիչ մակարդակ	1.15 մ/վ² (հետադարձ արագացում) խրախուսվում է չգերազանցել, երբ թրթռումն ակտիվ աշխատանքային գործընթացի մասն է:
Թրթռման ազդեցության սահմանաչափ	2 մ/վ² (հետադարձ արագացում) երկարաժամկետ ազդեցության դեպքում համարվում է վտանգավոր:
Աշխատանքային օրվա համար (8 ժամ)	0.5 մ/վ² (հետադարձ արագացում) երկարաժամկետ ազդեցության դեպքում չի առաջացնում առողջության լուրջ խնդիրներ:

ՀՈՂԱԲՈՒՍԱԿԱՆ ՇԵՐՏԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Հողային հանույթի պահպանումը և հետագա օգտագործումը կիրականացվի ՀՀ Կառավարության **2017 թ. նոյեմբերի 2-ի N 1404-Ն որոշման** պահանջներին համապատասխան, որի համաձայն շինարարական և այլ հողային աշխատանքների ընթացքում պարտադիր է ապահովել հողի բերրի շերտի պահպանությունը և դրա նպատակային օգտագործումը:

Հողի բերրի շերտի առանձնացում

- Շինարարական (քանդման) աշխատանքների մեկնարկից առաջ իրականացվում է հողի բերրի շերտի առանձնացում:

⁶ «Աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում թրթռման (վիբրացիայի) հիգիենիկ նորմերը» ՀՆ N 2.2.4-009-06

- Բերրի շերտը հանվում է առանձին՝ տեխնոլոգիական խորությամբ (սովորաբար 20–30 սմ, ըստ տեղանքի բնութագրերի):
- Արգելվում է բերրի շերտի խառնվելը ենթաշերտային կամ շինարարական թափոնների հետ:

Ժամանակավոր պահեստավորում

- Առանձնացված բերրի հողը ժամանակավորապես պահեստավորվում է շինհրապարակի սահմաններում կամ հատուկ նախատեսված տարածքում:
- Պահեստավորումը իրականացվում է կույտերով (վալերով)՝
 - մինչև 2 մետր բարձրությամբ,
 - հարթ և կայուն մակերեսի վրա,
 - ջրատարներից և հեղեղատարներից հեռու:
- Կույտերը ձևավորվում են այնպես, որ կանխվի հողի լվացումը և էրոզիան:

Պահպանության ապահովման միջոցառումներ

- Հողի կույտերը պաշտպանվում են քամու և տեղումների ազդեցությունից՝
 - ժամանակավոր ծածկով (թաղանթ, բրեզենտ),
 - կամ խոտածածկի ձևավորմամբ (երկարաժամկետ պահեստավորման դեպքում):
- Կիրառվում են ջրահեռացման միջոցառումներ՝ հողի լվացումը կանխելու նպատակով:
- Արգելվում է ծանր տեխնիկայի մուտքը հողի կույտերի վրա:

Վերօգտագործում և ռեկուլտիվացիա

- Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո պահպանված բերրի հողը օգտագործվում է.
 - տարածքի ռեկուլտիվացիայի,
 - կանաչապատման,
 - բարեկարգման աշխատանքների համար:
- Հողի բերրի շերտը տարածվում է հարթ և նախապատրաստված մակերեսի վրա՝ ապահովելով բնական հողածածկի վերականգնումը:

Վերահսկում և պատասխանատվություն

- Բերրի հողի պահպանման գործընթացի նկատմամբ իրականացվում է մշտադիտարկում բնապահպան պատասխանատուի կողմից:
- Պահպանության միջոցառումների խախտման դեպքում միջոցներ են ձեռնարկվում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Արդյունավետության հիմնավորում

Նշված միջոցառումները ապահովում են.

- հողի բերրիության պահպանումը,
- լանդշաֆտի և էկոհամակարգի վերականգնումը,
- ՀՀ Կառավարության N 1404-Ն որոշման պահանջների լիարժեք կատարումը:

ՇՐՋԱՆԻ ՍԵՅՄՄԻԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Ըստ սեյսմիկ հատկության՝ ՀՀՇՆ 20.04.2020թ.-ի, տեղազնվող շրջանը գտնվում է I I սեյսմիկ գոտում՝ գրունտների $A_{max} = 0.4g$ արագացմամբ:



8. Արտակարգ իրավիճակների կառավարում

Նախատեսվող գործունեության ընթացքում արտակարգ իրավիճակները կարող են ծագել տարբեր պատճառներով՝ տեխնիկական անսարքություններից, բնական աղետներից կամ մարդկային սխալներից: Այս իրավիճակները կարող են առաջացնել վթարներ, վնասվածքներ և նախագծի դադարեցում: Արտակարգ իրավիճակների կառավարման արդյունավետությունը շատ կարևոր է՝ աշխատողների և այլ անձանց անվտանգությունն ապահովելու, ինչպես նաև նախագծի ամբողջականությունը պահպանելու համար:

Արտակարգ իրավիճակների հավանական ռիսկերն են՝

1. Տեխնիկական վթարներ

- Սարքավորումների անսարքություն. Շինարարական մեքենաների և սարքավորումների տեխնիկական անսարքությունը կարող է հանգեցնել վթարների: Օրինակ՝ վերամբարձ մեքենաների խափանումը, էլեկտրական սարքերի խաթարումը:

- Շենքերի փլուզում. Եթե շինարարական աշխատանքները սխալ են կատարվում կամ նյութերը անորակ են, կարող է առաջանալ շենքերի կամ կառույցների փլուզման վտանգ:

2. Բնական աղետներ

- Երկրաշարժեր, փոթորիկներ, հեղեղումներ. Բնական աղետները կարող են լուրջ վնաս հասցնել նախագծին: Օրինակ՝ հողի շարժման հետևանքով կարող են փլվել կառույցները, իսկ ուժեղ քամիները կարող են վտանգել բարձրության վրա աշխատող աշխատողներին:

- Զրեր սելավահոսքեր և փլուզումներ. Եթե շինարարական աշխատանքների տարածքում հանկարծակի հեղեղումը կամ հողերի սողքը առաջանա կարող են լուրջ ռիսկեր առաջանալ:

3. Հրդեհներ

- Շինարարական նյութերը (օրինակ՝ փայտ, քիմիական նյութեր) կարող են հրդեհավտանգ լինել: Աշխատանքների ընթացքում առաջացող կայծերը կամ էլեկտրական սարքավորումների անսարքությունը կարող են առաջացնել հրդեհ:

4. Աշխատանքի ընթացքում վնասվածքներ և մահեր

- Վատ կազմակերպված աշխատանքային պայմանները կամ անձնական պաշտպանիչ միջոցների բացակայությունը կարող են հանգեցնել աշխատողների վնասվածքների կամ մահվան՝ օրինակ՝ ընկնում բարձրություններից, բեռների փլուզում, սարքավորումների հետ աշխատելու ժամանակ սխալ օգտագործման հետևանքով:

5. Վտանգավոր նյութերի արտահոսք

- Քիմիական նյութերը կամ գազերը, որոնք օգտագործվում են շինարարական աշխատանքներում, կարող են արտահոսել, ինչը լուրջ վտանգ է ստեղծում ինչպես աշխատողների, այնպես էլ շրջակա միջավայրի համար:

Արտակարգ իրավիճակների արդյունավետ կառավարման համար անհրաժեշտ է ունենալ հստակ պլան և միջոցառումներ, որոնք կօգնեն կանխել, պատասխանել և վերականգնել ցանկացած նման իրավիճակ:

1. Վտանգների գնահատում

- Նախքան շինարարական աշխատանքների մեկնարկը, անհրաժեշտ է կատարել ռիսկերի գնահատում՝ պարզելու հնարավոր արտակարգ իրավիճակները:

- Այս ռիսկերի հիման վրա մշակվում է արտակարգ իրավիճակների պլան, որը կներառի վթարային արձագանքման մեխանիզմներ:

2. Արտակարգ իրավիճակների պլանավորում

- Մշակվում են տարիանման ուղիներ և ծրագրեր, որոնք պետք է լինեն պարզ, հասկանալի և հասանելի բոլոր աշխատողներին:

- Տեղադրվում են հրշեջ համակարգեր, առաջին օգնության կայաններ, և այլ անհրաժեշտ սարքավորումներ՝ արտակարգ իրավիճակներում արագ արձագանքման համար:

3. Արտակարգ իրավիճակներում աշխատողների ուսուցում

- Աշխատողները պետք է անցնեն համապատասխան ուսուցում՝ արտակարգ իրավիճակներում արձագանքելու և տարիանման գործողությունների համար:

- Պարբերաբար պետք է կազմակերպվեն վարժանքներ՝ արտակարգ իրավիճակների պայմաններում:

4. Մշտական մոնիտորինգ և վերանայում

- Արտակարգ իրավիճակների պլանը պետք է պարբերաբար վերանայվի և արդիականացվի՝ ելնելով նոր վտանգներից և տեխնիկական փոփոխություններից:

- Շինհրապարակը պետք է մշտապես մոնիտորինգի ենթարկվի՝ կանխելու վտանգավոր իրադարձությունները:

5. Համագործակցություն արտակարգ իրավիճակների պատասխանատու պետական ծառայությունների հետ

- Անհրաժեշտ է մշտապես համագործակցել հրշեջ ծառայությունների, բժշկական անձնակազմի և փրկարար ծառայությունների հետ՝ արտակարգ իրավիճակներում արագ արձագանք ապահովելու համար:

Արտակարգ իրավիճակներում արձագանքման քայլեր

1. Արագ տարհանում

- Վտանգավոր իրավիճակների ժամանակ աշխատողները պետք է արագորեն դուրս բերվեն անվտանգ գոտիներ՝ ըստ տարհանման պլանի:

2. Առաջին օգնության տրամադրում

- Վնասված աշխատողներին պետք է տրամադրվի առաջին օգնություն՝ մինչև բժշկական անձնակազմի ժամանումը:

3. Հրդեհների մարում

- Պետք է օգտագործվեն տեղադրված հրշեջ միջոցները՝ հրդեհների արագ մարելու համար:

4. Աղետի վերլուծություն և վերականգնում

- Արտակարգ իրավիճակից դաքում պետք է իրականացվի վերլուծություն՝ հասկանալու դեպքի պատճառները և ապահովելու, որ նմանատիպ իրավիճակներ չեն կրկնվի:

Արտակարգ իրավիճակների ճիշտ կառավարումը ոչ միայն նվազեցնում է վնասները և ռիսկերը, այլև ապահովում է շինարարական նախագծի անխափան իրականացումը, ինչը կարևոր է ինչպես աշխատողների, այնպես էլ նախագծի ներդրողների համար:

9. Աշխատանքի անվտանգություն և մարդու առողջություն

Նախատեսվող գործունեության իրականացման ժամանակ շինա աշխատողների սանիտարակենցաղային պայմանները պետք է ապահովեն նրանց առողջությունը ու անվտանգությունը՝ հաշվի առնելով աշխատանքի բնույթը, վայրի կլիմայական պայմանները և շրջակա միջավայրը: Ահա հիմնական պահանջները.

1. Անվտանգության և սանիտարական պայմաններ

Աշխատակիցներին պետք է տրամադրվեն պաշտպանիչ հանդերձանք (պաշտպանիչ արտահագուստ, սաղավարտ, ձեռնոցներ, ակնոցներ, դիմակներ)՝ կախված աշխատանքների բնույթից և ֆիզիկական ռիսկերից:

Աշխատավայրում պետք է լինի առաջին բուժօգնության դեղատուփ, ինչպես նաև հրշեջ անվտանգության անհրաժեշտ միջոցներ:

Աշխատանքի ընթացքում պետք է պահպանվեն հիգիենայի կանոնները՝ ապահովելով ձեռքերի լվացման կամ ախտահանման հնարավորությունը:

Պետք է պարբերաբար իրականացվեն աշխատավայրի սանիտարական ստուգումներ:

Աշխատակիցների համար լոգախցիկներ չեն նախատեսվում:

Տարածքում կտեղադրվի մեկ բիոտուալետ:

Ստորև ներկայացվում է **մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների, գործոնների և ռիսկերի ընդհանուր (ինտեգրված)**

նկարագրություն, որը ընդգրկում է նախագծի ողջ կյանքի ցիկլը՝ շինարարություն, շահագործում և արտակարգ իրավիճակներ:

1. Ընդհանուր դրույթներ

Նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները պայմանավորված են ֆիզիկական, քիմիական, կենսաբանական և սոցիալ-հիգիենիկ գործոնների համակցված ազդեցությամբ: Ազդեցությունները կարող են կրել ժամանակավոր կամ երկարաժամկետ բնույթ՝ կախված ազդեցության ինտենսիվությունից, տևողությունից և կիրառվող կառավարման միջոցառումների արդյունավետությունից:

2. Ազդեցության հիմնական գործոնները և ռիսկերը

2.1 Ֆիզիկական գործոններ

Աղմուկ և թրթռում

- Աղբյուրներ՝ շինտեխնիկա, օդափոխության և սառեցման համակարգեր, գեներատորներ
- Հնարավոր ազդեցություններ՝
 - նյարդային լարվածություն,
 - քնի խանգարում,
 - լսողական անհարմարություն (երկարատև ազդեցության դեպքում)

Միկրոկլիմա

- Զերմաստիճան, խոնավություն, օդափոխություն
- Հնարավոր ազդեցություններ՝
 - աշխատունակության նվազում,
 - ջերմային անհարմարություն

2.2 Քիմիական գործոններ

Օդի աղտոտիչներ

- Փոշի, ախտահանիչ նյութերի գոլորշիներ
- Հնարավոր ազդեցություններ՝
 - շնչառական համակարգի գրգռում,
 - ալերգիկ ռեակցիաներ,
 - առողջության ընդհանուր վատթարացում զգայուն խմբերի համար

2.3 Կենսաբանական գործոններ

Կենսաբանական նյութեր

- Մանրէաբանական գործոններ
- Հնարավոր ռիսկեր՝
 - վարակների տարածում,
 - կենսաբանական աղտոտում

Ռիսկային խմբեր

- Օբյեկտի անձնակազմ
- Սպասարկող և մաքրման անձնակազմ

2.4 Սանիտարահիգիենիկ գործոններ

Թափոնների կառավարում

- Անբավարար կառավարման դեպքում՝
 - վարակման ռիսկ,
 - հոտերի առաջացում,
 - երկրորդային աղտոտում

2.5 Փսիխոսոցիալական գործոններ

- Սթրես և հոգեբանական լարվածություն
- Հասարակական ընկալում և սոցիալական անհանգստություն (հատկապես բժշկական կամ հատուկ նշանակության օբյեկտների դեպքում)
- Աշխատավայրի անվտանգության ընկալում

3. Շահագործման փուլում առողջության վրա ազդեցությունների

առանձնահատկություններ

Շահագործման փուլում մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները հիմնականում կապված են՝

- փակ տարածքներում օդի որակի պահպանման հետ,
- բժշկական թափոնների անվտանգ կառավարման հետ,
- հոտերի վերահսկման համակարգերի արդյունավետ աշխատանքի հետ,
- սանիտարահիգիենիկ նորմերի պահպանման հետ:

Համապատասխան ինժեներական և կազմակերպչական միջոցառումների կիրառման դեպքում ազդեցությունները գնահատվում են **ցածր կամ վերահսկելի**:

4. Արտակարգ իրավիճակների հետ կապված առողջական ռիսկեր

Հնարավոր իրավիճակներ

- Հրդեհ
- Օդափոխության համակարգերի խափանում

Հնարավոր ազդեցություններ

- Սուր առողջական ռիսկեր անձնակազմի համար
- Կարճաժամկետ ազդեցություն հարակից բնակչության վրա

Ռիսկերը նվազեցվում են արտակարգ արձագանքման պլանների, անձնակազմի ուսուցման և տեխնիկական ապահովման միջոցով:

5. Ընդհանուր գնահատական

Նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները՝

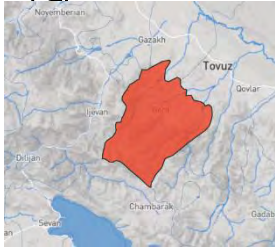
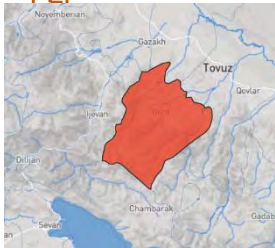
- **բացասական ազդեցություններ՝** հիմնականում տեղային, ժամանակավոր և վերահսկելի,
- **դրական ազդեցություններ՝** սանիտարահիգիենիկ վերահսկողության բարձրացում, առողջապահական ենթակառուցվածքների զարգացում:

Պատշաճ կառավարման և վերահսկման պայմաններում մարդու առողջության վրա նշանակալի, անդառնալի կամ լայնածավալ բացասական ազդեցություններ չեն սպասվում:

10. Կլիմայական ռիսկեր և աղետների կառավարում

Աղետների կառավարման համար ըստ աղետների տեսակների, դրանց հավանական ռիսկի մակարդակների և առաջարկությունների մասին ներկայացված է աղյուսակում:

Աղետի տեսակները	Առկա տվյալները	Առաջարկություններ
Գետերի վարարում; Վտանգի մակարդակը. Շատ ցածր. 	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում գետերի վարարման վտանգը դասակարգվում է որպես շատ ցածր՝ հիմնվելով այս գործիքի համար ներկայումս հասանելի ջրհեղեղի մոդելավորված տեղեկատվության վրա: Սա նշանակում է, որ 1%-ից պակաս հավանականություն կա, որ պոտենցիալ վնասաբեր և կյանքին սպառնացող գետերի վարարումները տեղի կունենան առաջիկա 10 տարում: Հիմնվելով այս տեղեկատվության վրա, հեղեղումների վտանգը այս նախագծի համար պետք չէ դիտարկել: Քաղաքային և գյուղական վայրերում մակերևութային հեղեղումների վտանգը ներառված չէ այս վտանգի դասակարգման մեջ և կարող է նաև հնարավոր լինել այս վայրում:	
Բնակավայրերի հեղեղում; Վտանգի մակարդակը. Ցածր.	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում բնակավայրերի հեղեղման վտանգը դասակարգվում է որպես ցածր՝ ըստ տվյալ պահին առկա տեղեկատվության:	Պլանավորել աշխատակի ցների և աշխատանքների

	Սա նշանակում է, որ առաջիկա 10 տարիների ընթացքում բնակավայրերում ջրհեղեղների հավանականությունը, որոնք կարող են վտանգավոր և կյանքին սպառնացող լինել, ավելի քան 1%- է: Ծրագրի պլանավորման որոշումները, նախագծումը և շինարարության մեթոդները ընտրելիս պետք է հաշվի առնեն քաղաքային ջրհեղեղի վտանգի մակարդակը:	իրականացման վայրի ժամանակավոր տեղափոխման սցենարներ, Վաղ Ազդարարման գործողությունների համակարգի մասին տեղեկացված լինել:
Երկրաշարժ; Վտանգի մակարդակը. Միջին. 	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում երկրաշարժի վտանգը դասակարգվում է որպես միջին՝ ըստ տվյալ պահին առկա տեղեկատվության: Սա նշանակում է, որ առաջիկա 50 տարում նախատեսվող գործունեության տարածքում պոտենցիալ վնասաբեր երկրաշարժի 10% հավանականություն կա: Այս տեղեկատվության հիման վրա երկրաշարժի ազդեցությունը պետք է հաշվի առնել ծրագրի բոլոր փուլերում: Ծրագրի նախագծման, կազմման և հետագա շահագործման մեթոդները պետք է հաշվի առնեն երկրաշարժի վտանգի մակարդակը:	Քանի որ նախատեսվող գործունեությունը երկհարկանի շինության մասին է, այս աղետի ռիսկերի կշիռը նվազում է:
Սողանքներ; Վտանգի մակարդակ. Միջին. 	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում սողանքային զգայունությունը դասակարգվում է որպես միջին՝ ըստ տվյալ պահին առկա տեղեկատվության: Սա նշանակում է, որ այս տարածքն ունի առատ տեղումների դեպքեր, տեղանքի թեքություն, երկրաբանություն, հող, հողաձածկ և (հնարավոր) երկրաշարժեր, որոնք տեղայնացված սողանքները դարձնում են հազվադեպ վտանգավոր երևույթ: Այս տեղեկատվության հիման վրա պլանավորման որոշումները, ինչպիսիք են նախագծի տեղակայումը, նախագծի կազմման և շինարարության մեթոդները, պետք է հաշվի առնեն սողանքների հավանականությունը: Կլիմայի փոփոխության ազդեցությունը. այն, ամենայն հավանականությամբ, կփոխի թեքության և հիմնաքարի կայունությունը տեղումների և/կամ ջերմաստիճանի փոփոխության միջոցով: Դժվար է որոշել խոշոր ժայռային զանգվածների սողանքի ապագա գտնվելու վայրը և ժամանակը, քանի որ	Քանի որ նախատեսվող գործունեության տարածքում սողանքային ակտիվ գոտիներ չեն հայտնաբերվել այն այս փուլում էական ռիսկ չի ներկայացնում:

	դրանք կախված են տեղական երկրաբանական պայմաններից և այլ ոչ կլիմայական գործոններից:	
Հրաբուխներ; Վտանգի մակարդակը. Միջին. 	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում հրաբխային վտանգը դասակարգվում է որպես միջին՝ ըստ տվյալ պահին առկա տեղեկատվության: Սա նշանակում է, որ ընտրված տարածքը գտնվում է հրաբխից 50 կմ-ից պակաս հեռավորության վրա, որի համար պոտենցիալ վնասակար ժայթքում է գրանցվել վերջին 10000 տարում, և որ ապագայում հնարավոր են վնասակար ժայթքումներ: Այս տեղեկատվության հիման վրա հրաբխի ժայթքման ազդեցությունը պետք է հաշվի առնել ծրագրի բոլոր փուլերում, մասնավորապես՝ նախագծի կազմման, իրականացման ժամանակ:	Վաղ Ազդարարման գործողությունների համակարգի մասին տեղեկացված լինել: Գործել համաձայն ՀՀ-ում առկա աղետների կառավարման ընթացակարգերի:
Ջրի սակավություն: Վտանգի մակարդակը. Շատ ցածր 	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում ջրի սակավությունը դասակարգվում է որպես ցածր՝ ըստ ներկայումս հասանելի տեղեկատվության: Սա նշանակում է, որ առաջիկա 10 տարում երաշտ կլիմի 5%-ով: Այս տեղեկատվության հիման վրա պետք է հաշվի առնել երաշտի ազդեցությունը ծրագրի բոլոր փուլերում, մասնավորապես՝ դրա ազդեցությունը անձնակազմի և շահագրգիռ կողմերի վրա, ինչպես նաև ենթակառուցվածքների նախագծման ժամանակ: Ծրագրի պլանավորման որոշումները, նախագծման մեթոդները կարող են հաշվի առնել երաշտի վտանգի մակարդակը:	
Ծայրահեղ շոգ Վտանգի մակարդակը. Ցածր 	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում ծայրահեղ ջերմային վտանգը դասակարգվում է որպես ցածր՝ ներկայումս հասանելի մոդելավորված ջերմային տեղեկատվության հիման վրա: Սա նշանակում է, որ ավելի քան 5%-ից մինչև 25% հավանականություն կա, որ առաջիկա հինգ տարում տեղի կունենա ծայրահեղ շոգ երկարատև ազդեցության առնվազն մեկ շրջան, որը կհանգեցնի ջերմային սթրեսի: Ծրագրի պլանավորման որոշումները, նախագծման և իրականացման մեթոդները պետք է հաշվի առնեն ծայրահեղ վտանգի մակարդակը: Համաձայն Կլիմայի փոփոխության միջկառավարական հանձնաժողովի (IPCC, 2013) ամենավերջին գնահատման զեկույցի, ջերմոցային գազերի շարունակական արտանետումները կհանգեցնեն	

	հետագա տաքացմանը, և գործնականում հստակ է, որ առաջիկա հիսուն տարիների ընթացքում ցամաքային տարածքների մեծ մասում կլիմեն ավելի հաճախակի տաք ջերմաստիճան: Տաքացումը տարածաշրջանային միատեսակ չի լինի. Նախատեսվող գործունեության տարածքում ջերմաստիճանի աճը առաջիկա հիսուն տարիների ընթացքում մի փոքր ավելի բարձր կլինի, քան համաշխարհային միջինը:	
Հրդեհներ; Վտանգի մակարդակ. Բարձր. 	Գեղարքունիքի մարզի Սևանի տարածաշրջանում անտառային հրդեհների վտանգը դասակարգվում է որպես բարձր՝ ըստ հասանելի տեղեկատվության: Սա նշանակում է որ ավելի քան 50% հավանականություն կա եղանակային պայմանների հանդիպելու որը կարող է նպաստել զգալի անտառային հրդեհի, որը կարող է հանգեցնել ինչպես կյանքի, այնպես էլ գույքի կորստի տվյալ տարվա ընթացքում: Այս տեղեկատվության հիման վրա անտառային հրդեհի ազդեցությունը պետք է հաշվի առնել ծրագրի բոլոր փուլերում, մասնավորապես նախագծման և իրականացման ժամանակ: Ծրագրի պլանավորման որոշումները պետք է հաշվի առնեն անտառային հրդեհների վտանգի բարձր մակարդակը: Պետք է նկատի ունենալ, որ վնասը կարող է առաջանալ ոչ միայն կրակի և ճառագայթման անմիջական ազդեցության հետևանքով, այլ նաև կարող է ներառել փոթորիկ և ցածր մակարդակի մակերեսային հրդեհ: Ծայրահեղ հրդեհային եղանակի դեպքում ուժեղ քամիները և քամուց առաջացած բեկորները կարող են թուլացնել ենթակառուցվածքի ամբողջականությունը: Խելամիտ կլիմի դիտարկել այս ազդեցությունը նախագծի բոլոր փուլում:	Ստուգել տեղական ինքնակառավարման մամիների և տարածքային կառավարման մարմինների կողմից մշակված անտառային հրդեհների վտանգի վերաբերյալ գործող պլանները: Նախագուշացման և տարհանման գոյություն ունեցող պլանների պահանջը ներդնել ծրագրի ամբողջ ընթացքում.

11. Շրջակա միջավայրին հասցված տնտեսական վնասի գնահատում

Տնտեսական վնասը դա շրջակա միջավայրին հասցված վնասի վերացման համար անհրաժեշտ միջոցառումների արժեքն է՝ արտահայտված դրամական համարժեքով: Տնտեսական վնասի հաշվարկը կատարվում է շրջակա միջավայրին

հասցվող վնասը դրամային ցուցանիշներով գնահատելու համար: Տնտեսական վնասը հաշվի է առնում՝

- բնակչության առողջության վատթարացման հետ կապված ծախսերը,
- գյուղատնտեսությանը, անտառային և ձկնային տնտեսություններին հասցված

վնասը,

- արդյունաբերությանը հասցված վնասը:

Համաձայն «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենքի, բնությանը հասված տնտեսական վնասի հաշվարկը կատարվում է համաձայն «Մթնոլորտի վրա տնտեսական գործունեության հետևանքով առաջացած ազդեցության գնահատման կարգի»՝ հաստատված 21.01.2005թ. թիվ 91-Ն ՀՀ կառավարության որոշման:

Նախատեսվող գործունեությունից արտանետումների հետևանքով մթնոլորտի վրա հասցված տնտեսական վնասի հաշվարկը կատարվում է հետևյալ բանաձևով.

$$Ա = \sum q_i \Phi_i$$

Ա - ազդեցությունն է, արտահայտված ՀՀ դրամներով

$\sum q_i$ - աղտոտող աղբյուրի շրջապատի (ակտիվ աղտոտման գոտու) բնութագիրն արտահայտող գործակիցն է, որը վերցվում է համաձայն նշված կարգի 9

աղյուսակի, արդյունաբերական ձեռնարկությունների տարածք $\sum q_i$ 4:

Φ_i - i -րդ նյութի (փոշու տեսակի) համեմատական վնասակարությունն արտահայտող մեծությունն է, որի արժեքը հաշվարկվում է համաձայն մեթոդակարգի 10 և 11 կետերի:

Φ_i -ն տվյալ (i -րդ) նյութի արտանետումների քանակի հետ կապված գործակիցն,

Φ_i -ն փոխադրման ցուցանիշն է, հաստատուն է և ընտրվում է՝ ելնելով

բնապահպանության գործընթացը խթանելու սկզբունքից: Մեթոդակարգի

համաձայն,

$$\Phi_i = 1000 \text{ դրամ:}$$

Φ_i գործակիցը որոշվում է 5-րդ բանաձևով՝

$$\Phi_i = q_i \cdot S_{Li}$$

S_{Li} - i նյութի տարեկան փաստացի արտանետումներն են՝ տոննաներով:

q_i - գործակից, $q_i=1$ ՝ անշարժ աղբյուրների համար, $q_i=3$ ՝ շարժական

աղբյուրների (ավտոտրանսպորտի) համար:

S_{Li} - i նյութի տարեկան փաստացի արտանետումներն են՝ տոննաներով:

Նախատեսվող գործունեությունից արտանետումների հետևանքով շրջակա

միջավայրին հասցված տնտեսական վնասի հաշվարկը բերված է աղյուսակում:

Արտանետումներից շրջակա միջավայրին հասցված տարեկան տնտեսական

վնասը գնահատվում է 121336.25 ՀՀ դրամ:

Արտանետվող նյութերի անվանումը	Հաշվարկի համար անհրաժեշտ ցուցանիշները			Շգ	Փց	Վi	Տնտեսական վնասը. ՀՀ դրամ
	S_{Li}	q	$P_i = S_{Li} \times q$				
Փոշի	0.05	1	1.066	4	1000	10	2132
NO _x	3	1	0.650	4	1000	12.5	97500
CO	15.8	1	0.335	4	1000	1.0	21172
C _x H _y	0.12	1	0.146	4	1000	3.16	221.5
Կոշտ մասնիկներ	0.036	1	0.052	4	1000	41.5	310.75

12. Բնապահպանական կառավարման պլան

Բնապահպանական կառավարման պլանը թույլ կտա գնահատել և

վերահսկողության տակ պահել հավանական շրջակա միջավայրի և սոցիալական

ոլիսները նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում:

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆ (EMP MATRIX)

1. Քանդման և շինարարության փուլ

Ազդեցություն	Միջավայր	Կանխարգելման / նվազեցման միջոցառումներ	Արդյունավետության հիմնավորում	Մոնիթորինգ	Պատասխանատու
Փոշու առաջացում	Օդ	Շինհրապարակի ջրում, փոշուտ և սորուն նյութերի ծածկում	Կրճատում է օդում փոշու կոնցենտրացիան	Տեսողական, օրական, գործիքային չափում ամսեկան	Կապալառու
Շինտեխնիկայի արտանետումներ	Օդ	Տեխնիկայի տեխնիկական սպասարկում	Նվազեցնում է վնասակար արտանետումները	Տեխն. ստուգում	Կապալառու
Հողի խախտում	Հող	Բերրի շերտի առանձնացում և պահպանում	Հնարավոր է հետագա ռեկուլտիվացիա	Տեղում ստուգում	Կառուցապատող
Շինարարական թափոններ	Հող	Տեսակավորում, հանձնում թույլատրելի վայր	Կանխում է անկանոն աղտոտումը	Գրանցամատյան	Կապալառու

2. Շահագործման փուլ (հիմնական)

2.1 Բժշկական և կենսաբանական թափոններ

Ազդեցություն	Միջավայր	Կառավարման միջոցառումներ	Արդյունավետության հիմնավորում	Մոնիթորինգ	Պատասխանատու
Վտանգավոր բժշկական թափոններ	Հող, ջուր	Գունային կոդավորում, փակ տարաներ, լիցենզավորված վերամշակում	Կանխում է վարակների տարածումը	Թափոնների հաշվառում	Պատասխանատու անձ
Սուր գործիքներ	Մարդու առողջություն	Անթափանց հատուկ տարաներ	Կրճատում է վնասվածքների ռիսկը	Տեսողական	Պատասխանատու անձ

2.2 Սանիտարահիգիենիկ ռիսկեր

Ազդեցություն	Միջավայր	Միջոցառումներ	Արդյունավետության հիմնավորում	Մոնիթորինգ	Պատասխանատու
Վարակների տարածում	Մարդու առողջություն	ԱԽՄ պարտադիր կիրառում, ախտահանում	Նվազեցնում է կենսաբանական ռիսկերը	Ներքին վերահսկում	Ղեկավարություն
Անձնակազմի առողջություն	Մարդու առողջություն	Պարբերական բժշկական զննում	Վաղ բացահայտում	Գրանցումներ	Բժշկական ծառայություն

3. Արտակարգ իրավիճակներ

Ռիսկ	Միջավայր	Արձագանքման միջոցառումներ	Արդյունավետության հիմնավորում	Պատասխանատու
Ջրային արտահոսք	Շրջ. միջավայր	Անմիջական մեկուսացում, ախտահանում	Կանխում է տարածումը	Պատասխանատու անձ
Օդափոխության խափանում	Օդ	Ռեզերվային համակարգ	Չի թույլ տալիս հոտերի տարածում	Տեխն. ծառայություն
Էլեկտրաէներգիայի անջատում	Գործընթաց	Գեներատոր	Պահպանում է սառնարանների աշխատանքը	Շահագործող

4. Իրականացման ժամանակացույց

Փուլ	Կիրառման ժամկետ
Շինարարություն	Քանդման և շինարարության ողջ ընթացքում
Շահագործում	Շահագործման ողջ ընթացքում
Արտակարգ իրավիճակ	Անմիջապես՝ անհրաժեշտության դեպքում

13. Մշտադիտարկումների ծրագիր

Գործողություն	Նվազեցնող միջոցառումներ	Որտեղ իրականացնել	Ինչպես իրականացնել	Ժամանակա միջոց	Կատարող
Շինանյութերի մատակարարում	Շինանյութերի գնում արտոնագրված մատակարարներից	Մատակարարի հիմնարկում կամ պահեստում	Փաստաթղթերի ստուգում	Մատակարարման պայմանագրերը կնքելու ընթացքում, ամեն օր	Կապալ առու
Շինանյութերի, թափոնների տեղափոխում Շինարարական տեխնիկայի տեղաշարժ	- Մեքենաների և տեխնիկայի համապատասխան տեխնիկական վիճակի ապահովում - Բեռնատարերի բեռնվածության սահմանափակում հերթականության ապահովմամբ - Տեղափոխումների ժամանակացույցի և երթուղիների պահպանում	Շինհրապարակ - Շինանյութերի և աղբի տեղափոխման երթուղիներ	Շինհրապարակ տանող ճանապարհների ստուգում	Աշխատանքային ժամերին ամեն օր	Կապալ առու
Շինարարական տեխնիկայի շահագործում	Մեքենաների և տեխնիկայի լվացումը պետք է կատարվի շինհրապարակից դուրս, մասնագիտացված կետերում	Շինհրապարակ դուրս մասնագիտացված կետերում	Գործընթացների գործունեության ստուգում	Մեխանիզմների շահագործման ընթացքում, ամեն օր	Կապալ առու
	Տեխնիկական միջոցների վառելիքի լիցքավորումը և յուղումը պետք է իրականացվի շինհրապարակից դուրս				

	լցակայաններում կամ սպասարկման կետերում				
Հողային աշխատանքներ	Հանված հողերը հեռացվում են համայնքի կողմից հատկացված վայր	Շինհրապարակ	Գործընթացների ստուգում	Հողային աշխատանքների ընթացքում, օրեկան	Կապալ առու
Իներտ շինանյութերի գնում	Շինանյութերի գնում վստահելի մատակարարներից	Իներտ նյութերի պահեստ	Փաստաթղթերի գործընթացների ստուգում	Մատակարարման և ընթացքում, ամեն օր	Կապալ առու, մատակարար
Կենցաղային աղբի առաջացում	Աղբամանների տեղադրում շինարարական հրապարակում համայնքի թույլտվություն աղբի մշտական տեղակայման վերաբերյալ	Շինհրապարակ	Արտաքին զննում	Շինարարության ողջ ընթացքում, 3 օրը մեկ	Կապալ առու, քաղաքապետարանի վերահսկողություն
Աշխատանքի անվտանգություն	Անձնակազմի ապահովում արտահագուստով և ԱՊՄ - Շինարարության կանոնների և անձնական պաշտպանության նորմերի խստիվ պահպանություն	Շինհրապարակ	Ստուգման գործընթացներ	Աշխատանքների ողջ ընթացքում, անընդհատ	Կապալ առու, պատվիրատու
Կանաչապատում	Տեղանքին բնորոշ ծառաթփային բուսականության տնկում	Սեփական տարածք	Արտաքին զննում	մշտական	Կապալ առու
Մթնոլորտային աղտոտող նյութերի (փոշի, CO, NOx և այլն) արտանետումների վերահսկում	Արտանետվող նյութերի որակական և քանակական պարամետրերի չափումներ, չափումներ,	Շինհրապարակ	Մասնագիտացված լաբորատորիայի ներգրավում	Վիզուլ դիտարկում ամեն օր, գործիքային չափում ամիսը մեկ	Նախաձեռնող

Նախատեսվող մշտադիտարկման ծրագրի իրականացման համար
կանխատեսվում է մոտ 700.0 հազ. ՀՀ դրամի չափով ներդրումներ:

Հավելված 1

	
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ	
ՎԿԱՅԱԿԱՆ	
ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏԱՄԱՐ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ	
	Կադաստրի կոմիտե 

Սույն վկայականով հաստատվում է 18 հունվարի 2022 թվականին գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական մատյանում կատարված անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցումը հետևյալ տվյալներով.

1. ԳՐԱՆՑՎԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏ(ՆԵՐ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ԵՎ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ

Մարզ Գեղարքունիք, համայնք Սևան Սևան ք. Կարմիր բանակի փողոց 66/1

3. ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԻՄՔ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

Համայնքի ավագանու որոշում 10.03.2021թ. թիվ 26-Ա, Անշարժ գույքի նվիրատվության պայմանագիր 13.01.2022թ. թիվ 90

4. ՀՈՂԱՄԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

Կադաստրային ծածկագիրը՝ 05-004-0206-0001

Մակերեսի չափը (հա)՝ 0.016168

Նպատակային նշանակությունը՝ բնակավայրերի

Գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ Հասարակական կառուցապատման

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ԱԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԿԱՅԱԿԱՆ N 18012022-05-0088, գաղտնաբառ՝ RBSQHHD3ZISX

Փաստաթղթի իսկությունը և վավերականությունը կարող է ստուգվել Կադաստրի կոմիտեի
www.e-cadastre.am կայքէջի միջոցով



ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ



Կադաստրի
կոմիտե

Սույն վկայականով հաստատվում է 30 մարտի 2022 թվականին գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական մատյանում կատարված անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցումը հետևյալ տվյալներով.

1. ԳՐԱՆՑՎԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏ(ՆԵՐ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ԵՎ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ

Մարզ Գեղարքունիք, համայնք Սևան Սևան ք. Կարմիր բանակի փողոց թիվ 66/2
հողամաս

3. ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԻՄՔ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

Նվիրատվության պայմանագիր՝ 25.03.2022թ. թիվ 1120

4. ՀՈՂԱՄԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

Կադաստրային ծածկագիրը՝ 05-004-0206-0011

Մակերեսի չափը (հա)՝ 0.03

Նպատակային նշանակությունը՝ բնակավայրերի

Գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ Հասարակական կառուցապատման

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կոմիտե

ՎԿԱՅԱԿԱՆ N 30032022-05-0068, գաղտնաբառ՝ HCBJEQFN9UT2

Փաստաթղթի իսկությունը և վավերականությունը կարող է ստուգվել Կադաստրի կոմիտեի
www.e-cadastre.am կայքէջի միջոցով

Էջ 1/2

Հավելված 2

Գլխավոր տեղեկություն	
Համար	N 1368-Ա
Տիպ	Որոշում
Ակտի տիպ	Հիմնական ակտ (21.08.2021-մինչ օրս)
Կարգավիճակ	Գործում է
Սկզբնաղբյուր	Հրապարակվել է միասնական կայքում
Ընդունող մարմին	ՀՀ կառավարություն
Ընդունման ամսաթիվ	18.08.2021
Ստորագրող մարմին	ՀՀ փոխվարչապետ
Ստորագրման ամսաթիվ	20.08.2021
Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվ	21.08.2021

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

18 օգոստոսի 2021 թվականի N 1368-Ա

ԳՈՒՅՔԻ ՆՎԻՐԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ, ԱՆԺԱՄԿԵՏ ԵՎ ԱՆՀԱՏՈՒՅՑ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԵՐՈՎ ԳՈՒՅՔ ԿԱՐԳԱՅՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 594-րդ, Հայաստանի Հանրապետության հողային օրենսգրքի 7-րդ, 9-րդ և 89-րդ հոդվածները, «Կառավարչական իրավահարաբերությունների կարգավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 5-րդ հոդվածի 5-րդ մասը, «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 5-րդ հոդվածը, Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի ավագանու 2021 թվականի մարտի 10-ի N 26-Ա որոշումը՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է.**

- Որպես նվիրատվություն Հայաստանի Հանրապետությանն ընդունել՝
 - Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի վարչական տարածքում, Սևան համայնք, Կարմիր բանակի փողոց 66/1 հասցեում գտնվող՝ համայնքային սեփականություն հանդիսացող, բնակավայրերի նպատակային նշանակության, հասարակական կառուցապատման գործառնական նշանակության, 05-004-0206-001 կադաստրային ծածկագրով 161,68 քառ. մետր մակերեսով հողամասը և 118.99 քառ. մետր մակերեսով շենք-շինությունները (113.4 քառ. մետր մակերեսով դատաբժշկական փորձաքննությունների մասնաշենք՝ կադաստրային ծածկագիրը՝ 05-004-0206-0001-001 և 5.59 քառ. մետր աստիճանահարթակ՝ կադաստրային ծածկագիրը՝ 05-004-0206-0001-002), անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցման վկայական N 08092020-05-0029 (այսուհետ՝ գույք 1).
 - Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի վարչական տարածքում գտնվող՝ համայնքային սեփականություն հանդիսացող, գյուղատնտեսական նպատակային նշանակության, այլ հողատեսքի գործառնական նշանակության, 05-004-0206-0011 կադաստրային ծածկագրով 300 քառ. մետր մակերեսով հողամասը, անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցման վկայական N 01092020-05-0039 (այսուհետ՝

գույք 2):

2. Սույն որոշման 1-ին կետի 1-ին և 2-րդ ենթակետերում նշված, Հայաստանի Հանրապետության կողմից որպես նվիրատվություն ընդունված գույքը 1-ը և գույք 2-ը անժամկետ և անհատույց օգտագործման իրավունքով ամրացնել Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարությանը՝ «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության Սևան քաղաքի դատաբժշկական փորձաքննությունների բաժնի համար նոր մասնաշենք կառուցելու նպատակով:

3. Սույն որոշման 2-րդ կետում նշված մասնաշենքը կառուցելուց հետո սահմանված կարգով մասնաշենքի անժամկետ և անհատույց օգտագործման պայմանագիր կնքել «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության հետ:

4. Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարին՝ սույն որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո հինգ ամսվա ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի ղեկավարի հետ սահմանված կարգով կնքել սույն որոշման 1-ին կետում նշված գույք 1 և գույք 2-ի նվիրատվության պայմանագիր և ապահովել ընդունումը՝ պայմանագրից բխող գույքային իրավունքների պետական գրանցումն իրականացնելով Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության հաշվին:

5. Առաջարկել Սևանի համայնքի ղեկավարին մինչև սույն որոշման 4-րդ կետով սահմանված անշարժ գույքի նվիրատվության պայմանագրի կնքումը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով նախաձեռնել սույն որոշման 1-ին կետի 2-րդ ենթակետով նախատեսված հողամասի նպատակային և գործառնական նշանակությունների փոփոխման գործընթացը:

**Հայաստանի Հանրապետության
փոխվարչապետ**

Ս. Պապիկյան

Երևան

20.08.2021
ՀԱՎԱՍՏԱՎՈՅ Ե
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱԶՈՒ
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅԱՆՍԵՐ

Փոփոխման պատմություն

Փոփոխող ակտ

Համապատասխան ինկորպորացիան

Փոփոխված ակտ

Փոփոխող ակտ

Համապատասխան ինկորպորացիան



**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ
ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻ**

Հայաստանի Հանրապետություն Գեղարքունիքի մարզ, Սևան համայնք
ք. Սևան, Նաիրյան Փ. 164, (0261) 4-00-01, sevan.gegharkunik@mta.gov.am

Ք Ա Ղ Վ Ա Ծ Ք Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ի Ց

15 մայիսի 2025 թվականի N54-Ա

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ
ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ԵՐԿԱՐԿԱՆԻ ԴԻԱԿԵՐԾԱՐԱՆԻ
ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ ՓԱՏՏԱԹՂԹԵՐԻՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության 28.12.2023թ. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության՝ 2014 թվականի նոյեմբերի 19-ի N1325-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N 2343-Ն որոշման 1-ին Գլխի 8-րդ և 2-րդ Գլխի 28-րդ կետերով, հաշվի առնելով այն, որ 2025 թվականի ապրիլի 28-ին «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից Սևան համայնքի Սևան քաղաքում տեղի է ունեցել Սևան քաղաքում երկհարկանի դիափերծարանի կառուցման նախագծային փաստաթղթերի ներկայացման հանրային քննարկում, որի վերաբերյալ առկա են համապատասխան արձանագրություն և տեսանյութ,

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԷ՝

1. Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Սևան քաղաքում երկհարկանի դիափերծարանի կառուցման նախագծային փաստաթղթերին տալ նախնական համաձայնություն՝ հաշվի առնելով հանրային 1-ին քննարկման արձանագրային եզրակացությունը, հանրային քննարկման մասնակիցների դրական կարծիքը, նախատեսվող ծրագրի՝ Սևանի տարածաշրջանի համար կարևորությունը, հրատապությունը և անհրաժեշտությունը:
2. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ ՓՈԽԱՐԻՆՈՂ՝ ԱՐԹՈՒՐ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ
ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ՝ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՂՈՒԿԱՅԱՆ



ՆԱՍՈՂ ՆԱՅԵՆՆԵՐ

Р. Улаш

28.04.2025

Անցյալսնան վայր՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզ Սևան հանայնք, ք. Սևան, Նախիյան 164 շէնք

«Դատաբանական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԼԿ-ի կողմից Գեղարքունիքի մարզի Սևան քաղաքում դիսկոնֆորմալի կառուցման նախագծի՝ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման նպատակով իսանոթային քննարկում

Հ/Հ	Անուն, ազգանուն	Կազմակերպություն	Կոնտակտային տվյալներ	Ստորագրություն
1	Հայկ Լևոնի Գրիգորյան	Առևտրի և արհեստագործության նախարարություն	091-99-10-88	Արմեն
2	Գրիգոր Դավիթ Գրիգորյան	Մարտի 1-ին համաշխարհային պատերազմի ժամանակահատվածի զոհերի հիշատակի համալսարան	056-330-430	Գրիգոր
3	Մանուկյան Օրին	Վերականգնողական կենտրոն	077-48-38-13	Արմեն
4	Վահագն Գրիգորյան	Պատմության և հիմնական գիտությունների ֆակուլտետ	093476746	Վահագն
5	Խոսեֆ Եսայան	Վերականգնողական կենտրոն	054 800 822	Խոսեֆ
6	Պարսևան Գրիգորյան	Վերականգնողական կենտրոն	077-05-83-22	Պարսևան
7	Շահին Գրիգորյան	Վերականգնողական կենտրոն	093-46-90-86	Շահին
8	Մանուկ Գրիգորյան	Վերականգնողական կենտրոն	093-888-660	Մանուկ
9	Դավիթ Գրիգորյան	Վերականգնողական կենտրոն	098-355-967	Դավիթ
10				
11				

Արձանագրություն

Գեղարքունիքի մարզի Սևանի համայնքապետարան /Նախրյան 164/ հանրային լսումների

28 ապրիլի 2025թ

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքով (21.06.2014թ. ՀՕ-110-Ն, օրենքի 03.05.2023 խմբագրում ՀՕ 150), ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 19.11.2014թ. N 1325-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով, 2025 թվականի ապրիլի 28-ին՝ ժամը 10:00-ին, Սևան քաղաքի համայնքապետարան /Նախրյան 164/ տեղի ունեցավ նախատեսվող գործունեության՝ ՀՀ Առողջապահության Նախարարության «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից Գեղարքունիքի մարզի Սևան քաղաքում նոր դիախերձարանի կառուցման նախագծի վերաբերյալ հանրային առաջին քննարկումը:

Հանրային քննարկումներին մասնակիցների ամբողջական ցանկը և ֆոտոնկարները կցվում է Արձանագրությանը:

Հանրային լսումները բացեց Սևանի համայնքապետարանի ներկայացուցիչ Հայկ Ղուկասյանը:

Այնուհետև նախաձեռող կողմից մասնագիտական խորհրդատվություն տրամադրող Ծառուրյան Քոնսալթինգ ընկերության ներկայացուցիչ Արայիկ Ծառուրյանը ներկայացրեց «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից նոր դիախերձարանի կառուցման մտադրության մասին:

«Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի Գեղարքունիքի մարզային դատաբժշկական փորձաքննությունների բաժնի ներկայացուցիչ Սահակ Ավետիսյանը մանրամասն ներկայացրեց նոր կառույցի տեխնիկական հագեցվածության և ծառայությունների բարելավման հնարավորությունների մասին:

Տեղի ունեցավ քննարկում և շահագրգիռ կողմերին հուզող հարցերի վերաբերյալ ներկայացվեց պարզաբանումներ:

Համայնքի ներկայացուցիչների կողմից հիմնական հարցը վերաբերվում էր նոր դիախերճարանի կառուցման աշխատանքների արագացմանը, քանի որ համայնքի բնակչության համար ներկա պայմանները լուրջ անհարմարություններ են ստեղծում:

Հանրային քննարկման արդյունքում, ազդակիր Սևան համայնքի ներկայացուցիչները համաձայնություն տվեցին «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ - ի կողմից նոր դիախերճարանի նախագծի վերաբերյալ:

Սևանի համայնքի ղեկավար

Սարգիս Մուրադյան



«Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ

Սահակ Ավետիսյան



ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» քարտեզործական խաղին

ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է ինքնակազմակերպվող ընկերությունների միջև անցկացվող «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» ինտելեկտուալ խաղի ամենամատչելիությանը։ Առաջին քարտեզործական մրցանակները հաղթողները նվաճել են քարտեզործական հիմնադրամի աջակցությամբ քարտեզների դեմ լուսավորող երեխաների։

ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» ինտելեկտուալ խաղի ամենամատչելիությանը։ Առաջին քարտեզործական մրցանակները հաղթողները նվաճել են քարտեզործական հիմնադրամի աջակցությամբ քարտեզների դեմ լուսավորող երեխաների։



ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» ինտելեկտուալ խաղի ամենամատչելիությանը։ Առաջին քարտեզործական մրցանակները հաղթողները նվաճել են քարտեզործական հիմնադրամի աջակցությամբ քարտեզների դեմ լուսավորող երեխաների։

ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» ինտելեկտուալ խաղի ամենամատչելիությանը։ Առաջին քարտեզործական մրցանակները հաղթողները նվաճել են քարտեզործական հիմնադրամի աջակցությամբ քարտեզների դեմ լուսավորող երեխաների։

ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» ինտելեկտուալ խաղի ամենամատչելիությանը։ Առաջին քարտեզործական մրցանակները հաղթողները նվաճել են քարտեզործական հիմնադրամի աջակցությամբ քարտեզների դեմ լուսավորող երեխաների։

ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» ինտելեկտուալ խաղի ամենամատչելիությանը։ Առաջին քարտեզործական մրցանակները հաղթողները նվաճել են քարտեզործական հիմնադրամի աջակցությամբ քարտեզների դեմ լուսավորող երեխաների։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԿԱՆԱԿՈՒՄԻ

«Հիշակա միջավայրի փառաբանության գնահատման» և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքով [21.06.2014թ. 30.11.10-Լ, օրենքի 03.05.2023 խմբագրում 30 150], ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 19.11.2014թ. N 1325-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով, 2023 թվականի ապրիլի 28-ին՝ մայիսի 10-ին, Սեբաստիոսյան քաղաքի համայնքապետարանում /Կարգի 164/ տեղի կունենա համայնքապետարանի կառուցման գիտաժողովում կենտրոնացված «Պատմության հիմնադրամի կառուցման» ծրագրի մասին քննարկումներ և քննարկումներ։

ՎՏԲ-Հայաստան Բանկը աջակցել է «ԻՊԶ, Որտե՞ր, Ե՞րբ» ինտելեկտուալ խաղի ամենամատչելիությանը։ Առաջին քարտեզործական մրցանակները հաղթողները նվաճել են քարտեզործական հիմնադրամի աջակցությամբ քարտեզների դեմ լուսավորող երեխաների։

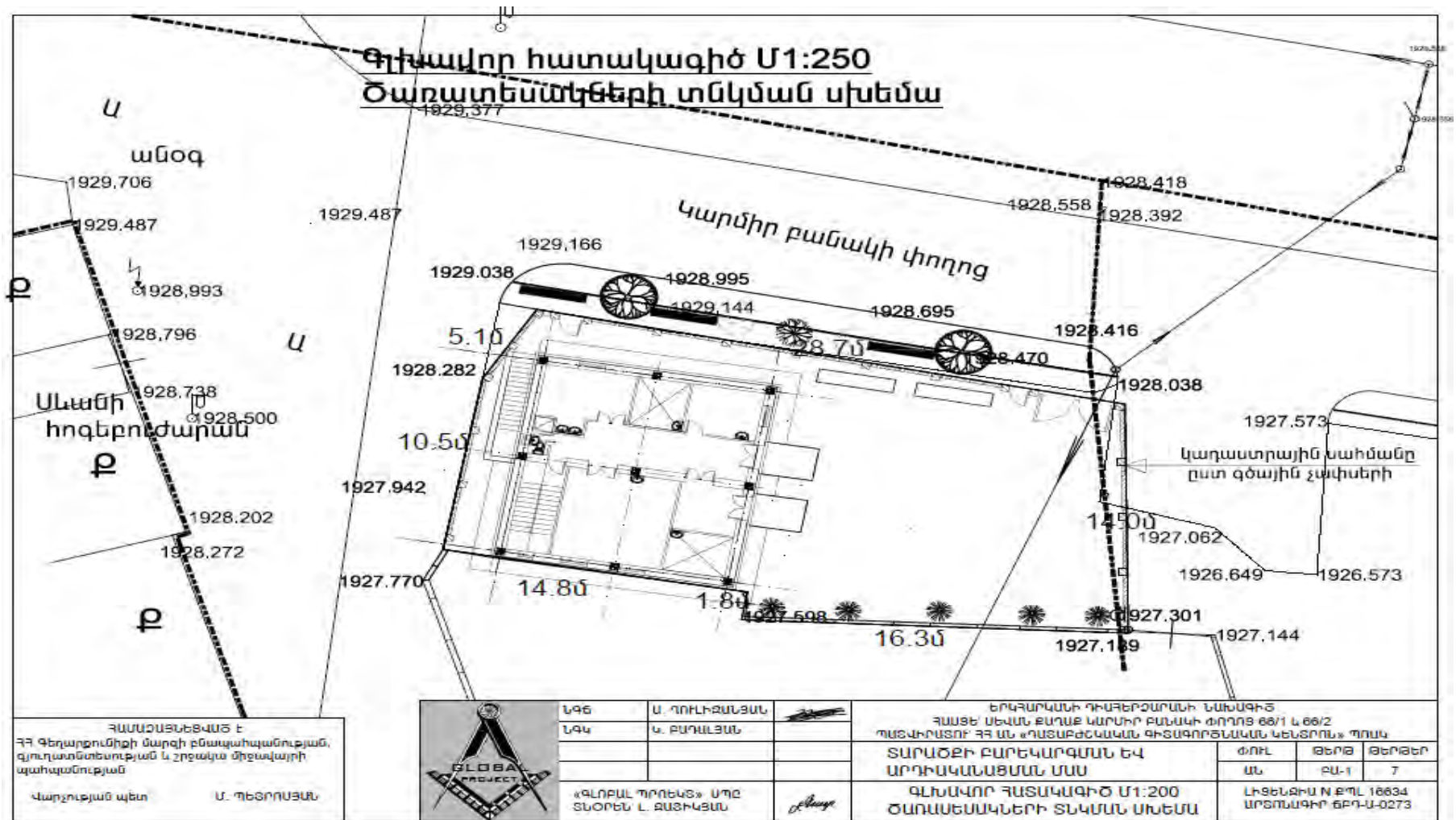
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԿԱՆԱԿՈՒՄԻ

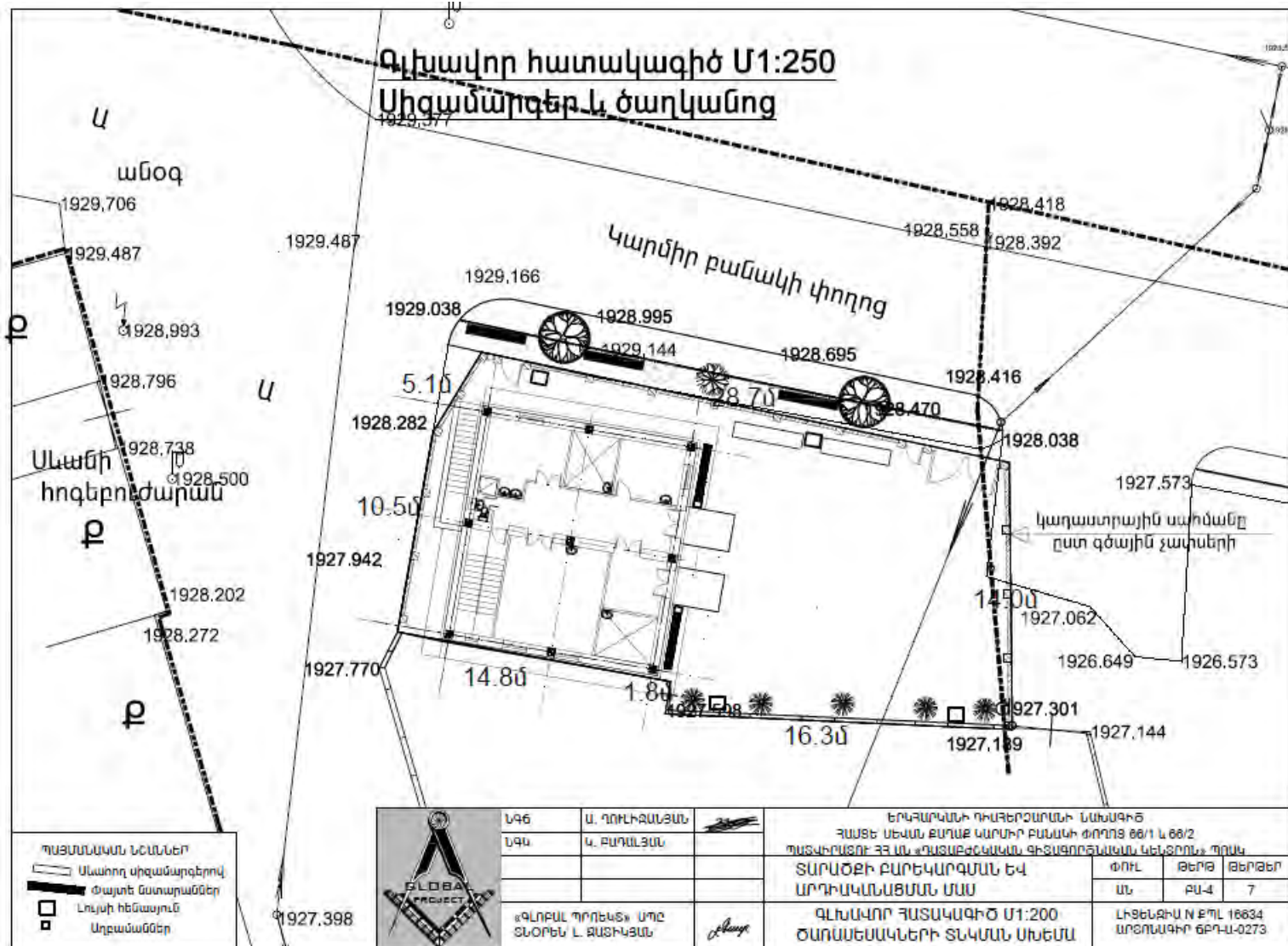
ՀՀ Ստեփանավանի մարզի գյուղի համայնքապետարանը քաղաքական անդրադարձնում է համայնքապետի սեփականություն հանդիսացող հատուկ շարժական գույքերի վերաբերյալ։

Հավելված 4



Հավելված 5





Հավելված 6

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Սևան քաղաքում ՀՀ ԱՆ «ԴԲԳԳԿ»

ՊՈԱԿ-ի համար երկհարկանի դիհահերձարանի շենքի կառուցման տարածքի ինժինեըերկըրաբանական ուսումնասիրությունների եգըակացություն: Կատարված հետազոտությունների վերլուծությունը բերել են հետևյալ եգըակացության.

- Ուսումնասիրվող տարածքում երկըրաբանական կառուցվածքը ներկայացված է գրունտների 3 շերտով, ֆիզիկամեխանիկական բնութագրերի ընդհանրացված ցուցանիշները բերված են 1, 1.1 աղյուսակներում:
- Տեղամասում փորված պորությունների սահմաններում ստորերկըյա ջրերը բացակայում են և ըստ արխիվային նյութեր գտնվում են 10.0մ-ից խորը հատվածներում:
- Ուսումնասիրվող տարածքում գրունտները բարենպաստ են շինարարություն կատարելու համար, որպես հիմնատակ առաջարկվում է շերտ 1-ը՝ ավազակավեր, շերտ 2-ը խճավազային գրունտներ ավազակավի լցոնով:
- Համաձայն 20.04-2020 «Երկըրաշարժադիմացկունության շինարարության նախագծման նորմեր»-ի ՀՀ տարածքի սեյսմիկ գոտիավորման քարտեզի ուսումնասիրվող տարածքը գտնվում է 2-րդ սեյսմիկ գոտում, արագացման առավելագույն մեծությունը՝ $A_{max}=0,4g$ մինչև 9 բալ սեյսմիկայնություն:
- Սեյսմիկ հատկության՝ ՀՀՇՆ 20.04.2020-ի տեղազննվող տարածքի գրունտները ըստ ֆիզիկամեխանիկական հատկանիշների ավազակավերը III կարգի են, խճավազային գրունտները II կարգի են:
- Գրունտի սառչման առավելագույն խորությունը, համաձայն ՀՀՇՆ II-7.01.2011 նորմերի, ուսումնասիրվող տարածքում կազմում է 114 սանտիմետը:
- Ֆիզիկաերկըրաբանական վտանգավոր երևույթները ինչպիսիք են կարստը, սողանքը, քարաթափությունը, փլուզումը և այլն՝ տվյալ տարածքում բացակայում են:
- Ինժեներաերկըրաբանական և հիդրոերկըրաբանական պայմանները բարենպաստ են շինարարական աշխատանքներ իրականացնելու համար:

Երկըրաբան՝

Հ.Տիտիզյան



Գեղարքունիքի մարզի ենթակառուցվածքները

